DRÁMÁK
ECETBEN ÉS OLAJBAN

IRTA
KARINTHY FRIGYES

TEVAN KIADÁS

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Igy add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2015
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5472-29-9 (online)
MEK-14228

TARTALOM

MARIANNE HÁROM SZIVE
SHARESPEARE VILMOS
A SZERELEM ELMEGY, DE KERGETNI NEM HAGYJA MAGÁT
DOKTOR HUNCUT MUCI...
A VÁLÓPERES DRÁMAIRÓ
A LIBA
A RADVÁNYI SÖTÉT ERDŐBEN MEGLÁTOGATTAM BÁRCZI BENŐT
HENRIETTE KISASSZONY
ÉLET, A NAGY DRÁMAIRÓ
EGY BIZONYOS JOHANNA
ELŐJÁTÉK AZ ÖRDÖGHÖZ
SHARESPEARE-SZINHÁZ
HOLNAPUTÁN KISKEDDEN
PARÓDIA AZ ÜVEGCIPŐRŐL
CÍMBOLT
NYU-Ú?...
TIZ BŰNÜGY - TIZ REMEKMŰ
MIÉRT CSAK HAMLET!?
GEORG KAISER MEG ÉN
BEHOVETE GENTLEMEN ORIEMBEREK
AZ ÉLET OLYAN, MINT A LÁNCHID
NÓRIA
HAT SZEREP KERES EGY SZERZŐT...
ILLAVA
HA A DRÁMAHŐSÖK FELTÁMADNÁNAK...
FÁBÓL VASKARIKA
A VASGYÁROSNŐ...
UJ DRÁMAIRÓ JELENTKEZIK
AZ IDEI SLÁGER, A: BÁNK BÁN
KRISTÓF KAPITÁNY
A HÜPERMOZI...
ITT A VÉGE, FUSS EL VÉLE...
A MENEKÜLŐ JÓZANÉSZ...
AJDA
TAVASZ
AZ ÉBREDŐ FELESÉG...
A SIKER TITKA
MIÉRT NEM IRTAM DARABOT?
„ÁLOMFALÓ”
MINDENT FELHASZNÁL A MOZI
A FŐPRÓBÁTÓL A BEMUTATÓIG
TAVASZI DIVATLEVÉL

MARIANNE HÁROM SZIVE

Játszák:

Henry Duval
Duvalné Marie-Anne
Mérimé Duchatel
Edmond
Marivean, Duval barátja
Françoise, Duvalné barátnője
Szobalány

(Szin: Maria-Anne szobája, verandával, polgári jómóddal berendezve.)

Marie-Anne: (a pamlagon hever, olvas, sóhajt, eldobja a könyvet, a zongorához lép, állva néhány ütemet játszik, becsapja a zongora fedelet.)

Szobalány: (jön) Méltóságos asszonyom...

Marie-Anne: (idegesen összerezzen) Mi az, Blanche?

Szobalány: Devilliers asszony...

Marie-Anne: Françoise! Gyorsan, jöjjön!

Szobalány: (el)

Françoise: (jön balról) Marie-Anne!

Marie-Anne: Françoise! (heves csók, könnyek közt, ölelkezés. Duzzogó hangon) Rossz barátnő!... Így elhanyagolni szegény kis Marie-Anne-t!

Françoise: No de most itt vagyok! És nem is hagylak el egy ideig! (figyelmesen nézi) Hadd nézzelek! Lefogytál!... De jól áll neked!... Az arcod olyan lányos lett... mint az intézetben... Saint-Cyrben - emlékszel?

Marie-Anne: (sóhajt) Hogy emlékszem-e?... A páter... (nevet) Ülj le, Françoise... Parancsolsz valamit?

Françoise: (leül) Nem, nem... Pierre lent vár a Champ-de-la Bronilieren... Utazunk kedvesem, egy negyedóra múlva Amerikába. Éppen csak látni akartalak.

Marie-Anne: (maga elé nézve) Jó... szóval... te is elhagysz...

Françoise: Én is!?... Hát még ki?

Marie-Anne: (nem felel)

Françoise: Nem felelsz?!...

Marie-Anne: (idegesen) Csak menj Françoise... a férjed bizonyára vár!...

Françoise: Most már nem megyek. (szünet) Lássuk csak. (odamegy M.-hoz, aki a pamlagra ült, felemeli arcát, a szemébe néz) Marie-Anne - te nem vagy boldog?!

Marie: (félrefordítja az arcát) Semmi... igazán...

Françoise: De igen... abban az ártatlan gyermekszemben egy csepp nedvesség jelent meg...

Marie: (szeméhez kap) Ó... semmi... csak egy kleiderstok esett bele...

Françoise: Ohó, Françoise-t nem lehet becsapni... A kis Marie-Anne-t bántja valami... (óvatosan) A férjed - talán...

Marie: (hevesen) Nem szabad Henryről rosszat gondolnod, Françoise. Ő talpig jó ember és a legnemesebb férj... Engem elhalmoz gyöngédségével. És neki annyi dolga van...

Françoise: Hol van most?

Marie: Fent ül a csillagásztoronyban, egy nagyobb szállítmány üstökös érkezett éppen a gyarmatokról, azt dolgozza fel... Sajnos, azokhoz a dolgokhoz én nem értek.

Françoise: (szünet után) És mégis...

Marie: Nem, nem Françoise... esküszöm, tévedsz.

Françoise: (halkan) És - Mérimé?

Marie: (összerezzen) Ne említsd ezt a nevet Françoise... Ő meghalt a számomra. Gyűlölöm.

Françoise: Nem tudod, mi lett vele?

Marie: Nem tudom!... Akkor... az után a szörnyű jelenet után... elutazott...

Françoise: Azt mondják, az északi sarkra ment. Azóta se hallani róla.

Marie: Tíz éve ennek...

Françoise: Soha nem gondolsz rá?

Marie: Soha. Naponta tizszer elcsodálkozom, milyen furcsa, hogy még csak eszembe se jut. Az előbb is, mikor jöttél, azon tünődtem, milyen csodálatos nekünk, asszonyoknak a lelke - például ez a Mérimé nekem teljesen kiment az eszemből...

Szobalány: (jön) Méltóságos asszonyom, a kis Charles belebujt a hordóba és nem tudják megtalálni a lekvár alatt. (el)

Françoise: (sóhajt) Igen... különös szerzet vagyunk mi, asszonyok...

Marie: Magam elé idéztem az arcát... a mozdulatait... és elbámúltam, hogy én erre - nem gondolok... (erőltetett vidámsággal) De beszéljünk rólad, Françoise... Boldog vagy?

Françoise: Ó igen. Férjem hidakat épít vastraverzből és engem elhalmoz gyöngédségével...

Marie: (sóhajt) Ezek a férjek!...

Françoise: (felugrik) De nekem mennem kell, Marie-Anne!... Isten veled!...

Marie: Isten veled, Françoise!... (csók, ölelés, Fr. el. M. visszaheveredik a pamlagra, olvasni próbál, sóhajt. A zongorán álló földgömbhöz megy, szórakozottan forgatja.) Északi sark... milyen hideg lehet ott...

Szobalány: (jön) Méltóságos asszonyom... a kis Alajos felrobbantotta a gázórát. (el.)

Marie: (maga elé) Vajjon milyen lehet egy kihalt szív télen, éccaka meztelenül, az északi sarkon, - fagylaltevés közben?

Henry: (sietve jön) Jóreggelt, Marie-Anne? Hol vagy, kedvesem? (sietve homlokon csókolja, indúl a másik ajtó felé.)

Marie: (halkan) Henry!

Henry: (megfordúl) Szóltál, kedvesem?

Marie: Hová sietsz ennyire?

Henry: Megyek vissza a csillagásztoronyba. Két kiló pácolt ikercsillaggal el kell számolnom a közgyűlés előtt, azokívűl most alakítjuk át a Göncöl-szekerét hetven lóerőre.

Marie: (szórakozottan) Apropó... csillagászat. Mondd kérlek milyen hideg lehet most az északi sarkon?

Henry: (fürkészően néz rá) Különös kérdéseid vannak Marie-Anne. A te helyedben, a te társadalmi állásod mellett, amit férjed és gyermekeid biztosítanak a számodra, inkább azon kellene törnöd a fejed, hogy milyen sötét lehet az Alagútban éjszaka egy négernek a gyomra.

Marie: (maga elé) Nem ért... nem ért...

Henry: (indúl)

Marie: Henry, beszélnem kell veled.

Henry: Most kedvesem - mikor annyira sietek?

Marie: A kettőnk boldogsága nem fontosabb neked, mint azok az átkozott csillagok?

Henry: (leül, óráját nézi) Nos kedvesem - beszélj kedvesem.

Marie: Ne nézd azt az órát. - Henry - te még sohase kérdezted tőlem, hogy boldog vagyok-e?

Henry: Azt hittem, fölösleges.

Marie: Igen - és ez nagy hiba volt, Henry. Mi asszonyok sokszor látszunk boldogoknak, mikor nem vagyunk azok - és sokszor hisszük magunkat annak, mikor látszat szerint boldogtalannak kellene lennünk és nem tudunk róla, pedig csakugyan.

Henry: (tünődve) Én erre tizenötévi házasságunk alatt sose gondoltam.

Szobalány: (bejön) Méltóságos asszony, a kis Marguerite gyermeket szült a néger inasnak. (el)

Marie: Mert nem ismertél engem, Henry. Te soha nem kérdezted tőlem, volt-e valaki, aki rajtad kívűl... aki te előtted!... mielőtt megismertelek volna... gondolhattam volna tavaszi éjszakákon.

Henry: Én megbíztam benned, Marie-Anne. Te nekem a szentségem voltál, az egyetlen ragyogó pont, fényes sugárzás, amire az én piszkos mesterségem, e csillagvizsgálás nehéz óráiban pihenni szállt a lelkem.

Marie: Igen, jó voltál hozzám, Henry. De a jóság nem minden... A lelkem elsorvadt melletted, Henry - soha nem voltál féltékeny rám... Nekünk asszonyoknak szükségünk van erre... mert ha nem, magunk szerezzük meg a lelkünk szabadságának jogát...

Henry: Különös dolgokat beszélsz... Lehet, hogy tévedtem, de miért mondod ezt nekem?

Marie: Mert szembe kell nézni az élet kegyetlen igazságaival, Henry, szembe kell nézni, férfiasan és bátran. Az igazság, az élet kegyetlen igazsága az...

Szobalány: (jön) Méltóságos asszony - a kis Evelyne nadrágot húzott a fejére és lelőtte a házitanító úrat. (el)

Marie: Az élet kegyetlen igazsága, Henry, az - hogy mielőtt téged ismertelek volna...

Henry: (remegve) Marie-Anne... ne mondd tovább...

Marie: De igen, megmondom - ha mindketten belepusztulunk is! nem általhatlak tovább!... Én nem téged szeretlek, én mást szeretek! Ezelőtt negyvenhat esztendővel egy téli délután félhatkor, ismerkedtünk meg. Alig beszéltünk egymással... ő nem is tud rólam... Nem követtem el bűnt - talán ez volt a bűnöm. Rettenetes fájdalmat okoztam neki - ő eltűnt, másnap reggel - azt mondják az északi sarkon utazott. S azóta nem hallatott magáról. A nevét is megmondhatom - Scott Mérimé kapitányról van szó. De éppen itt jön.

Mérimé: (fókabőrből készült szmokingban, rozmár cilinderrel, kezében csomaggal bejön) Marie-Anne - itt vagyok! Megismer még?

Marie-Anne: Mérimé... az istenért, vigyázzon... a férjem...

Mérimé: (Henry úr) A férje?... Tehát férjhez ment?!... (kacag) Gondolhattam volna... De mindegy! (meghajtja magát Henry előtt) Scott Mérimé sarkkapitány vagyok.

Henry: (feláll, nem fogadja el Mérimé kezét, M. elé lép, hosszas lelki küzdelem után) Marie-Anne - én azt hiszem, itt felesleges vagyok. Nem fogok útjában állani annak, hogy a lelki-ismeretére hallgasson. Megyek fel a csillagásztoronyba - és - félóráig várok Önre asszonyom. Ha addig nem jön, tudni fogom, kit választott kettőnk között. (fagyosan meghajtja a fejét Mérimé előtt) Kapitány úr!... (visszanéz, fájdalmasan) Marie-Anne!... (lassan, lehajtott fővel el - az ajtóban megáll, megpörgeti a glóbust) Az északi sark... (erőt vesz magán, el)

Mérimé: Mit jelentsen ez - én jövök az északi sarkról és ő köszön hidegen?

Marie: Mérimé - az istenért, mit akar tőlem? Miért jött?

Mérimé: Még kérdi? Kilenc éve a maga emlékével szivemben aszalom a jeget az északi sarkon. Mindig magára gondoltam a rettenetes hidegben... (szenvedéllyel) terád, Marianne... (közeledik hozzá)

Marie: Ne közeledjen, Mérimé...

Mérimé: Hát nem szeret? (lesüti szemét)

Marie: Mi van abban a csomagban?

Mérimé: Egy darab jeget hoztam magának...

Marie: (Hallgat)

Mérimé: Nos, nem felel?

Marie: (maga elé) Tudja Mérimé, az imént arra gondoltam, hogy ez a darab jég tulajdonképen az én életem jelképe... Mondja, elhiszi nekem, hogy szeretem a férjemet?

Mérimé: Elhiszem, Marianne.

Marie: (kezeit tördelve) Mit tegyek? Mit tegyek?

Mérimé: Váljon el tőle és jöjjön hozzám feleségűl.

Marie: Nem lehet, Mérimé... Én a férjemet szeretem. Szeretem, amiért ilyen jó és nemes és nagylelkű, - látta, ahogy elment? Ő megérti és megbocsátja nekem, hogy a maga reménytelen szerelme leküzdhetetlen szenvedélyt kelt a szívemben maga iránt...

Mérimé: (kitörve) Hát mégis szeret!

Marie: (lázban) Igen - szeretem! szeretem!... szeretem a maga nagy szenvedését, amiért látnia kell, hogy képtelen vagyok nem szeretni Henryt, aki belenyugszik abba, hogy válasszanak, belenyugszik abba, hogy én magát szeretem... téged... (zokogva átöleli)... mert ő a legnemesebb ember a világon...

Mérimé: Tehát őt szereti? (indúl) Megyek - vissza, a sarkra!

Marie: (sikoltva) Nem! Nem! Vigyél magaddal!... én a tied vagyok!... én nem birom elviselni, hogy szenvedj miattam... én megőrülök érted!... nincs több olyan ember a világon, mint Henry - a tiéd vagyok! Menjünk!...

Mérimé: (szenvedélyesen átöleli) Menjünk - kint vár a fókaszán!...

Marie: (meredten maga elé nézve áll)

Mérimé: Nos, nem jön?

Marie: (tompán) Eredj csak egyedűl Mérimé. Nekem itt a helyem - a lemondásban és bűnhődésben. Most megláttam, hogy te is csak férfi vagy, mint a többi - önző, mohó férfi.

Mérimé: (lesütött fejjel) Akkor hát felmegyek a férjedhez és mindent megmondok neki - és visszaadlak neki.

Marie: (felcsillanó szemmel) Igazán? Erre képes volnál?... Erre képes lettél volna?... Én értem?... (odaugrik, szenvedélyesen megcsókolja) Most már semmi nem szakíthat el tőled!... Választottam - nekem amellett a helyem, aki férfi - aki le tud mondani rólam - a szabadságomért, a lelkem szabadságáért!... Mehetünk - többé semmi sem tart vissza ebben a házban!...

Szobalány: (jön) Méltóságos asszony - a méltóságos úr, kedves férje e pillanatban leugrott a csillagásztoronyból.

Marie: (könnyedén) Meghalt?

Szobalány: Még nem ért földet. A torony magas, most körülbelűl a harmadik emeletnél tart az esésben.

Marie: Majd szóljon, ha a másodiknál tart.

Szobalány: Igenis. (el).

Mérimé: Marianne - meneküljünk ebből a rettenetes házból.

Marie: Isten vele Mérimé.

Mérimé: (megrendülve) Elküld?

Marie: El. Én a férjemé vagyok: - a férjemé - aki meg akart halni értem. Maga csak lemondani tud rólam, de ő nem tud élni nélkülem. Én csak azé lehetek, aki nem tud élni nélkülem - és ezt be is bizonyítja.

Mérimé: Marianne! Egy szót!

Szobalány: (bejön) Méltóságos asszony, a kis Renée megharapta a veszettkutyát és a méltóságos úr a második emeletnél tart a zuhanásban. (el).

Marie: Isten vele.

Mérimé: Egy szót, Marianne...

Marie: El tőlem - gyilkos!... Megyek az én kis uramhoz... (el).

Mérimé: (lassan zihálva járkálni kezd, aztán cigarettára gyújt, óráját nézi, sötéten maga elé mered. Hirtelen elszánja magát, a telefonhoz lép, rekedt hangon.) Halló... központ?... Kérem az északi sarkot... null... null... Amundsen, maga az?... Kérem ne várjanak vacsorára... egy kis dolgom van... és mondja meg... az inasomnak... az inasomnak... hogy azt a fényképet... taposa... Halló... Köszönöm, kedves Raul... és kérem... gondoljon rám szeretettel... (lassan leteszi a kagylót, maga elé mered. Aztán zsebéből revolvert vesz elő, mozgatja, felhúzza a ravaszt, visszateszi a zsebébe. Körülnéz, eloltja a villanyt, úgy, hogy csak az iróasztallámpa világít. Lassan, lesütött fejjel átmegy balra a szomszéd szobába.)

(Szünet.)

Alfréd de Marivean: (hangja kívülről) A méltóságos úrék elmentek?

Szobalány: (hangja) Nem. Kit jelentsek?

Alfréd: (hangja) Alfréd de Marivean... Majd bemegyek magam... (bejön, körülnéz) Ejnye, de sötét van itt... hová lettek? (meggyújtja a villanyt) Senki sincs itt...

Marie: (lassan jön jobbról) Mérimé... itt vagy?

Alfréd: Pardon, kis Marianne...

Marie: Maga az, Alfréd... Mérimét keresem...

Alfréd: És az ura?

Marie: (lesütött szemmel) Meghalt.

Alfréd: (megdöbbenve) Meghalt?...

Marie: (tompán) Az első emeleten kiszóltam neki, hogy várjon - megpróbálom megtudni Mérimétől, - vajjon azért szeretem-e őt, mert reménytelen szerelmében megbocsátotta - amiért képtelen vagyok Henryt gyűlölni, hogy részvétet keltett szivében az ő szenvedése - vagy Henry szerelme lobbantotta lángra a régi szenvedélyt, amit Mérimé oltott el önzésével! De mielőtt befejezhettem volna, földet ért és kitörte a nyakát! (eltakarja a szemét) Hab ich ein Nachmittag gehabt!

Alfréd: És most - mi lesz?

Marie: Hol van Mérimé? (lövés zaja a másik szobából) Mi volt az?

Alfréd: Nem tudom... várjon... (beront balra, mindjárt visszajön, lehorgasztott fejjel megáll az ajtóban.)

Marie: (remegve, tompán) Vége?

Alfréd: (lassan bólint.)

Marie: (a diványra roskad, eltakarja az arcát) Ez is elhagyott! Itt állok... egyedül... reménytelenül... kitaszítva... (zokog) Óh... én boldogtalan!

Alfréd: (lassan közeledik hozzá. Halkan, ügyetlenül) Marianne...

Marie: (nem felel.)

Alfréd: Marianne... ha nem veti meg a vigasztalását valakinek... aki régóta, csendben szerette magát... de nem akart szólni...

Marie: (eltakart arccal nyújtja a kezét) Ha egy megtört, kiégetett és immár használhatatlan szívet elfogad Alfréd... ám legyen.

Alfréd: (megcsókolja a kezét) Én megértem a maga rettenetes fájdalmát, Marianne... és igyekezni fogok, hogy méltó legyek magához.

Marie: De tudnia kell, Alfréd, hogy én nem szeretem Önt.

Szobalány: (jön) Méltóságos asszony, a kis Rodolphe kicipelte a Mérimé úr holttestét a szobából és csúzlit csinált a füléből. (el)

Marie: Nem szeretem önt - és csak akkor tudnék a felesége lenni, ha ön megértene engem...

Alfréd: Hogyan? Mondja meg, mit tegyek? Hogy bánjak magával?

Marie: Figyeljen rám... Mi asszonyok, ha azt mondjuk valakinek, hogy szeretjük, csak azért mondjuk, mert el akarjuk hitetni magunkkal... De a férfiaknak nem szabad ezt elhinni, mert azt a férfit, aki elhiszi nekünk, hogy mi őt szeretjük, csak utálni tudjuk az elbizakodottságáért...

Alfréd: De ha nem hiszi el...

Marie: Ha nem hiszi el, akkor imádni fogjuk őt, de csak akkor, ha elhisszük, hogy ő nem hiszi el...

Alfréd: Tehát elhigyjem... hogy magának az kell...

Marie: Az kell, hogy úgy szeressen, mintha nem szeretné, hogy én szeressem... az kell, hogy a szeretete és szerelme...

Egy úr: (a nézőtéren) Na majd én megmutatom neked!

Egy nő: (ugyanott) Az istenért Samu - hallgass! Ne csinálj botrányt!

Az úr: Semmi... Majd én megmutatom! Hisz ezt nem lehet kitartani!... Odafönt a fejemet törik, idelent meg te rágod a hasamat? Majd csinálok én itt mindjárt rendet!...

A nő: Jézus Mária!

Az úr: (felugrik, felrohan a szinpadra, vadul, felborzolt hajjal) Hát mi lesz itt?!... Hát mit gondolnak maguk?... A feleségem az egész előadás alatt gyötör, hogy igaza van magának (M.-hoz) és hogy én egy vadállat vagyok és hogy igenis meg fog csalni és én lőjem magam főbe, mert most már látja, milyen egy igazi, komplikáltlelkű nő - a feleségemnek kilenc gyermeke van és ezt nekem hallgatni kell?!... (M.-hoz) Hát hallja nagysága - most aztán ki a farbával, hogy mi a csuda kell a maga lelkének?

Marie: Mit jelentsen ez?

Az úr: Hát mi kell magának? hát mitől lesz maga boldog, a teremtésit? mert én boldoggá teszem magát, meg a feleségemet, a kutyaistenit - mert eddig már két ember halt bele a maga boldogtalanságába - de a harmadikat (vállára csap Alfrédnak) ezt a komámat itt, ezt a maflát nem hagyom ám!... Hát csak ki vele - lesz boldog vagy nem lesz? De rögtön ám - a teremtését neki!... mert különben... (felemeli a kezét)

Marie: (riadtan) Kikérem magamnak! Micsoda lovagiatlanság! Pfuj! Maga kocsis! Maga durvalelkű fráter! Így akar egy nő lelkéhez férkőzni?

Az úr: Micsoda? Kocsis? Fráter? Lélek? Na, majd mindjárt hozzáférkőzöm én a maga lelkéhez! (nekiesik, térdére fekteti, nagyokat üt a fenekére) Nesze, az anyád - nesze megértés, nesze férkőzés - nesze... leszel rögtön boldog?

Marie: (jajgat) Jaj... jaj... boldog vagyok... boldog vagyok... juj... de boldog vagyok... tessék abbahagyni!

Az úr: Nahát akkor, a teremtését neki! Végre egy lélektani dráma, ami boldogsággal végződik.

FÜGGÖNY

SHARESPEARE VILMOS

IRTA
SHAKESPEARE ÖDÖN

Angolból forditotta: Karinthy Frigyes.

(Londonban most jelent meg ez az érdekes könyv, melyben a nemrég elhunyt kiváló angol költő életrajzát irja meg a költő testvérbátyja, Sh. Ödön, az oxfordi kataszteri hivatal felügyelő-helyettese. Szerk.)

Elhatároztam, hogy mint szemtanuja szegény Vili életének, lerovom a testvéri kötelesség adóját és végre megírom az igazat azokról a kérdésekről, amikre az utókor kiváncsi lesz majd Vilivel kapcsolatban. Annál is inkább szükség van erre, mert éppen szólt nekem a Miksa, aki tegnapelőtt jött vissza az utókorból, hogy ott már nagyon várják, hogy mit tudok szegény Viliről, mert, aszongya, ők nem tudnak semmit.

Hát én Vilivel akkortájt ismerkedtem meg, mikor éppen véletlenül világra jött. Engem közös édesapánk, alsóoxfordi, kisliverpooli, shakefalvi Shakespeare Géza behivott a szobába és megmutatta nekem Vilit, aki már akkor olyasféleképen hatott rám, mint egy csecsemő. Mondtam is apánknak, aki csak legyintett erre, - ki gondolta volna, hogy valaha nekem lesz igazam?

Ahogy nőtt a Vili, egyre nagyobb lett. Tanu vagyok rá, amit eddig hitelesen senki se tudott, csak ugy rebesgették, hogy a vajaskenyeret sóval szerette, - erről különben okmányaim is vannak. Egészen határozottan emlékszem rá és ezt fentartom, hogy egyszer, mikor éppen jöttem be a kert felöl, a Vili, aki a harmadik szobában volt, felugrott és kikiáltott a konyhába a sóért, - a kezében, amelyen már akkor öt ujj volt, az ő kicsit barnásra sült, öt külön ujja (mindegyiken köröm volt) egy darab vajas kenyér. Már akkor szerette a darabokat... Én csak álltam, nem szóltam semmit, aztán átmentem Béláékhoz, akik éppen jöttek Chelseaből.

Élénk, jókedvű fiú volt a Vili. Ha csiklandozták, nevetett, - de a szertelen, csapongó, egyik végletből másikba villámgyorsan átugró képzelet csodálatos géniusza (amiről a Pista beszél), már akkor látszott, mert ha csiklandozás közben fejbeverték, mindjárt sírni kezdett.

Mindig mondta, hogy a németeket nem szereti, egyszer ugyan azt is mondta, hogy szereti a németeket, de ezt csak azért, hogy nehezebben lehessen kitalálni.

Egyszer együtt mentünk sétálni. Vili szórakozott volt és amint megfordul, hogy szóljon nekem valamit, hát megbotlik.

De máskor ennél még érdekesebb is történt, amit azonban, sajnos, elfelejtettem.

Huszonkét éves lehetett, mikor Annával megismerkedett. Anna abban az időben szőke, kékszemű leány volt, megtetszett neki a Vili, a Vilinek is ő. Annával először junius 27-én, este nyolckor csókolódzott. Tanú vagyok rá, mert nekem rögtön utána mondta, hogy a csókolózás jobb, mint a hascsikarás. Igaz, hogy ezt mások is mondták, de mégis más az, mikor a Vili mondja, aki egészen másfajta ember, mint a többi, - már akkor sejtettem, hogy a Vili másfajta ember lehet, ha ugyanazt mondja, mint mások, pedig ő nem olyan, mint a többi. Ezt akkor mindjárt falragaszokon ki is ragasztattam Londonban és ki is derült, hogy jól sejtettem, jól láttam a jövőbe, - a Vilivel véletlenül éppen abban az időben kezdtek sokat foglalkozni és ugy-e ma már mindenki elismeri, hogy mégis igaz volt, amit a falragaszon írtam: akkor még nem tudtak semmit a Viliről.

Hát ilyen ember volt a Vili: ez az igazság, nem az, amit mások beszélnek róla, csakhogy kitüntessék magukat.

U. I. Éppen most kapok sürgönyt Miksától, aki megint elutazott az utókorba a Vili ügyében, hogy aszongya, írjak valamit. Othelloról meg Hamletről, meg Lear királyról is, mert ezekre a darabokra ott nagyon kíváncsiak. Mi közöm hozzá, én a Viliről akartam megírni az igazat, hogy tudják, - mi közöm ezekhez a vacak darabokhoz, amiket nem a Vili írt, hanem ha jól tudom, valami Bacon? Nem szoktam színházba járni.

A SZERELEM ELMEGY,
DE KERGETNI NEM HAGYJA MAGÁT

Szerelmi házasság 3 szinpadravonásban

A Belvárosi szinház kimutatója.

Motto:

„Ein Antisemit muss bei
mir cselekmény haben."

Keszler József

Első §.

(Ervin dolgozószobája a felesége öntudatlanjának izlésesen berendezett souterrain pincéjében. Jobbra-balra ajtók a lelki szabadság felé, háttérben kijárat a leánykori álmokba, lépcsővel az agyvelő irányában, melyhez a tudat küszöbe vezet. Mindenféle szőnyegek, vánkosok, régi emlékek. A sarokban egy félbehagyott flirt).

Ervin: (hanyagul belép a felső lépcsőn, buvárruháját a székre dobja).

Anna (nyafogva): Már megint ráléptél az idegeimre. Nem tudsz vigyázni?

Ervin: De igen, tudok. (Fölemel egy ott felejtett, Korgó Jeromos unokaöccsének a pisze orrára vonatkozó vágyat, ami a földön hever) Mi ez?

Anna (bosszúsan): Ugyan hadd el, kérlek. Egy régi blúzom.

Ervin: Ezt most csináltattad?

Anna: Dehogy. Mondom, hogy régi.

Ervin (szelíden): Miért mondod, hogy régi? Hiszen ha régi volna, akkor már csak azért is azt mondanád, hogy új, hogy én féltékeny legyek és a féltékenységemen keresztül érezhesd a szerelmemet. De te azt mondod, Anna, hogy régi - mert már nem törődsz vele, hogy féltékeny vagyok-e vagy sem - mert te nem vagy már a régi, Anna.

Anna (mélyen magába mélyedve, révedező szemekkel): Nézd, tata... hagyj élni. Tudod mit, nem régi, hanem új.

Ervin: Új? Szóval új?

Anna: Olyan régiesen új. Olyan újasan régi. Egy régi ujjas, Kalotaszegről.

Ervin (végtelen szomorúsággal): Most úgy érzem, vége mindennek. Te mást szeretsz.

Anna: És ha erre én azt mondom, hogy nem igaz?

Ervin (maga elé meredve, suttogó hangon): Akkor sem vagyok kint a vízből, Anna. Mert hiszen, ha engem szeretnél, akkor félnél ettől a szerelemtől és félelmedbe igyekeznél másba beleszeretni, hogy ettől a szenvedélytől szabadulj. De bezzeg könnyű neked nem szeretni bele másba, mikor nem szeretsz engem. Csak azért mered mondani, hogy nem szeretsz mást, mert, miután nem szeretsz már, nem várod tőlem, hogy szeresselek és féltékeny legyek, mert ha azt akarnád, hogy féltékeny legyek, azt mondanád, hogy mást szeretsz, mert akkor szeretnéd, ha féltékeny lennék.

Anna: Ez igaz.

Ervin (kitörve): Igaz? Tehát nem igaz! Tehát már a szemembe mered mondani, hogy igaz, hogy nem szeretsz, hogy nem igaz, hogy szeretsz, tehát igaz, hogy nem igaz, hogy szereted, hogy nem szeretsz! (Az ajtó felé mutat.) Menj! (Keblére vonva csókolgatja) Édes Mancikám, mi lesz ma ebédre?

Anna (tompán): Mákosnudli...

Ervin (rámeredt): Mákosnudli?... (fejéhez kap, kiejti a kezéből a problémát).

Anna: (lehajtott fejjel) Mákosnudli...

Ervin: Értelek. Isten veled. (jön.)

Anna: Isten hozott, Ervin. (megy.)

Függöny úgy megy le, mintha följönne.

Második §.

(Ugyanott, egy fokkal lejebb.)

Károly: Most jövök Gyöngyösről. Mi van itt?

Ervin: Mindennek vége, Károly. Ő azt mondja, hogy mákosnudli.

Károly: Hadd rá. Haddröá.

Ervin: Hát mit tegyek?

Károly: Anna - igaz ez?

Anna: A mákosból engedek. A nudliból nem.

Ervin (fájdalmasan): De mikor én éppen a nudlit szerettem benne... mondjátok, hogy őrült vagyok... mikor nekem éppen a nudli volt megszentelt álmom.

Károly: Akkor rajtatok nem tudok segíteni. Pedig azt hittem, itt lehet valamit keresni. (Megnézi az óráját.) Tíz óra. (visszamegy Gyöngyösre.)

Harmadik §.

(Ugyanott, egy fokkal beljebb.)

Házmester (jön): Kérem, az adóbevallási ívvel jöttem.

Ervin: Adóbevallás?

Házmester (körülnéz): Ja, maguk ebből élnek: Akkor pardon. (Visszaviszi az ívet).

FÜGGÖNY

DOKTOR HUNCUT MUCI
VAGY
MÉGIS SZOKNYA A SZOKNYA

(Metapszihikai felfedezés három részben.)

Magyar szinház szabadalma. Német szabad. Francia szabad. Angol szabad.
Magyar mért ne volna szabad?
A jegyek árát előre le kell fizetni. Elismerő jelzők használata dijmentes.
Irta: az a hamis Ider-fodor.

Kovács ur (földbirtokos): Mit gondol, Mayer úr, ha a Lánchídon teherpróbát csinálnának a pesti anyósokkal - mi történne?

Mayer (erdész): Hát - két eset volna. Vagy nem szakadna le, vagy leszakadna. Ha nem szakadna le, akkor jó.

Kovács: És ha leszakadna?

Mayer: Akkor - még jobb!

(Szünet, míg a közönség kineveti magát.)

Kovács: Tudja, csak azért kérdeztem, mert van nekem egy kis macskám, Uschka Pruschka, akivel szakitani szeretnék. Mit gondol örülni fog ennek?

Mayer: Hol van itt a macska eltemetve?

(Nevetőszünet.)

Uschka Pruschka (belibben): Ó te gonosz ember! Jaj az idegeim! Jaj az idegeim!

Kovács: Mondd csak Pruschka, őszinte szerelem fűz téged hozzám?

Pruschka: Engem?!... Hahaha!... Hogyne!... Dehogy!... Hahaha!... Ó te gonosz!... A legőszintébb!...

Kovács: És meddig?!...

Pruschka: Amíg pénzed van! (Elszólta magát!)

(Nevetőszünet.)

Kovács (megadja neki): Nahát akkor nem is engem szeretsz te, hanem a pénzeszsákot!

(Nevetőszünet.)

Pruschka (sikoltva): Ezt ígérted nekem?

Kovács: Én ha valamit ígérek, azt megtartom! Ha pénzt ígérek, azt is megtartom - magamnak.

(Nevetőszünet.)

Pruschka: Jaj, jaj, tartsanak vissza, mert elájulok! (Elájul, de nem őszintén, csak úgy - tetteti magát!)

Kovács (félre): Ájulást mímel - de én tuljárok a csalafintaságán! (Hangosan): Orvost! Orvost!

Pruschka (nyögve): Ah!... Ah!...

Kovács (félre): Aha!... Pedzi már a halacska!

Doktor Huncut Muci (nagy pápaszemmel, klistérrel, lexikonokkal a hóna alatt): Nos, mi történt itt? Csak nyugalom, mindjárt megvizsgáljuk a beteget.

Kovács (félre): Pápaszem van rajta, de bezzeg a pápaszem alatt hiába rejtegeti tüzes pillantását! (Hangosan.) A hölgy elájult.

Huncut Muci: Majd csinálunk valamit. Úgy még sohase volt, hogy sehogy se lett volna.

(Nevetőszünet.)

Kreuzmutter Donnervetter (sápitozva): Ó te rosszaság! Ó du Liebe Zeit! Mit tettél megint, Max und Móric lekvárt öntöttetek a nagypapa parókájába!

Hübele bácsi: Hová tettem a szemüvegemet? (Holott az orrán van.)

Pruschka: Akkor nekem itt semmi keresnivalóm!

Mayer: Pardon - ittfelejtettem az esernyőmet.

Pruschka: Uram - bocsásson meg, hogy megszólítom, - de ön nekem olyan ismeretlen!

Mayer (félre): Jól kezdi! (Hangosan.) Mivel szolgálhatok?

Pruschka: Talán inkább én... Mi mindketten olyan szórakozottak vagyunk - nekünk vezetőre volna szükségünk.

Mayer: Miféle vezetőre?

Pruschka: Anyakönyvvezetőre!

Mayer (félre): Megfogva - saját kelepcémben! (Hangosan.) Nem bánom - legyen a feleségem! Esernyő után köpenyeg!

(Mayer és Pruschka el.)

Huncut Muci: Akkor hát itt nekem nincs is több dolgom - minden jó, ha a vége jó. (Indul.)

Kovács (komolyan): De igen - van még egy beteg a háznál.

Muci: Kicsoda?

Kovács (félre): Most a fő a ravaszság! (Hangosan.) Én vagyok az.

Muci (szigorúan): Mi baja önnek?

Kovács (nyöszörögve): Jaj, de fáj...

Muci: Mije fáj?

Kovács (félre): Ha te úgy, én is úgy! (Hangosan.) Bizony nem tudom, doktorkisasszonyka, hogy eshetett, hogy nem, de mióta a doktorkisasszonyka belépett, valami betegsége támadt a - szívemnek!

Muci (félre): Ahogy a fickó gondol, úgy tesz! (Hangosan.) Majd megvizsgálom pápaszemmel!

Kovács: Ne pápaszemmel tessék vizsgálni, azt hiszem, Röntgen-fénnyel kellene - sebesülés történt!

Muci: Ki sebesítette meg?

Kovács (félre): Most vagy soha! (Hangosan.) Egy nyilas gyermek.

Muci: De hiszen ma már nem is használnak nyilat.

Kovács (félre): Az a gyermek még ma is nyilat használ. (Hangosan.) A neve Ámor.

Muci: Ez nem az én dolgom. Én a férfiakkal csak barátságban élek. Ön talán nem hiszi, hogy lehet őszinte barátság férfi és nő közt?

Kovács: De igen - egy feltétellel.

Muci: Hogyan?

Kovács: Ha mindketten - hetvenévesek!

Muci (félre): Igaza van. Az én szívem is lágyulni kezd, de még nem mutatom - jó dolog haladékot kíván!

Kovács: Megmutatnám én a gyógyszert!

Muci: Mi az?

Kovács (megcsókolja): Hát ez!

Muci: Hát jó - nem bánom!

Kovács (diadallal): Mégis szoknya a szoknya!

Mind: Ó du lieber Augusztin! Alles ist hin!

FÜGGÖNY

A VÁLÓPERES DRÁMAIRÓ

VIGJÁTÉK 3 FELVONÁSBAN

Személyek:

Vajda Ernő, köz- és drámaíró
Drámai Publika, a felesége
Probléma, özvegy színésznő
Beöthy László, kikapós igazgató
Szenes Béla, olasz gróf

I. FELVONÁS

(Polgári izléssel berendezett nézőtér a Magyar Színházban.
Jobbra-balra vészkijárat. Háttérben csukott függöny.)

László (jön jobbról, óráját nézi): Ejnye, még mindíg nem jönnek? De lássuk az előadást. Hallatlan, mennyi baj van ezekkel.

Publika (jön balról, estélyi ruhában): Jó estét, édes igazgató úr! Én már kész vagyok.

László: És Szerző?

Publika: Ó az uram, az édes, nagyon el van foglalva. Azt izente, hogy mindjárt jön - tudja, ő ma a legelfoglaltabb drámaíró. Nagyszerű témái vannak és tudja, hogy szereti a mesterségét - sokat dolgozik szegény. Most is - (a függönyre mutat) egy hölgy van nála, akit neki kell megírni. Valami Probléma.

László (melegen): Édes Publika - ez az ember elhanyagolja magát. Nem érdemel ilyen édes asszonykát.

Publika: Tudom, László, hogy maga is szeret. De az uramat félreérti. Az igazán szeret engem és a legbájosabb ember - de hát a hivatás! Meglátja, azonnal otthagyja azt a bestiát és jön. (Tapsol.) Szerző! Szerző!

Vajda (sietve jön a függöny elé): Édes Publikám, mit akarsz?

Publika: Lekéssük az előadást.

Vajda: Azonnal fiacskám, csak még öt percet! Hallatlan érdekes darabot írok. Képzeld csak, egy drámaírót írok, aki elhanyagolja a közönséget! Na, de meg is járja a végén, a közönség otthagyja őtet! Meg is érdemli az olyan disznó! Majd kimutatom a harmadik felvonásban! Csak még öt percet! (Eltünik a függöny mögött.)

László: Hallja? Hallotta?

Publika: Nem - nem. Meglátja mindjárt, hogy jön, ha én akarom. (Tapsol.) Szerző! Szerző!

Vajda (hangja a függöny mögül): Drágám, nem jöhetek - Problema kisasszony, most mutatja éppen azt a helyet, ahol az ura, az a Molnár Ferenc, megütötte.

Publika (magánkívűl): Hát ezt nem tűröm! (Berohan a függöny mögé, nagy zaj a függöny mögött).

Vajda (kipirúltan kirohan, utána Publika). Hát ezt nem lehet! Ilyet nem csinál úrinő!

Publika (szikrázó szemekkel): De úriember se! Végeztem veled! Alászolgája, itthagylak! Mehetsz vissza a Problemádhoz!

Vajda (meghökken). Igen? Így vagyunk?

Publika: Így. Végeztünk egymással. (Elrohan.)

Vajda (Beöthyhez, fájdalmasan). És te?

László: Úgy kell neked. Igaza van az asszonykának. Megyek utána. (El.)

Vajda (utánuk néz, vállat von. Aztán lassan leül a sugólyuk elé, magához huzza, szagolgatni kezdi, betemeti - fejét. Sír).

FÜGGÖNY

II. FELVONÁS

Színpad. Egy év múlva. Ugyanaz a függöny, most belülről.
Középen asztal, előtte ül Vajda és szomorúan dolgozik.)

László (lassan jön jobbról). Mit csinálsz Ernő?

Vajda (felkapja a fejét): Te vagy az, László? Látod, dolgozom.

László: Igazán? Na és mit dolgozol?

Vajda: Hát, amit eddig. Drámát írok.

László: És Publika?

Vajda (gőgösen): Elfelejtettem. Nem is tudom, merre jár. Különben is, nősülök.

László: Kit veszel el?

Vajda: Drámai Problema kisasszonyt. Nagyon csínos, komoly nő. És szeretjük egymást. Most is vele foglalkozom.

László (hitetlenűl): Hát - gratulálok.

Problema (belibben, csábos pongyolában): Hogy vagy, Szerzőkém? Mennyire vagyunk?

Vajda (ünnepélyesen): Körülbelül készen - te az enyém vagy. Ma este meg foglak oldani. Garrick legyen a nevem, ha nem.

Publika (beront jobbról): Jónapot!

Vajda (elsápad): Mit jelentsen ez?

Publika (könnyedén): Ó, semmit! Nem akarom háborgatni, kedves Szerző, csak azért jöttem, hogy megkérjem, írjon meg bennünket egy drámának. Nagyon érdekes téma vagyunk. Magának való eset, aki állítólag szereti a Problemákat. (Naivan.) Hát írjon meg bennünket.

Vajda (elhűlve): Bennünket? Kiket?

Publika: Ja nem mondtam még? Mikor magától elváltam, elmentem Norvégiába és ott véletlenűl megismerkedtem Ibsen Henrik, spanyol őrgróffal. Őrülten belém szeretett az a bolond. Megesküdött, hogy az övé leszek. Hozzá mentem feleségűl.

Vajda (vérbenforgó szemekkel, gúnyosan). Igazán?

Publika (naivul): Nem hallotta a nevét?

Vajda: Soha.

Publika: Csodálom. De már úgyis elválok tőle. Ez a bolond itt lent vár rám.

Vajda: Miféle bolond?

Publika: Ez az olasz gróf. A Szenes Béla itt vár lent a kapuban.

Vajda: És most amiatt ott akarja hagyni a férjét? Gyalázat.

Publika: Mi köze magának a férjemhez? Csak nem félt tőle?

Vajda (gőgösen): Én magát?

Publika: Azért különben, csak foglalkozzék tovább a menyasszonyával. És ha nem akarja megírni a történetünket, a férjemmel, a Henrikkel - hát majd megírja más. Akad még Pesten drámaíró, aki boldog, ha ilyen témát kap. Ha a Szomorynak elmondom, öt felvonást csinál belőle. Hát ajánlom magamat, látom, hogy nagyon el van foglalva.

Vajda (dühösen): Hová megy?

Publika: Lent vár a Szenes.

Vajda (az ajtó elé áll). Nem engedem.

Publika (méltósággal): Nincs joga visszatartani. (Hangosan.) Béla!

Szenes Béla (bricsesszben): Édes szerelmetes Publikám, eszem a zúzádat!

Publika: Béla kérem védjen meg! Menjen előre!

Vajda (magánkívűl): Utánuk megyek! Nem engedem, hogy ezzel a ficsurral megcsalja a férjét, ha már engem elhagyott!

Publika: Igazán? Utánunk jön? És mi lesz a menyasszonyával? Hiszen, azt ígérte neki, hogy ma estére...

Vajda: Megoldom? Bánom én most a Problemát! Nekem te kellesz! Te kellesz!

FÜGGÖNY

III. FELVONÁS

(Ugyanaz a szin, egy óra mulva.)

Vajda: Itt fog maradni. Nem engedem egy tapodtat se.

Publika: De legalább engedjen le egy percre a nézőtérre, átöltözni.

Vajda: Ráérünk. Itt be fogja várni a férjét - nem hagyom ahhoz az olasz condottieri-hez. Megvédem a férje becsületét!

Publika: És Probléma? A menyasszony?

Vajda: Azt már rég elfelejtettem. (Mély gunnyal.) Most Herczeg Ferencnél van.

Publika: Pszt, hallgasson, azt hiszem jön a gróf.

Vajda (vadul): Akivel megakarja csalni a férjét! A derék Henriket!

Publika (ártatlanul): Nem értem, mért védi úgy a férjemet! Hiszen én nem is voltam az övé - csak nagyon megharapott, itt, a lelkiismeretemen! (Le akarja huzni a bluzát.)

Vajda: Nem vagyok rá kiváncsi!

Szenes (jön balról, bricsesszben). Eszem a zúzádat, Publika! Nem birok már várni - itt ülök egy órája a Renaissance-ban és nem jössz.

Publika: Kedves Béla - emlékszik, mit mondtam magának? Hogy a magáé leszek, ha megtudom, hogy a férjem már nem szeret. De most elhatároztam, hogy mégis visszamegyek a férjemhez, aki vár rám - Isten vele! Felejtsen el!

Szenes (mélyen meghajtja magát).

Publika: Hogy volt! Mégegyszer!

Szenes (mégegyszer meghajtja magát).

Publika: Isten vele!

Szenes (mélabusan): Még csak nem is tapsol?

Publika (gyengéden meglegyinti az arcát): Felejtsen el!

Szenes: Isten vele! (El.)

Vajda: Tehát - visszamegy Ibsen herceghez?

Publika: Visszamegyek a férjemhez. (Feléje hajlik, halkan tapsol.)

Vajda (ellágyulva): Publika - mit jelentsen ez?

Publika (megtapsolja a fülét).

Vajda (ragyogva): Hát - engem - hát mégis engem?

Publika (szó nélkül szájontapsolja).

Vajda (kitörve): Publika! És mi lesz a férjeddel?

Publika: Kicsodával?

Vajda: Az Ibsen Henrikkel?

Publika: Ugyan hadd el. Hazugság volt az egész. Csak kitaláltam.

Vajda: Hát - Ibsen nem létezik?

Publika: Te buta. Persze, hogy nem.

Vajda (megöleli, elragadtatva): Ó, te isteni! Te gyönyörű! Te legjobb ízlésű! Te csalhatatlan szemű! Te tökéletes kritikus!

Probléma (beront, meglátja őket): Á - hát így vagyunk? És velem mi lesz?

Vajda: Bánom is én! Menjen a Shaw Bernáthoz! Menjen a Gerhardt Hauptmannhoz! Menjen a Kaiserhez! Azok majd megoldják magát! - Publika - szeretsz?

Publika: Szerző! Szerző!

Vajda: Itt vagyok! Itt vagyok! A tiéd vagyok! Soha nem hagylak el többé! (Kirohan a függöny elé.)

FÜGGÖNY

A LIBA

(Természetrajzi és csillagászati legenda három csodában.
Irták Brehm Molnár Flammarion Ferenc. Az Uránia tudományos szinház előadása.)

ELSŐ CSODA

(Mesebeli kastély kétségbeeső terme, pazar egyszerűséggel berendezve.)

Első inas: Miért nyittatta fel Ludovika Akadémia főhercegnő a kétségbeeső termet? Már hónapok óta nem volt kétségbeesés.

Második inas: Arról van szó, hogy Masz-Tix főhercegnő, ragasztószer, hozzámenne a trón-örököshöz, de az nem akarja, az a csalfa.

Első inas: Épen itt jönnek.

(Ludovika Akadémia és Masz-Tix főhercegnő, ragasztószer, belépnek.)

Akadémia: Készen van minden? Akkor jó. Felséges leányom, kétségbe vagyok esve, a kis-király a botja fülét se mozgatja.

Masz-Tix: Igen, anyám.

Akadémia: Tehát a következőképpen fejlesztem tovább a cselekményt. Na, mit gondolsz?

Masz-Tix: Én nem gondolok semmit, anyám.

Akadémia: Na, csak gondolkozzál. Ki fogod te találni...

Masz-Tix (felháborodva): Csak nem arra gondoltál, anyám, hogy én most odamenjek Ágról-szakadthy Ivánhoz, az egyszerű, de becsületes, okleveles lángészhez, ki fivéreim őfenségét drámaírásra tanítja és megvakarjam az állát, miközben így szóljak hozzá: „Cunci, na, hogy ityeg a Szaturnusz fityegője?”

Akadémia: De éppenséggel, hogy arra fenségtem gondolni. Csodálatos véletlen: éppen jön is.

Ágrólszakadthy (vasgyáros és csillagásztorony): Véletlenül erre jártam. Pardon, nem felejtet-tem itt a Jupiter harmadik holdját?

Akadémia (félre): Skajah! (El.)

Masz-Tix (jéghidegen): Tanár úr...

Fülöp (meghajol): Fenség...

Masz-Tix (odamegy hozzá, hűvös és tartózkodó modorban megcsiklandozza az ifjú ádám-csutkáját. Kimért udvariassággal): Cinci, na hogy ityeg a Szaturnusz fityegője?

Derblay (meghajol): Fenség - ott leszek. (Masz-Tix el. Magában.) A Szaturnusz érdekelte - hát mégis szeret! Milyen csodálatos! Egy ifjú leány - szép - gazdag - főhercegnő - és szeret - és nekem mégis tetszik!...

FÜGGÖNY

MÁSODIK CSODA

(Férjfogó terem, ugyanabban a kastélyban.)

Masz-Tix: Most hát mindent tud. De nem sír?

Ágrólszakadthy (hidegen): Dehogy, csak egy meteor esett a szemembe. (Megtörli az orrát a kabátujjába.)

Masz-Tix (eltünődve): Milyen furcsa... velem még sohasem beszéltek így...

Trónörökös (bejön, finnyásan): Szervusz, Masz-Tix! Kész a vacsora? Fene éhes vagyok, jó lesz egy kis harapnivaló.

Masz-Tix (nem figyel oda, elbűvölve, a tanárhoz): Folytassa...

Gazduram (kurtafurcsán): Igen... Tehát, mint említettem, a Vega csillagképlet százmillió hektowatt és nyolc óra harminc liternyi távolságban borong a véghetetlen ködfoltok sejtelmes hermelinpalástján átcsillanó miriád naprendszerek büszke fennségében, hasonlatosan az emberi élethez, ahol szintén a rossz gyakorta sírba száll vele, míg a derék szív hű jutalmat ér, hol elsők lesznek az utolsókból és viszont. (Bátran ránéz a trónörökösre.)

Masz-Tix (lázban): Így... így még sohase beszéltek velem... ilyen egyszerűen... ilyen őszintén... ilyen nyersen... én az udvar szívszorongató merevségű, síma és válogatott modorosságát hallom csak magam körül.

Trónörökös (kimért előkelőséggel): Tyű, be szépen szaval a ténsúr! Megesett bele, az ántiját neki!

Masz-Tix: Folytassa!

Kukorica János (kackiásan): Kimondom kereken - a távolbavesző sejtelmek tűzbíborán hullámzó örökkévalóság tengere közömbös mosollyal ringatja a büszke fejedelmek gályacsarnokát s a merengő pör egyszerű ladikát egyaránt!...

Trónörökös (finom, rejtett szarkazmussal): Hallja, maga szemtelen taknyos... Saunz, dasz weiterkommen!...

Masz-Tix (nyakába ugrik a tanárnak): Nem! Nem! Nem hagyom! Ő az enyém! Ő, aki nyers és egyszerű és őszinte... és mégis tetszik nekem, az elfinomult grófnőnek... Mars ki mindenki, mert úgy rugom fenségbe... (Mindenkit kirug, visszajön.) Szerelmem! Tudod, mikor tetszettél meg nekem?

Ághy (önérzettel): Tudom. Mikor a kabátujjamba törültem az orromat.

Masz-Tix (önkívületben): Nem!... Mikor azt mondtad: tűzbíbor! Ilyen egyszerűen és közvetlenül: tűzbíbor! (Nyakába omlik).

FÜGGÖNY

HARMADIK CSODA

(Visszacsináló-terem, ugyanott.)

Ciklámen (fővisszacsinálómester és lelkészatya az operatőrhöz): Kudlák! Forgassa vissza az egész filmet.

Masz-Tix (bejön, hátrafelé): Kelteresz! Kelteresz!

Tanár úr: Megne? Megne?

Ciklámen (ünnepélyesen): Hivassák Elevátor Filatorigát őfenségét.

Elevátor (fejedelemnő és keresztanya): Mi történt? Szükség van rám?

Ciklámen: Igen. Vissza kell csinálni mindent. Keresztanyára van szükség.

Elevátor (megadással): Sejtettem. Nagyon fájt reggel a térdkalácsom.

Masz-Tix: Isten veled, gyönyörnek sok lett volna. (Visszamegy).

Tanár úr: Nekem akarnak felmondani? Én már rég felmondtam. Hejh, pedig tegnap vacsoránál milyen más színben láttam a világot... rózsaszínű szemüvegnek láttam... dehát az embert vágyai vezérlik. Istenem, milyen jó volt a libapecsenye - és most, hogy fáj a gyomrom tőle.

Ciklámen (jelképesen): Nem libapecsenye volt az - hanem békapecsenye.

Tanár úr (nem érti): Úgy? És velünk békát etettek? Miért etettek velünk békát? Disznóság - elmegyek a liberálispártba - kezdődik a történelem!

Miklós Andor: Az irodalomtörténelem.

Keszler bácsi: Jó, jó - de a Véga az nem egy bolygó, az egy állócsillag.

Kar: Minden jó, ha jó a Véga. Ha liba nincs, jó a béka.

Függöny: Szép, szép - de akkor minek mentem én föl? (Lemegy).

A RADVÁNYI SÖTÉT ERDŐBEN MEGLÁTOGATTAM BÁRCZI BENŐT

Riport a képzelet birodalmában.
Tudósitónk meglátogatja a könyvek, regények és balladák népszerü notabilitásait.
Mit szólnak ismeretlen ismerőseink?

A könyvtárnok ridegen visszautasította kérésemet, melyet természetesen nem is tudtam értelmesen előadni, a dolog természeténél fogva. Csak annyit vett ki szavaimból, hogy szeretnék egy-két könyvbe belefeküdni, de nem átvitt értelemben, hanem valóságosan, mint egy olvasójel, vagy képmelléklet, mivelhogy fejembe vettem, hogy meginterjuvolom a regények és drámák legtekintélyesebb kiválóságait: mit szólnak a drágasághoz? A könyvtárnok konokul megmaradt felfogása mellett, hogy préselt ujságírót nem gyüjtenek és hogy találjak ki valami más módot. Exkluziv társaság ez - ezek a regényhősök - nincs az a protekció, amivel közéjük lehetne jutni. Végre is Álom őexellenciájához, a mese- és képzeletügyi minisztérium kitünő referenséhez fordultam, aki szíves volt néhány igazolvánnyal ellátni - ehelyütt mondok értük köszönetet, mert mindenütt hasznosaknak bizonyultak. Látogatásomról a következőkben van szerencsém beszámolni:

BÁRCZI BENŐ

- Mit szól a tőzsdéhez?

- Nézze, nekem hosszú hegyes tőr van az ifjú szívemben és maga rébuszokat ad föl nekem. Inkább azt mondja meg, mit csinál a kuzinom, a Bárczy István?

- Játszik a kormánnyal, mint macska szokott az egérrel.

- Nosza hát! A színházak körül mi hír?

- A Belvárosi jól megy, meg a Rennaissance is. Ismeri Bárdos Arthurt?

- Hogyne. Az apám is ismerte és becsülte. Állata őrzeni négy alabárdost. Á la Bárdost. Négy olyan kitűnő színházigazgatót.

DON QUIJOTE

A nemes lovagot a korcsma mellékhelyiségében berendezett öltözőjében találtam.

- Legnagyobb párbajomat vívom éppen - magyarázta - látja kérem, odakünt azt az ádáz lovagot, aki szélmalom-ruhát vett fel, hogy engem megtévesszen? De levágom, Dulcineám szerelme úgy legyen enyém!!...

- Kérem szépen, - próbálom kapacitálni Mancha hősét - Dulcineával beszéltem. Ő azt mondja, hogy hajlandó volna lovagságoddal így is szembeállani, ha elfogadná azt a bankigazgatói állást...

- Hogyan?!... - kiáltott a lovag - mielőtt hősi halállal be nem bizonyítottam vitézségemet? Hogyan szerethet addig Dulcinea? Nem, nem!

Mielőtt távoztam, megfogta a karom és nyugtalanul nézett rám.

- Mondja csak, kérem... hm... nem volna szíves megmondani, mi a vége annak a regénynek, aminek a hőse vagyok? Mert beláthatja, ugye, hogy én nem lapozhatok előre... másrészt érdekel a dolog...

- Sajnálom, megállapodásom van a szerzőkkel, hogy a hősöknek nem árulom el a sorsukat, amit számukra tartogatnak. Mit gondol, ha a hősök előre tudnák, mire kellenek ők a szerző urnak: nem volnának bolondok elkövetni azt a sok őrültséget, aminek aztán olyan rossz vége lesz.

ROBINSON CRUSOE

De Foe kitűnő hőse póketetés közben fogad. Eleinte nem ismer meg, de aztán megpillantva lábnyomaimat, örömmel üdvözöl, mint régi és hű olvasóját. Kérdésemre, hogy mit szól a drágasághoz, szigoru semlegességére hívatkozik - gazdasági ügyekben egyébként forduljak titkárjához, Péntekhez. Ezt meg is teszem. Hogy tárgyilagos maradjak, ki kell jelentenem, nem valami hizelgően nyilatkozik az új gazdagokról. „Uram, nem lehet kultura, amig ezek a parvenük felül vannak, Barbárok és müveletlenek - hallom, szájukba veszik a kést, pfuj!” - Megint megvetően és kecses mozdulattal kanalazza tovább a tányérján párolgó izletes emberhuslevest.

ÁGNES ASSZONY

- Hogy van, asszonyság? - szólítottam meg a derék mosóintézet-tulajdonosnőt.

- Ó, irgalom atyja, ne hagyj el! - sopánkodik, felpillantva a lepedőről, - nem lehet kitartani a szappandrágaságot! Erre nem számított Jancsi bácsi, aki megírt. Ha találkozik vele, kérje meg, eszközöljön ki olcsóbb zsírt, vagy adjon nekem valami más befejezést. Talán így:

S Ágnes asszony a patakban
Régi rongyát mossa-mossa
Mosatási költségeit
Krausz Simi finanszirozza.
Ó irgalom atyja, ne hagyj el...

SIMON JUDIT

Mi lesz a Justh-Izzóval?

- Szegény kicsi féreg, nem tudott megnőni.

KONT

A mese és képzeletügyi minisztérium egyik folyosóján találkozom vele. Ő maga szólít meg.

- Kont vagyok, a kemény vitéz.

- Á, van szerencsém! És a harminc nemes?...

- Lent várnak a kapuban. Harminc darab egy kötés. Mind hősök ők, mind férfiak, mind hű és hazafi, mint pártütőket hűtlenül eladta Vajdafi.

- Örüljön neki. Olcsóbban vásárolhatja őket össze. És Zsigmond?

- A Szabóhoz?... - villan fel a szeme. - Az megkapta a magáét! Minket harmincunkat egy hóhér vágott le - őt egyedül harminc kritikus.

HÁROM ÁRVA

Egy mellékszobában sírnak. Odakint zivataros, hideg éj.

- Hol az anyátok? - kérdem részvéttel.

- A gyermekvédő liga bálján - zokognak a gyerekek.

COPPERFIELD DÁVID

Sajnos, ez a látogatás nem sikerült. Kevés időm volt és levélben fordultam a kitünő Micawber úrhoz, találkát kérve tőle, hogy együtt menjünk fel. Ő meg is ígérte, de a találka helyén küldönc várt, aki a következő levelet nyujtotta át:

> Mélyen tisztelt Jótevőm!
>
> El akartam jönni a találkára, de a Végzet másként határozott. Mire e levelet olvassa, az ön alázatos barátját már a Themse hűs habjai ringatják az örök békesség országa felé... Isten vele egyetlen jóltevőm és felejtse el az ön szerencsétlen
>
> Micawberjét.

CYRANO DE BERGERAC

Roxán ablaka alatt találtam rá. Christiánnak sugott éppen egy époszt, hexaméterben, jobb-kezével pisztoly-, balkezével pedig vitőr-párbajt folytatva két márki ellen. Intett, hogy csak beszéljek, ráér.

- Mi a véleménye a kormány intézkedéseiről, amivel le akarja törni a drágaságot?

- Kormány? - szól fenyegetően. - Talán orrmányt akart mondani, kis barátom? Talán az orrom nem tetszik.

- Jól van - nyugtatom meg - tudom a folytatást. Mit szól a kölcsönhöz?

Vállat von.

- Kaphattunk volna többet, kis lovag. Más-más hangnemből - így ni, hallja csak: „Kihívón én nekem nem kéne kölcsön - ha rá menne koporsóm és a bölcsőm” - kiváncsian: „mit rejt e szép ajánlat? Tollszár van benne, vagy egy pici állat?!” fitymálva...

- Igen... Mondja kedves Cyrano, hogy tetszik önnek az önről szóló darab?...

Gondolkodik.

- Megnyugszom benne, - szép volt a siker... és lángész Edmond Rostand.

Nem folytatta, mert egy egészen uj és fölösleges alak jelent meg a színen, hogy egy rimet mondjon el a sor végére.

KÁRPÁTHY ZOLTÁN

- Nem érek rá, nem érek rá, - siet a tizennégyéves regényhős... Kállay izent, hogy siessek, nem tudja nélkülem áttörni a kontremin frontját... Adja át üdvözletemet a pestieknek... mihelyt a Ferenciek templomán jelzett árvízmutatót eléri a zsír ára, jövök... Tiszteltetem Hevesi Sándort...

GARAMVÖLGYI

Az új földesúr pipázva fogad. Igen örül nekem, elmondja, hogy az ökrök száj és körömfájást kaptak. Mikor felvilágosítom, hogy nem vagyok állatorvos, kijelenti, hogy rendelkezésemre áll.

- A felemelt villamosárakról akartam kérdeni...

- Legalább gyalog járok, - feleli.

- Hát a telefon... Hallotta bátyámuram...

- Legalább nem kell beszélgetni, - vélekedett.

- És mit szól hozzá, még mindíg esik...

- Legalább nem kell kosztpénzt fizetni, öcsém.

- És a rossz közegészségügyi állapotok... Annyian meghalnak...

- Legalább nem kell élni.

DERBLAY FÜLÖP

A vasgyáros úr a kohóban van - mondta az inas és én belépek a XIV. Lajos korabeli hámorba.

- Nem vagyok a szavak embere, - kezdi Ohnet népszerű hőse, - egyszerű és keresetlen lelkem a nehéz és faragatlan vasrudakhoz hasonlóan nem ismeri a szavak müvészetén csiszolt stílusvirágok hajszálfinoman cizellált cikornyáit.

- Tudom, - mondom tisztelettel - csak azt szerettem volna megkérdezni, - mivel látom, itt ágyúkat csinálnak - szereti-e még a franciákat?

- Szeretem, de megtöröm őket! - kiáltja Fülöpünk és dugába dől.

RASZKOLNYIKOV

A külváros egyik piszkos, munkásoktól látogatott vendéglőjébe tértem be, hogy talán látok valakit. Az egyik asztalnál szegényes ruhájú, sápadt fiatalember ült, látszott rajta, hogy régen nem evett meleget.

- Kihez van szerencsém?

- Raszkolnyikov Romanyis Rodion vagyok, volt tanuló, - mondta és nem nézett rám. - Különben nem mondanád meg, mi közöd hozzá bátyuska?

Zavarba jövök, de aztán kimondhatatlan izgalom fog el, szemtől-szemben állottam kedves regényhősömmel.

- Rogyecska! - kiáltom - csakhogy látlak, édes régi barátom! Ha tudnád, mennyit gondolok rád! Mit szólsz a...

- Köpök rá!... - vág közbe sötéten.

- Talán... talán még... nem vagy túl rajta... azon a dolgon... - kérdem suttogva.

Maga elé néz, halkan, de érthetően, szótagolva mondja:

- No bizony!... Egy betűvel kevesebb lesz!... a vénasszony süket is egy kicsit... majd felmegyek... átadom a becsomagolt fadarabot... és míg lassan és bíbelődve bontogatja... én felemelem a baltát...

Összeborzongok.

- A vénasszony!... Rodion!... Az istenért!... Hogy hívják most a vénasszonyt?...

- Drágaság... - mondja érthetően.

DORIAN GREY

- Csak rövid időm van - fogad a fiatal lord.

- Sajnálom, mert...

- Rövid időm van, tehát sokáig társaloghatunk. Minél kevesebbet beszélünk, annál többet mondunk. A beszéd csak arra való, hogy csend legyen.

- Úgy van, - térek magamhoz. - No és a tőzsdekrach?

- Egyetlen módja annak, hogy meggazdagodjunk.

- Na hallja, kedves Dorian, ez nem is egy paradox. A kontreminőrök rég rájöttek.

- Lehet. Hanem mit szól ehhez a regényhez, amiben engem Wilde lefestett. Mi? A regény egyre öregebb lesz, míg én szép és fiatal maradok. Mi? Ugye, fiatal vagyok.

- Igen. Ilyen fiatal - biztosítom a megfelelő kézmozdulattal.

ÁDÁM

Az „Ember tragédiájának” tizenegyedik és tizenkettedik szine közé lépek be. Ádám éppen átöltözőben van. Miután bejelentettem magam, mint tőzsdeügynök jelenik meg Luciferrel, aki bankvezéri minőségben követte. Kérdésemre, hogy mi lesz, érdemes-e venni valamit, így válaszol:

> Nem érzed-e a lanyha szelletet,
> Mely századoknak gátjául vala,
> S hirdeti célod: Fel, fel a magasba!

- De igen, - mondom udvariasan, pedig nem érzek semmit.

- Akkor vezess a jövőbe, Lucifer - hadd lássam, lássam, mi lesz a kasszanapon!... kiált Ádám és eltünik, mint aki dolgát jól végezte. Éva, mint bálkirálynő, mint letartóztatott sikkasztó gépírókisasszony és mint olyan kienged a kapun.

HENRIETTE KISASSZONY

(Háromfelvonásos szinmű, a magyar irodalomtörténet napjaiból.
Egykorú tőröl-metszetek alapján irta: Szerző. (A Nemzeti Teátrum bemutatója.)

ELSŐ FELVONÁS

(Szin: egy régi debreceni kávéház különhelyisége. A falakon régi kéziratok, rozsdás dráma szerkezetek, avult felvonásvégek lógnak szanaszét. Estefelé.)

Dugonits bátsi: Az frantzúzok esmég ügön sanyargatják népönket. Beszéllik, hogy felséges uronk, Ambrus Zoltovány, kiáltozást intézett mihozzánk, nemes tragődia-skríptorokhoz, védjük meg Nemzetinket az franc meg ánglus bétöréstól.

Kisfaludy bátsi: Valót beszéllesz. Mondják az Vigszinház-szoros felől esmég bélopózott valamellyes Bernstein-nevezetü franc drámonc-generális. Olvasám az „Szinházi Élet”-ben nemzetes Harsányitól.

Dugonits bátsi: Tyű, az kirelejszomát! Akkor gyerünk! Vagynak még igaz drámairók, nehányan! (Tollát köszörüli.) Még az régi világból való, de megteszi!

Katona bátsi: De immár gyerőnk, jön az ifjúság - imhol az autogramm-kérő szűzek, élökön Henriette kisasszonnyal, az német nevelőnővel.

Dugonits bátsi: Gyanús nekem ezen kisasszony.

Kisfaludy bátsi: Ugyan hagyja el kigyelmed - hiszen annyira kedvelik leánykáink. Mi inkább vonuljunk el, fegyvereinket tróbálgatozni. (Mindhárman el.)

Autogramm-szűzek (berontanak): Jaj, hol van az az aranyos Henriette kisasszony! Milyen gyönyörűen tud bennünket tanítani, hogy kell a fiatal drámaírókat megfőzni!

Henriette kisasszony (erősen festett, idősebb német leány, mesterkélt mozdulatok): Kisasszonyok! Kezdődik az óra! Álljanak fel!

Szűzek (viháncolva): Jaj, de mulatságos.

Henriette: No, Mancika, mit kell mondani a drámaíró bácsinak?

Manci (pirulva): Hogy milyen gyönyörü volt a második felvonás vége.

Henriette (tréfásan megfenyegeti. Mintha csak úgy mellékesen kérdezné): Nono, Úgy látom, maga már ismer is valakit közülök. Hogy hivják?

Manci (szemlesütve): Angyal Menyhárt, ulánus főszerző.

Henriette (látszólag közönyösen): Úgy, mennyi volt a bevétele a legutolsó darabjának?

Manci (naivan): Úgy tudom, hatvanezer.

Henriette (titokban feljegyzi): Hány felvonás volt?

Manci: Három.

Henriette (feljegyzi. Tréfásan): Talán bizony még a vázlatait is ismeri a legközelebbi darabjának?

Manci: Nem tudom - de mindig magánál szokta hordani.

Henriette (könnyedén): Ejnye... nagyon szeretném megismerni ezt a katonát... (merengve) Nagyon... szeretném...

FÜGGÖNY

MÁSODIK FELVONÁS

(Szin: Henriette kisasszony szobája.)

Henriette: Most pedig menj... menj, édesem, boldogságom... de egy óra mulva térj vissza hozzám... a te szerelmedhez...

Menyhárt: Igen... visszajövök... Magam se tudom, miért szeretlek... valami úgy vonz hozzád... pedig nem is tudom, ki vagy...

Henriette (szemlesütve): Senki... Egy német nevelőnő... Ne törődj vele... Szeretlek! A lelkemmel.

Menyhárt: Jó. Egy óra mulva itt leszek, barátaimmal, a drámairókkal. Addig is! (Csók. Menyhárt el.)

Henriette (maga elé): Milyen kedves fiú! (kopognak) Szabad!

Strindberg hadnagy (belép. Körülnéz, aztán előrejön. Gúnyosan): Én vagyok az, Henrik!

Henriette (felriad): Strindberg! Te vagy az? Hogy kerülsz ide?

Strindberg: Mindegy! Áttörtem a „Szinház és Divat" folyón és titokban belopóztam a Szinház-Rovat fedezékébe. Nem akartak átereszteni, azt mondták, túlszedés. De én kijelentettem, hogy hajlandó vagyok soronkint fizetni, mint kommünikét. Nagynehezen sikerült.

Henriette: Micsoda vakmerőség!

Strindberg: Jó, most nem erről van szó. Az a kérdés: mit végeztél? Tudod-e, hogy Shakespeare-császár nagyon haragszik rád? Azért küldünk, hogy kémleld ki a magyarokat. Bernstein és Sardou őrnagyok lassan előrenyomultak Pozsonyig, hogy elfoglalják a szinházat, de ott negyvenezer insurgens drámairó várta őket, Pestről. Régi felszerelés, hatásos felvonásvégek, semmi. De mégis tudni kellene - hogy van az, hogy ezeknek sikerük van, még külföldön is? Ezt meg kell tudni. Dumas ezredes ott áll a határon, most téged várnak.

Henriette: Mit akarnak tőlem? Én csendben dolgozom. Megnyertem a bizalmukat, kiadtam magam német nevelőnőnek. A magyar insurgensek barátaim. Ma este nálam fognak tanácskozni. Kell még egyéb?

Strindberg (gúnyosan): Persze - a régi módszer! Egyet kiválasztottál - elhitetted vele, hogy szereted! (hizelegve) Henrik - én is szerettelek valamikor!

Henriette (tiltva): Ágost - hagyd ezt! Tudod, hogy soha nem értettük meg egymást.

Strindberg (megvetően): Nem, igazán nem. A női ruha jól áll neked, annak mutat, ami vagy - te lelki szerelmet kereső, minden ostoba banalitásba mélységeket belemagyarázó - te kékharisnya! Te kaméliás férfi, ami vagy - te hím Nóra!

Henriette (méltósággal): Hitvány beszédeidet megvetem. De a császár parancsa szent nekem - mit kivánnak tőlem?

Strindberg (más hangon): Azt, hogy jelenj meg a táborban - és csábitsd el magaddal ezt a Menyhártot. Ki akarjuk kérdezni egy kicsit, hogy áll a dolog azzal a negyvenezer drámairóval.

Henriette (lesüti a szemét. Nehéz küzdelem. Aztán erős hangon): Meglesz. Jelentsd a császárnak és Dumas főparancsnoknak, hogy egy égő gyertyával fogok jelt adni. Isten veled! (Gyorsan el.)

FÜGGÖNY

HARMADIK FELVONÁS

(Egy várkastély udvarán.)

Menyhárt (gondolkozva jár fel és alá, tompán maga elé mered).

Henriette (megjelenik. Halkan): Menyhárt!

Menyhárt (felkapja fejét): Henriette! Te vagy az? Szerelmem!

Henriette: Édes! Mit tettek veled?

Menyhárt (sötéten vállat von): Kínoztak. Ki akarták vallatni, hogyan éri el az a negyvenezer magyar drámaíró a Nemzeti előtt azt a nagy sikert, amit a magyar lapokban olvasni lehet. Hogy mi ennek a titka?

Henriette: És te vallottál?

Menyhárt (vállat von): Hamis adatokat mondtam be. Azt mondtam, hogy nagyon értenek a kompozicióhoz. Hogy el tudják mélyíteni a témát. Hogy jól megfestik a jellemeket. Hogy eredeti ötleteik vannak (zordonan mosolyog). Pedig fenét! Egyszerűen ismerik a magyar közönséget és kész.

Henriette: Szerencsétlen! De hisz ez ki fog derülni!

Menyhárt: Akkor meghalok. De téged - téged megmentettelek, szerelmem!

Henriette (magán kívül): Engem - engem! Tudd meg hát - (térdre borul) én nyomorult! Becsaptalak téged! Félrevezettelek! Én nem vagyok német nevelőnő - engem nem hívnak Henriette kisasszonynak... (letépi ál-állát, alatta fehér szakáll)... Nevem Ibsen Henrik, norvég drámaíró!

Menyhárt (fejéhez): Óriási! Micsoda felvonásvég! (elrohan).

Henrik (összetörve leroskad): Megírja... Ezt is megírja előlem...

Strindberg (sietve jön): Henrik! Hol az a magyar drámaíró?

Henrik (révetegen): Nem tudom... ó Strindberg! Bocsáss meg és isten veled! Azt hittem, elég erőm lesz... egy vágyam volt... hogy bejussak a Nemzetibe egyszer... de az ég máskép határozott. Akaratom ellenére beleszerettem ebbe a fiúba... megirígyeltem a sikereit... szerettem volna, ha rólam is ír az Est meg a Nap... (gyengén) Anyám... add nekem a Napot... (meghal).

Maeterlink (berohan): Mi ez? Ki volt ez?

Strindberg (tompán): Egy szegény drámaíró - aki nagyon szeretett volna... de nem sikerült...

FÜGGÖNY

ÉLET, A NAGY DRÁMAIRÓ

Menj tehát, így szólt atyai barátom - menj és láss, itt fekszik előtted az uccán, nézz a szembejövők szemébe, ott van elrejtve, kérdezd meg szívök dobogását, felelni fog. Az Élet a drámaíró - hallgasd meg hiven és másold le, amit mondott, a százmillió tragédiák egyikét beszéld el és elbeszélted a tragédiát.

Elmentem tragédiát keresni. S mivel jó mesterember rendszeresen és gazdaságosan dolgozik, a tragédiavásár tőzsdei jelentését néztem át, előbb azt a rovatot, ami „Rendőri hírek" címen szerepel az ujságokban. S találtam jelentős címeket. „Féltékenységi dráma a Retek-uccában". „Szerelmi dráma a Hűvösvölgyben", „Egy leány tragédiája".

Hadd látom hát: hogy volt az a Retek uccai eset. Kikérdezem a házmestert, a családtagokat, a merénylőt, az asszonyt, az áldozatot. Kialakul a kép. Őnagysága délután ötkor megjelent az áldozat lakásán - félhatkor a férj arra jár, meglátja az ablakban, revolvert ránt, beront. Nagy verekedés, válás, megtört szivek, tönkretett becsület, bün és bünhödés, vagy amit akartok. Mindez nagyon szép, a dráma rendben volna, de hol a féltékenység? Hol van abban féltékenység, hogy a férj méregbe jön, mert a feleségét, annak tudtával és beleegyezésével, egy idegen férfiú ölelgeti? Ez lehet méregbejövési dráma, vagy felháborodási dráma, vagy pech-dráma, (hiszen, ha őnagysága nem teszi ki magát az ablakon, vagy a férj egy órával később jár arra, már nincs dráma) - csak nem féltékenységi dráma. Féltékenységi dráma, ahol a katasztrófát a féltékenység idézi elő, az például a izé... na, hirtelenében nem jut eszembe egy jó példa. Aha, megvan az Othelló drámája, az igen, ott tudniillik Desdemona hű volt, tehát halála a féltékenység miatt következett be és nem azért, mert elsikkasztotta az ura vagyonát. Ez igen, ez féltékenységi tragédia - csakhogy sajnos, nem az életből van merítve.

Lássuk hát a másik példát. Szerelmi dráma a Hüvösvölgyben. Az ifjú, a szép asszonyba volt szerelmes - a szép asszony leánya meg az ifjúba. A szép asszony viszont a bankárba, a bankár viszont a balett-táncosnőbe. A balett-táncosnő megunta a bankárt, a szép asszony elfelejtette nagynehezen ugyanazt, az ifjú lelőtte a szép asszonyt, a leányzó marólugot ivott. A sorozat elég gazdag és bőven van benne dráma - de hol a szerelem? Ha jól emlékszem, harminc évvel ezelőtt, mikor a Lexikon Sz köteténél tartottam, ott úgy volt meghatározva: szerelem, két másnemü lénynek e másnemüség következtében beállott egymás iránt érzett vonzalma. Szerelmi dráma: e vonzalom által keltett vágynak teljesülése elé gördült elháríthatatlan akadály s annak katasztrófális következménye a szerelmes pár sorsában. De hol vannak itt a szerelmes párok? Hogy a kislány marólugot iszik, mert a fiú nem szereti, viszont - ez veszteség-dráma, vagy hiúság dráma, vagy gyermektragédia. - Hogy az ifjú lelőtte a szép asszonyt, mert az mást szeretett - ez erőszakoskodási dráma, vagy kétségbeesési dráma, vagy irigységi dráma. Szerelmi dráma!... barátom, arra tudok egy példát - ahol két ifjú szerelmes nem birja elviselni, hogy el akarják választani őket egymástól - hogy is hívták őket? Romeo és Julia... ez igen, ez szerelmi dráma, csak hogy, sajnos, Shakespeare irta meg és nem az élet.

Nem, ezek nagyon durva példák mind. Valami mélyebb, valami lelkibb, elvonatkozottabb történés kellene... belső tragédia, ami csendben zajlik le. Talán a harmadik...? Ahá, ez lesz az. Ehhez már nehezebb hozzá férni. A leány, N. N. gépirókisasszony volt - megismerkedem vele, összebarátkozunk. Lassankint megtudom történetét. X. a dúsgazdag gyáros, beleszeretett. Csaknem elvette már, mikor, a házasság előtt, a vőlegény bevallotta neki, hogy meghasonlott önmagával és jobb, ha elválnak. A meghasonlás alapja: a férfi nem tud hinni menyasszonya szerelmének, mert nagyon gazdag: mindig azt fogja gondolni róla, hogy nem az embert szereti benne, hanem a pénzt. És zokogva hagyja ott a nőt.

Gyönyörű téma! belső és mély - valódi lelki tragédia. Hazamegyek, hogy megirjam. Mikor az első felvonással kész vagyok, meglátogat modellem. Összeismerkedett egy másik férfival - az illető hirneves művész. Darabig boldogak voltak - de a művész végre elment, mert rájött, hogy a nő nem a férfit szereti benne, hanem az embert, a zsenit.

Nekiültem mégegyszer a drámának. Ezuttal nem jutottam el a második felvonásig. Modellem meglátogatott - összeismerkedett egy moziszinésszel. Éppen most hagyta el, mert a férfi rájött, hogy ő csak a férfit, a szép embert szereti benne - nem őt magát.

Már most, hogy irjam meg a tragédiát? Mi legyen az alapgondolata - mit tanultam az Élettől, a nagy drámairótól? Tudom már: egy szép mondatot. „Nincs Jó és Rossz - gondolkodás teszi azzá!” Ezt kihirdetem - azaz, pardon. Most jut eszembe - hisz ezt se őtőle hallottam, hanem a Hamletben olvastam.

EGY BIZONYOS JOHANNA

(Történelemszemlélet tizennyolc szinben)

IRTA SHAW BERNÁT

után szabadon: Karinthy Frigyes.

ELSŐ SZIN

A dauphin: Ahhoz képest, hogy a tizennegyedik században szereplő hires történelmi alak vagyok, akiről valamikor, talán a huszadik században a világhirű angol drámaíró darabot fog szerkeszteni, elég rosszul megy nekem.

Kékszakáll: Well, well, mondanám, ha nem lennék francia. Az angolok elfoglalták Párizst.

A dauphin: Nagyon kellemetlen szinben tünteti fel őket. Várost elfoglalni izléstelen dolog. De az angolok mindíg izléstelenek voltak.

A fattyu: De ime itt jön Johanna. Jön az ismeretlenből és megy a történelem felé. Szóval: úgy jön, mintha menne. Úgy megy mintha jönne.

A dauphin: A franciák is izléstelenek, nincs nekik pénzük. Az nagyon izléstelen dolog, ha egy nemzetnek nincs pénze.

Johanna (jön jobbról): Isteni szózat vezérel engem, hogy Franciaországot felszabaditsam és Károlyt megkoronázzam. (El.)

A dauphin: Koronával nincs rajtunk segitve. Legfeljebb néhány frankkal. Ezt a dolgot valamikor gazdasági válságnak fogják hívni, ha majd az egyetlen angol iró, aki nem lesz olyan ostoba, mint a többi angolok, megmondja az igazat a szociális kérdésben.

Kékszakáll: De vajjon ki lesz az az angol iró?

A dauphin: Fogadni mernék, hogy valami Shew, vagy Shaw lesz a neve. Ezt onnan gondolom, mert ő lesz az élet shawa-borsa.

Johanna (jön jobbról): Isteni szózat vezérel engem... (Megy.)

A dauphin: Ugyan, ne beszéljen bele mindenbe, - nem látja, hogy el vagyok foglalva?

Johanna: Igen? Akkor ide nézzen. (Megveri az angolokat, felszabadítja Franciaországot.)

A dauphin: Szóval, ez az angol iró, aki majd egykor ki fogja mutatni...

Johanna (jön): Kérem szépen, szabad egy percre... (Bevonul Rheimsbe és megkoronázza a dauphint.)

A dauphin: Azonkivül nagyon érdekes még az is, hogy korunkban mekkora hatalma van a katholikus egyháznak, ugyanis szembehelyezkedik az uralkodókkal is.

Johanna (jön): Isteni szózat vezérel engem, hogy menjünk Compiègnebe. (Megy.)

A dauphin: Nem tudom, hogy később mi lesz, de az kétségtelen, hogy ha Luther Mártonnak volna esze most jönne világra, mert minden megérett arra, amit őróla protestantizmusnak fognak majd nevezni... (Jön.)

Johanna: Tessék sietni, mert elfognak az angolok! (Megy.)

A dauphin: De hát mi közöm a protestánsokhoz, ha egyszer nincs pénzem.

Johanna (jön): Jaj, elfogtak az angolok! (Megy.)

Kékszakáll: Sok igazság van abban, amit erről valamikor beszélni fog az a bizonyos angol izé, akit említeni tetszett.

Johanna: Jaj! (Megég a máglyán.)

MÁSODIK SZIN

Poincaré: Érdekes dolog volt ez, ezzel az orleánsi szüzzel ezelőtt hatszáz esztendővel.

Mac Donald: Miről jut eszébe?

Poincaré: Valami angol darabot láttam, amiben előfordul.

Mac Donald: Tudja, azért jó, hogy meghalt. Mert manapság is vannak ilyen dolgok, de manapság is jó, hogy meghalnak.

Poincaré: Általában jó, hogy meghalnak. Ha nem haltak volna meg, még ma is élnének. És akkor miből élnénk mi, nem igaz?

Mac Donald: De igen. A természet nagyon bölcs.

Poincaré: De mi még bölcsebbek vagyunk, hogy erre rájöttünk.

HARMADIK SZIN

Rendőr: Nagyon érdekes volt, amit itt a képes kis ujság közölt, hogy a Mac Donald, meg a Poincaré találkoztak és beszéltek arról a darabról, amit arról a Johannáról írt az az író.

Utcaseprő: Hát bizony, ezek a fenenagyfejü politikusok is csinálhatnának okosabb dolgot, minthogy elfecsegik az időt a mi pénzünkből, ahelyett, hogy a néppel törődnének.

Rendőr: Úgy igaz a'! Ettől bizták el magukat aztán azok a disznó cucilisták!

NEGYEDIK SZIN

Szinigazgató: Látja kérem, ez egy érdekes téma volna, megírni egy rendőrnek, meg egy utcaseprőnek a beszélgetését, akik olvasták a képes ujságban, hogy Poincaré, meg Mac Donald mit mondtak arról a darabról, amibe a Johanna van.

Író: Meg is lehetne írni. De mit szólna hozzá a közönség? A közönséget jobban érdekli az, amit mi beszélünk ketten.

Szinigazgató: Ebben igaza van. Meg kell írni.

ÖTÖDIK SZIN

Első néző (jön kifelé): Te odafigyelsz hát?

Második néző: Én igen, egy darabig. Tudod, sok igazság van abban, amit a Szinigazgató mondott az írónak abból az alkalomból, hogy szóbakerült az a darab, amiben a rendőr, meg az utcaseprő elítélik a két politikus véleményét az angol írónak Johannáról szóló darabjáról.

Első néző: De ezért ez se a végső igazság!

Második néző: Hát hol a végső igazság?

Első néző: Azt nem mi fogjuk eldönteni, hanem...

HATODIK SZIN

Első Marsbeli: Most, miután nyilvánvaló, hogy a Föld elégett és nem maradt belőle semmi, mit gondolsz, mit sajnálok legjobban?

Második Marsbeli: Ne is mondd. Azt, hogy nemcsak Johanna, hanem a róla szóló darab is bennégett a nyolcvanmilliomodik előadáson és így soha nem fogjuk megtudni, tulajdonképen miről szól?!

HETEDIK SZIN

Arkangyal: Na, hálistennek, vége a világnak, - de most még mindig nem tudom, mi értelme volt az egésznek?

Lucifer: Majd megtudod - a legközelebbi Shaw bemutatón!

(Még tizenegy szin, aztán vége.)

ELŐJÁTÉK AZ ÖRDÖGHÖZ

IRTA
SHAKESPEARE VILMOS

Fordította: Karinthy Frigyes.

(A Magyar Szinház igazgatója rejtelmes csomagot kapott az elmult napokban. A „Reseerch of Psichological Mystery" nevü angol társaság küldött benne egy kéziratot. Ez a kézirat szórólszóra közli egy híres angol spiritisztamédium trancevallomását, amit a társaság szellemidéző ülésén mondott tollba. Mint a kéziratból kiderül, néhai Shakespeare Vilmos, volt angol drámairó, a médiumot felhasználva közölte a jelenlevőkkel, hogy Londonban végignézte Molnár Ferenc „Ördög"-ének előadását s a darab hatása alatt előjátékot írt hozzá, amit szeretne előadatni, ha lehetne, a Magyar Szinházban. A valamikor népszerű drámaíró panaszkodik, hogy a Nemzeti Szinház nem ád elég teret darabjainak, s ezzel az egyfelvonásosával szeretné megszerezni azt a nagyobb nyilvánosságot és a világhírt, amit nevének a Molnár darabjához való kapcsolása jelentene. Éppen ezért kéri a jelenlevőket, hogy az „Előjáték az Ördöghöz" rövid vázlatát sziveskedjenek a Magyar Szinház igazgatóságának továbbítani s megkérdezni, hajlandó-e előadni ezt a darabot, ha megírja. Választ „Másvilág, Hetedik Magasság, Negyedik Felhő, 3." alá kér postafordultával.)

(Módunkban van a vázlatot olvasóinknak bemutatni.)

(Szin: az „Ördög" első felvonásának díszlete a Globe Szinházban. Első, Második és Harmadik Gyilkos behozzák a széket - amin az Ördög fog ülni.)

Leicester gróf (az „Ördög"-öt játszó szinész berohan):

Hé, fogdmegek! Ördög és pokol s ti kén-
Lángban sistergő gazfiak! ti itt
Bujálkodtok, mig engem üldve kerget
És kergve üldöz Desdemon ura,
Kormos Othelló, mert nejét birám.
S közben - dögvész reá! - kell játszanom.

Első gyilkos: Nemes Mylord, a jelmez kész vagyon.

Leicester (átöltözik, frakkot húz):

Mily szörnyű sors! A sima Ördögöt
Álcázni arccal, mig szívem dagad
S heggyé növekszik s mint vulkán, kitör
A föld arcán bibircsó ez csupán
Nap- s holdfogyatkozás. Hé!... Fogdmegek!
Tartsátok készen büszke kardvasom,
Hogy, mint hitvány gyümölcsöt és hideg
Márványt, úgy szúrjam át szivét
E lüktető, rohadt húst.

Első gyilkos: Sír, legyen.

Othelló (kisérete élén megjelenik):

Nyugodj meg szív, tartsd féken mérgedet,
Máj és epe, hangot ne adjatok,
Hegyek füleljetek s te ordító vész
Morogva bujj barlangod öblibe,
Nap, tátsd el szád, s fülelj, Göncölszekér,
Othelló bosszút áll most! Vér! vér! vér!

(Villámlás és mennydörgés.)

Leicester (kardja után kap, de a frakkon nem találja meg):

Hah, árulás! Nem leltem kardomat!

Othelló (kardot ránt):

Leicester! Búcsúzz el hitvány életedtől,
Mert álnok szód, e mérges viperát
Torkodra fojtom, átok s kárhozat!

Leicester:

Gúnyom kacagja e forró dühöt,
Szavam helyett majd kardom válaszol.

(A frakk zsebeiben keresi a kardját, de nem találja.)

Othelló (körűlnéz):

E piperés és illatos szoba,
Melyhez csaták zajában nem szokám
A mór szivét eltölti bús zavarral
S kardom hegyét leszegzi.

Leicester:

Kárhozat!
Mégsem találom!
Dögvész, cenk világ!
Mégsem találom!
Az élet csupán
Egy őrült álma, tébolyult kerék,
Mely a végetlen ürben habarog
S gördül tovább és célja, vége más!

Othelló:

Megborzadok s nem ismerek reád
Fekete vagy és nyakadon csokor
Ki vagy, felelj?

Leicester (a szerepet mondja): A név - az nem is fontos, ha az ember jelen van. Mindegy, hogy Füspöknek hívnak vagy Püspöknek.

Othelló (visszahökken): Hah, mi furcsa szók.

Leicester: Nézze, az, hogy maga szabadgondolkodó, nem azt jelenti, hogy muszáj gondolkodni, csak azt, hogy szabad.

Othelló:

Ravasz szavak, ördöngős fordulat
Jól ismerem e csípős, furcsa cselt
Molnár mylord, Molnária hercege
Írá meg ezt, túljárva haragom
S dühöm hevét kiforgatván vele,
Jól ismerem s mégis megborzongat.
De félre, ész! Jágó, a hű cseléd
Id'adta nékem azt a levelet,
Mit Desdemona írt. Halj meg, cudar!

(Kardját forgatva.)

Leicester: A nők soha nem akarják azt, amit írnak - de mindig azt írják, amit akarnak.

Othelló (leejti kardját):

Várjunk - hogy van ez?
A nők sosem -

(Fejét tapogatja.)

- mi furcsa keverék!
Amit akarnak... de akarják írni...
Írni akarják... akarni írják...
Hah! hogy van ez?...

(Eldobja a kardot, ujjain számolgat.)

Nem akarni... írni... akarni...
Nem írni... megőrülök!...
Dögvész reám!... a nyitját nem lelem!
Mi furcsa rejtvény... büszke haragom
Megoldásában szinte elmerül
S a gyilkos düh lángzó biborszinét
A megfejtés halványra betegíti.

(Számol.)

Leicester: Csak meg tudok különböztetni egy hajó tengerit - s egy tengeri hajót?

Othelló (megdermed, aztán fejéhez kap):

El innen, el! Leicester, isten veled!
Tudom, buján szeretted Desdemonát,
De vedd inkább s élj boldogul vele
Én ellenállni nem tudok neked,
Ha ajkad Molnár-szókat dob felém
Oly kedves vagy, olyan elbűvölő
Könnyed, kecses, elmés és csillogó,
Hogy meg tudom érteni Desdemonát,
Te cuki-ember! te Molnár-szinész!

(Odamegy és megcsókolja.)

Te... te... te Füspök! adj egy puszit...

(Elrohan.)

Leicester:

Mi volt ez? Őrjöngés zavarta meg
Az ész tiszta vizét? Hah! Dögvész reá!
Megsértett, aztán itthagyott! Pokol!
És kárhozat! Nem élhetek tovább
Bosszút nem állva.

(Kardjába dől. Többi néma csend. Meghal.)

Első gyilkos:

Az Eszme él - és oly sokan vagyunk
Választottak és hivatalosok
Húzzátok fel a függönyt, gyilkosok.

(Függöny le.)

SHARESPEARE-SZINHÁZ

A Shakespeare-Szinház igazgatója (felkapja fejét az íróasztalán halombagyült tervek, szerepek, rajzok, vázlatok közül. Idegesen és bosszankodva): Ki az? Mit akar? Ki engedte be?

Az ifju: Kerestem a szolgát, hogy bejelentsen, de nem volt itt.

Az igazgató: Hallatlan! És nem tud annyi fegyelmet, hogy akkor máskorra halassza el a látogatását?

Az ifju: Ma jutott eszembe, tehát ma kellett elintézni.

Az igazgató: No, ne mondja! Ön ilyen önérzetes ember, annyira bizik az elhatározása helyességében, hogy rögtön hozzáfog a kiviteléhez?

Az ifju: Mindenesetre megpróbálom.

Az igazgató: És mi az a nagyszerü dolog, ami eszébe jutott?

Az ifju: Egy szindarab, amit az ön szinháza eljátszhatna.

Az igazgató: (mulattatva): Szóval ön egy szindarabot hozott nekem, ismeretlen fiatalember. És persze, annyira bizik benne, hogy egyenesen hozzám jött, a legnagyobb tekintélyü és legirodalmibb, legklasszikusabb szinház igazgatójához, ahol nehezen adják Shakespearen alul. És persze, azt szeretné, ha én félretéve ezer dolgomat, lehetőleg azonnal leülnék és elolvasnám az ön darabját.

Az ifju: Nem olvashatja el, mert nem irtam még le. Mondom, hogy nem jutott eszembe.

Az igazgató (csodálkozva): Szóval, csak a tervet akarja elmondani. De akkor miért mondja, hogy el akarja játszani?

Az ifju: Nem a tervről van szó. Én magam akarom eljátszani a darabot, csak néhány szinész kellene még hozzá, ezeket szeretném kölcsönkérni.

Az igazgató (nem érti): El akarja játszani a darabot? Hol? Mikor? Hogyan? Kinek?

Az ifju: Itt az ön szinházában, ha kölcsönadja a szinpadot. Hogy mikor? Akár holnap, ha addig a közönségnek kihirdeti, hogy szindarabot fogunk játszani. Hogy hogyan? Remélem, jól, ha a szinészei értelmes emberek és jól megértik az utasitásaimat, figyelnek a hangsulyra, és vigyáznak rá, hogy akkor kezdjék csak el, mikor én abbahagyom. És hogy kinek? Hát a közönségnek.

Az igazgató (harsogva nevet, térdeit csapkodja): Nahát! Maga egy csókolni való ember! Maga valahonnan Oroszországból jön egyenesen, vallja be! Maga nyilván egy hiper-futurista, uj forradalmi müvész-szekta tagja - a korát és külsejét tekintve, mindjárt gondolhattam volna.

Az ifju (csodálkozva): Nem értem miről beszél, igazgató úr.

Az igazgató (jóindulattal): Csak ne szerénykedjék fiatal barátom. Vallja be, az a szinház-kubista-irány aktivista társasága, melynek ön a legszélsőbb tagja, uj drámai művészetet talált ki, amely minden eddigit lepipál és fölöslegessé tesz. Ezentul a darabokat ki se kell gondolni, nem is kell megírni, be se kell tanúlni, meg se kell rendezni, csak úgy, ahogy van, el kell játszani. (Legyint.) Az ötlet nem is olyan uj, mint ahogy hiszi. Próbálkoztak vele az olaszok is, ujabban commedia del arte-nek hivják és már kiderült, hogy lehetetlen műfaj.

Az ifju: Fogalmam sincs róla, mi az a commedia del arte és mi az a futurizmus. Azt se értem, mit tetszik gondolni azzal, hogy drámai irány. Én egyszerüen csak azt gondoltam, hogy tudok egy érdekes szindarabot és azt hajlandó vagyok eljátszani a közönség előtt.

Az igazgató (dühösen): Akkor hát ön egy tébolyodott csizmadia vagy egy kicsapott gimnazista. Hát egészen megbolondult? Máról holnapra meg akar irni, be akar tanítani, meg akar rendezni és be akar mutatni egy darabot, abban a szinházban, ahol ha egy Shakespeare-darabot eljátszunk, évekig készülnek rá, tanulmányozzuk a drámai és szinpadi irodalmat. Shakespeare-tanulmányokat olvasunk, hogy megértsük a tragédia lényegét, Shakespeare-tudósokkal tanácskozunk, nyolcvanszor meghányunk-vetünk és kipróbálunk minden jelenetet, a legjobb szinészek közt válogatunk, nem kimélünk költséget és fáradságot? Tudja ön, mit jelent az, előadni egy Shakespeare-darabot?

Az ifju (vállat von): Honnan tudjam? Én is először próbálom.

Az igazgató: Mit próbál először?

Az ifju: Előadni a darabomat.

Az igazgató: És hányadik darabja lenne ez magának?

Az ifju: Az első.

Az igazgató (részvéttel): És az első darabjáról azt hiszi, boldogtalan fiatalember, hogy az mindjárt előadható és még hozzá az én szinházamban? Tudja, hány darabot kell irni ahhoz, mennyit kell tanulni és csalódni, és ujrakezdeni, mig az ember elfogadhatót tud produkálni, mennyit kell szinházba járni, olvasni, művelődni? Jegyezze meg magának, fiatal barátom, műveletlen ember nem irhat elfogadható darabot. Mik az ön olvasmányai, kik az ön szerzői, mennyire ismeri a drámairodalmat?

Az ifju (zavartan): Hát - néhány olasz komédiát láttam, az igaz. Meg két-három franciát is, de azok nem jól értik a dolgukat! Sok szó, kevés beszéd.

Az igazgató: És az angolokkal hogy áll?

Az ifju: Na, Ben Johnson, az egész ügyes. Sir Marlovnek is tetszett egy jelenete, csak sokat lármázik.

Az igazgató (kicsit megenyhülten); Szóval, valami keveset mégis csak konyit a klasszikus irodalomtörténethez, mint látom, ha Ben Johnson és Merlow műveit ismeri. No, de hogy áll a legfőbb, legdöntőbb kérdéssel: - behatóan, megértéssel, lelkiismeretesen tanulmányozta Leart, Othellot, Hamletet, Macbethet?

Az ifju: Kik ezek az urak? Nem ismerem őket.

Az igazgató (tágrameresztett szemmel): Mit beszél? Nem olvasta Leart, Othellot, Hamletet?

Az ifju: Nem én.

Az igazgató (felugrik): Nem ismeri Shakespeare drámáit?! Nem tudja, ki volt, mit jelentett, mekkora lángész volt Shakespeare?... És drámai szerző akar lenni?!... Hát kicsoda ön, az isten szerelmére?

Az ifju: Shakespeare vagyok.

HOLNAPUTÁN KISKEDDEN

Kisérleti komitragiszatiropera három retortában.

Abból az alkalomból, hogy a belvárosi Szinház felujitja Karinthy Frigyes „Holnap reggel” címü szindarabját, a szerző megelőzi a kritikát, s itt adja saját darabjának paródiáját.

ELSŐ RETORTE

(Fényűző kényelemmel berendezett buvárharang a Mississipi medrében, közel a párizsi Opera Comique-hez. Kényelmes bársonyszékek, kandallók, nippek. A szomszédból állandó orgonaszó, szférák gépzongorája. Egyébként légüres tér. Bunsen-lámpák, teás-szervisz, bársonyfüggönyök és néhány magdeburgi félteke. Lakmusz-papir, Boyle-Mariotte-törvény, rizspor.)

Rakasaki rakasa (mongol bélyeggyüjtő. Kifogástalan megjelenés, idegenszerű hang): Parancsoljon velem, báró úr.

Honka bácsi (fesztelen mozdulatok): Á, persze, na igen. Hogy van, kedves tanár úr? Tudja kérem, nekem sokszor úgy rémlik, hogy Kantnak nincs egészen igaza abba az izébe, amikor a kategorikus imperativusról beszél, meg hogy a negyedik dimenzió... De azért Bergson feltevése az idő és tér relativitásáról se kutya... Parancsol egy cigarettát, habbal?

Rakasa (cseppfolyós állapotba megy át, udvariasan): Kétségkivül, kétségkivül.

Isten Samu (ingán leereszkedik 9.8 kezdősebességgel): Á, bocsánat...

Honka bácsi: Szervusz, Samu. Hát hogy ityeg a fityeg?

Isten Samu (tétován): Nem tudom... Mintha valami kürtszót hallottam volna, innen, a zodiákus felől... Egy pillanatra azt hittem, hogy a Hold ráesett a Popokatepetl tűzhányóra... de úgy látszik, tévedtem. Kicsit szórakozott vagyok ma. Mi ez a tócsa itten?

Honka bácsi: Engedd meg, hogy bemutassam, Rakasaki Rakasa, japán bélyeggyüjtő.

Rakasa (gáznemű állapotba megy át. Udvariasan gomolyogva): Van szerencsém.

Samu (tétován): Ejnye... milyen különös ember...

Honka bácsi (vállat von): Mi van benne különös? Egész rendes ember, csak egy kicsit ideges.

(Ágyúdörgés.)

Samu (tétován): Lehet... lehet... De mintha hasonlitana hozzám...

Honka bácsi (könnyedén): Különben hogy vagy?

Samu (lelkesen): Én jól. Hallotta, Honka bácsi, hogy feltaláltam a zenélő szalámiszeletelőgépet?

Honka bácsi: Na ne mondja, mert még elrontja.

Samu (maga elé meredve): Igen... A gép borzongva és rejtelmesen szeleteli a szalámit... Egyszerre bugó zene harsan fel... túlvilági dallam... A szalámi tompán hull alá... A zene azonban egyre hangosabb... Kék gáz buggyan elő... holtan esnek össze a katonák...

Honka bácsi: Hát a Málcsi néni hogy van?

Samu: Köszönöm, még mindig...

Mária (volt énekesnő, átmegy a szinen.)

Samu: Mária...

Mária: Ugyan ne szekirozzon. Tisztességes nő vagyok, mit kompromittál. (Duzzogva.) Maga csúnya!

Samu (tompán): Mária... tudd meg... te vagy az én lelkemben a szalámi-szeletelő-gép...

Mária (kacéran): Szép szalámi lenne magából.

Samu (felordit): Hah! a halálomat kívánod?

Főherceg (sietve jön): Tessék, itt van nálam a kártya... Aki a tök-ászt húzza, üljön bele a szeletelőbe...

Samu (rebegve): Értem... Isten veletek...

(Szivarra gyujt. A szivar felrobban és kilenc rakéta jön ki belőle. Zene.)

Sötétség.

MÁSODIK RETORTE

(Műhelyterem a Danubiusban. Középen óriási gép. Szíjak harsognak, munkások dolgoznak.)

Samu (a munkásokhoz): Csak szeleteljétek, gyermekeim... szeleteljétek... Holnap bemutatom a találmányt... Lehet, hogy magam is kipróbálom. (maga elé.) Lehet... lehet...

Első munkás: Nyomd bele ezt a szalámit, elvtárs, gyerünk...

Második munkás: Nyomja a nehézség. Nekem már elég volt ebből a masinából.

(Lassan sötétedik. Lila fény. Munkások elmennek.)

Samu (leül a gép tetejére. Maga elé): Fel kell szeletelni... (Egy darab húst dob bele.)

Rakasa (alul kijön. Első pillanatban olyan, mint egy szalámi. Mikor közelebb jön, látni, hogy hasonlit Samuhoz.)

Samu (rémülten): Ki az?

Rakasa (túlvilági hangon): Mit félsz? Nem érzed, hogy jobbik eszed vagyok? (Kivül zúgás, halk zene. A hulló szalámiszeletek Chopin „Nocturne”-jét játszák.)

Samu: Mi ez? Ó jaj, mi ez?

Rakasa (rejtelmesen): Ez a halál zenéje.

Samu (kitörve): Mit akarsz tőlem?

Rakasa (könnyedén): Semmit. Ujjlenyomatot akarok másolni az ön füléről. Ha a vegyarány helyes és a hordókat össze lehet varrni, akkor számításom szerint ön megszabadul gyomor-bajától és az eredendő bűntől. Gyerünk utánam!... (A háttér szétnyilik. Látni a Szaturnusz csillagot, amint közeledik. A bélyeggyüjtő alakja kitágul, szárnyai nőnek.)

Samu (elhalón): Várj... jövök... (Légür. Végtelenség. Foucault-féle szivattyu, trigonometria.)

HARMADIK RETORTE

(Oktogon-tér. Villamosok jönnek-mennek. Rikkancsok, katonák, járókelők. Az Oktogon közepén áll a Nagy Szalámiszeletelőgép.)

Samu (vígan): Tessék besétálni uraim, itt kapható a friss szalámi. (Tömeg verődik össze.)

Rikkancs: Tyű, az anyja...

Főherceg (megáll, merően néz Samura).

Samu: Na, most gyerünk... (Meginditja a gépet. Maga is beleugrik. Nagy álmélkodás.)

Mária (felsikolt): Samu!

Samu (kijön alul): Uraim!... Gyönyörű volt... Mintha suhogó szárnyak lobogtak volna mellettem és mélységek nyiltak volna, mikor a kések elcsaptak mellettem... Majdnem levették a fejemet... De félretoltam és most itt vagyok.

Főherceg: Disznóság... Még nem is reggeliztem... Azt hittem, hogy itt lehet szalámit kapni.

Samu: Frászt. (Pofonvágja.)

Mária: Samu, szeretlek!

Samu (tompán): Én már nem. Mióta közelről láttam az igazságot, s lent voltam a Nagy Gép belsejében, rájöttem, hogy nem kell szerelem, nem kell asszony... semmi sem kell...

Rakasa: Csak?

Samu (felragyogva): Csak a szalámi... A végtelen szalámi...!

(Mind megdermednek, Samu lassan emelkedni kezd.)

PARÓDIA AZ ÜVEGCIPŐRŐL

„HERMELINZOKNI”

!!OCCASIÓ!! !!OCCASIÓ!!

Óriási retrospektiv szinháztörténelmi kiállitás a
MOLNÁR-MUZEUMBAN

- = -

VÉGELADÁS! CSŐDTÖMEGKIÁRUSITÁS!

Világnézetátalakitás miatt mélyen leszállitott árak!
Ezelőtt egy hijján 20 - most csak tizenkilenc!

A még raktáron levő árút minden elfogadható áron eladjuk!

VÁSÁRLÁS NEM KÖTELEZŐ! TESSÉK MEGTEKINTENI!

PROSPEKTUS:

(Még néhány darab van a következő cikkekből, ugymint)

1. Pesti erkölcs 1910-ből, jó állapotban, vizhatlan
2. Ördög, amerikai zárral, minden számban
3. Liliom, le- és kifordítható, mindenütt bevezetve, öt különféle lemezzel
4. Nappal Muskátné, éjjel Adél
5. Égi vagy Földi Szerelem, tetszés szerint, bármely percben átalakitható
6. Pál-utcai fiuk, kevéssé használva, csattal
7. Uri Divat (elfogyott)
8. Kislány, guzmararendszerü, ha felborul, se gyullad meg, szilárd állapotban
9. Hattyú, világitó számokkal, zenélő szerkezettel, hangutánzó
10. Vörös gépzongora, tengeri ütközetet ábrázoló képpel
11. Gazdátlan Zeppelin, rászerelhető motorral

MUTATVÁNY

Lóvakaró cseléd (bejön, felhúzza a függönyt, kiveszi a kályhacsövet, bedugja a zongora alá. Sírva): Csövem, szívcsövem, csőzongora, csőposta hervadt angyala, világfény északi sarka, zuhorkaboldogság mint mákonyanda létrejtély! Ajaj! (Leteszi a cilindert a gyertyatartóra.)

Madách Imre drámaesztergályos és verstervező a Józsefvárosból (jön a kamrából): Hé.

Cseléd: Hé, fehérség diadalmámora, ámulásisten, világrejtvény.

Imre: Hát.

Cseléd: Felhőrajongás.

Imre: Só.

Cseléd: Sóbálványa szerelemszívcsónaknak.

Imre: Víz.

Cseléd: Isten.

Imre: Ablak.

(Cseléd kirepül fehér hópihék szárnyán.)

Strindberg Lotti (szobaasszony a Ferencvárosból): Nézd, Madách. Én tudom, hogy te csak azért tervezed ezt az Ember Tragédiáját itten nekem, mert azt gondolod, hogy én azt gondolom most, hogy te azt gondolod, hogy én jobban ismertem a női lelket, mint te, pedig te csakugyan jobban ismerted, mert ismerted, mert ültél, mert szenvedtél, mert nem szenvedtél, mert itt voltál, mert nem voltál itt, mert a szeretőd voltam, de nem szerettelek, de szerettelek, mert nem voltam a szeretőd, mert most, ha szeretni tudnálak, utálni, utálni szeretnélek, de nem utállak, mert sokkal jobban szerettelek, te utálatos, mocskos, édes piszkos, senkimbenkim, mindenkiségesem. Most tehát megmondtam. Most gyűlöllek. Tehát elvehetsz.

Madách: Tehát nem vehetlek el.

Strindberg: Tehát igen.

Madách: Tehát igen.

Strindberg: Tehát nem.

Madách: Tehát nemigen.

Strindberg: Mocsok.

Madách: Piszok.

Strindberg: Sárkefe.

Madách: Tehéntrágya.

(Még egy darabig így elbeszélgetnek a költészet tárgyáról.)

Galacsingyúró Terka (belibben mellékhelyiségpucoló kefével): Ezzel a kefével pucoltam a trónust, ahol ült... ülő Imre, imreköltészet, aranybíbor, Imre király, Imre császár, Császár Imre, felhőbánatgerjedelem... (Zongora.) Jól mondja a Baudelaire Ferenc, hogy asszongya... (kecskemétiesen):

„Les sanglots longs
De violons
De l’automne
Blesse mon ceseur
D’un langueur
Monotone...” (Hegedűdörgés.)

Jaj, ábrándimre, ülőimre, fenékimre, üdvösség edénye... (Megcsókolja, aztán megeszi a kefét.)

(Zivatar.)

Cipőhúzó: Kérem ez azért nem megy föl, mert a láb nedves.

A Olga: Te mit rágsz? Én rügyt rágok.

Nemecsik: Én gittet rágok. Hát maga?

Liliom: Mi van itt? Hol kell?

Becsületes János: Én kritikust rágok.

Liliom: Mi van itt? Hol kell lekenni egy brusztflekket?

Testőr (átöltözik): Kérem, adják be a végét!

Farkas (a meséből): Itt vagyok.

Józsi (toporzékol): Én disznókodni akarok.

Doktor úr (sietve jön): Mind együtt vagyunk? Annál jobb! (Csönget.) Az űlést megnyitom! Liliom úré a szó!

Liliom (feláll): Tisztelt szerepek! Bizonyára tisztában vagyunk annak a jelentőségével, hogy itt összehívtak bennünket. Még nem tudom mi célja volt velünk a Mesternek, de napirend előtt kénytelen vagyok bejelenteni az összeférhetetlenséget. Mért hívnak engem most Kajósnak?

Muskátné: És engem miért hívnak Adélnak?

Juli: És engem miért hívnak Irmának?

Doktor úr (csenget): Mindjárt megmagyarázom. A főnök úr fel akar mondani mindnyájunknak, mert feloszlatja az üzemet és átköltözik Amerikába.

Mind: Hallatlan!

Juli (az Ördöghöz): Erre mondjon egy aforizmát, kolléga!

Ördög (mosolyogva): Ez éppenolyan, mintha egy zoknit hermelinből csinálnának - és egy hermelint zokniból!

Mind (nem értik, de mindegyik azt hiszi, hogy a másik érti és szégyenlik bevallani): Tényleg - ez éppen olyan!

Doktor úr: Akkor rendben van minden! Összejövetelünk jelképe, hasonlata, jelentősége, alapgondolata, értelme, mondanivalója, célja, rejtett költészete - hermelinzokni! (Csönget.) Az űlést bezárom!

Juli: Lajos!

Lajos: Irma!

Irma: Liliom!

Liliom: Éljen Shakespeare Ciklus, - éljen Molnár Premier!

(Zongorahegedű, alkony, hajnal, éjféli nap, napéjegyenlőség, világbéke, függöny.)

CÍMBOLT

Hogy a „cím” milyen fontos dolog, fontosabb sokszor az árúnál, melynek cégtáblája, azt a reklámirodák után elsősorban a szinházigazgatók s nem utolsósorban a kiadók tudják legjobban. Varázserő, valami ismeretlen bűvölet rejlik a jó címben, amire csak tapogatózva, a tünetekből lehet következtetni; az összetevőit, elemeit senkisem ismeri, hiszen különben mesterségesen lehetne jó címeket előállítani. Anélkül, hogy példákat tudnék mondani, biztosra veszem, hogy megbukott darabokat vagy könyveket életregalvanizáltak már egyszerű címváltoztatással, - ugy van ez valahogy, mint az ételek neveivel az étlapon. Műveltebb ember tudományosan is érti, amit a műveletlen ösztönszerűen érez, hogy a különben jelentéktelen, vagy közönséges fogás ízét, sőt táplálóértékét is nemcsak képzelődésben, hanem valóságosan is megjavítja, felfokozza egy gusztusos, ravaszul választott elnevezés, erdélyi rakottkáposzta, vagy ropogós malac, vagy nyársonsült, amitől, már a szó kiejtésénél „összefut a nyál a szájban” (mely tünet egyébként élettanilag nem kevesebbet jelent, minthogy az illető ételnek megfelelő kémiáliák már gyülekeznek a gyomorban, hogy ünnepélyes és választékos fogadtatásban részesitsék).

De ezenkívül s ezentúl a címnek van egy másik fontos szerepe és tulajdonsága. Talán még jellegzetesebben és sürítettebb formában jellemzi a cím alkotóját, a művészt, mint egy kiragadott mondat a műből. Az „így írtok ti” írása közben mindig nagyon ügyeltem, hogy a karrikatura modellciméből rá lehessen ismerni - s hogy ez gyakrabban sikerült, bizonyítja, mennyire alkalmazható a „style c’est l’homme” klasszikus mondása ebben a változatban is: „le titre, c’est l’auteur” (a cím a szerző).

Abban az időben sok címet gyártottam olaszliszkai „kis” címverdémben, sovány képességeimnek megfelelő ügyességgel utánozva az eredeti címjegyeket. Ezeknek csak kis részét tudtam annakidején elhelyezni, - a nyakamon maradt készletet most olcsó áron kiárusítanám, tekintettel a címkórságra, vagyis arra a tünetre, hogy a szerzők, különösen drámaírók, úgy látszik, kifogytak saját címeikből, - folyton olvassa az ember a kommünikékben, hogy a darab kész, már ki is van szerepezve, már próbálják is, de a címe még mindig nincs meg. Molnár Ferencről mondják, hogy mind a tizennégy darabját, kivétel nélkül, eleinte „Szivárvány” cimmel akarta szinrehozni, csak később változtatta meg szándékát.

Alábbi katalógusban van szerencsém mutatóba közölni néhány eladó címet, a szerző megjelölésével, akinek felajánlom. Bárki meggyőződhetik róla, aki eredeti hamisitványaimat megtekinti, hogy a címek a megszólalásig hülyék, használhatók: garantáltan olyanok egytől-egyig, amikről a laikus is rögtön rámondja, hogy ez a cím igazán csak ennek meg ennek juthatott az eszébe, másnak senkinek.

Tehát:

I. BELFÖLDI PIAC

Herczeg Ferencnek a) darabhoz: Dobzse Károly, ötfelvonásos színmű, Bálint Deák, regényes korrajz, a nemzet daliás napjaiból, „A cizellált Etui”, vigjáték; b) regényhez: „A csetheővári moh”, „Káldor és Kháldorrh”, „Zománc”, „Ködlelkek”, „A Gyurkovics dédunokák”.

Heltai Jenőnek a) darab: „Varroda”, „Macskafészek”, „A veréb”, „Ki volt Melinda?!”; b) regény: „Kávéház a Szemérmes Tehénhez”, „Végeladás”, „A góric”; c) vers: „Dal”, „Vers”, „Dal a szárítókötélről”, „Az Irma-féle firma”.

Molnár Ferenc a) darab: „Kabbala”, „Hét betű”, „A pávián”, „A csillag”, „Csillár”, „Élet és Halál”; b) regény: „Géza”, „Ödön”, „Pont”.

Szomory Dezsőnek a) darab: „Liheghő Dorong Ákos”, „Bourbon Barnabás”, „Martinovics, pompás kopó”, „Habsburgi Rudolf”; b) regény: „Dár, a roppant kelmefestő”.

Szép Ernőnek a) darab: „Vörös falevél”, „Fehér levélfa”, „Sárga lefavél”, „Barna léfavel”; b) regény: „Semmi”, „Csak úgy, kérem szépen...”, „Ne tessék elolvasni...”, „Á, ugyan, dehogy, nemde?”

Lengyel Menyhértnek „Antónia”, „Antoina”, „Antoinette”.

Vajda Ernőnek „A jó szerep”, „A nőhódító”, „A sikeres szerző”, „English spoken”, „On parle francais”, „Slovenski Zaplatyi”.

Móricz Zsigmondnak a) darab: „Borjumetélt”, „Emberbőgés”, „Tehéngörcs”, „Bikafar”; b) regény: „Vajószívű Riskáné”, „Hogy az a jóságos istenke áldja meg”, „Kecsketúró”, „De nyalom a szivét az urnak”.

Krudy Gyulának (regény) „Szindbád az északi sarkon”, „Spinét”, „Régi asszonyságok illata”, „Levendulás gépírókisasszonyok”, „Emlény”, „A zenélő hidroplán”.

Szenes Béla (darab) „A jó parti”, „A rossz üzlet”, „Az olcsó lakás”, „Kiadó szoba”, „A sarokház”, „Kosztpénz nem vész el”, „Ingyen szerelem”, „Ön bérel, kidob, ha fizet”, „Gyufa”, „Tisztelt közönség”, „Ementáli sajt”.

Erdős Renée (regény) „Beata Braganza élete”, „A szent köntös”, „A gyémántköszörűs”, „Ami jó és drága”.

Szabó Dezső (regény) „Feldögönyözött gyökerek”, „Az égrefecskendezett meszelő”, „Vérhörgéses kiteljesedések”.

Ujhelyi Nándor (regény) „Aki a nőket szereti”, „Akit a nők szeretnek”, „Aki a szeretőket nőzi”, „Amitől döglik a légy”, „Amitől légylik a dög”.

Feld Mátyás (darab) „Samlett, zsán királyfi”, „Mór, a berencei Otelló”, „Az Enver tragédiája”, „Lóhering és a hat tyúk”.

II. KÜLFÖLDI PIAC

H. G. Wells (regény) „A villanytüdő”, „Csillagpuska”, „A lehámozott üstökös”, „A kettéfűrészelt földgolyó”, „Fasirozott Meteorok”, „Lilike a gyémántkorszakban”, „Kishivatalnokok fizetésrendezése a brontoraurontól a rádióvonaláig”.

Shaw (darab) „Emberiség”, „Egy egyszerű, de becsületes császár”.

Pirandello (darab) „Bizonyos tekintetben tévedtünk”, „A helyesen megválasztott szempont jutalma”, „A nők, én és ti, ő és te és ennek következménye”.

Géraldy (darab) „Talán...”, „Boldog...?”, „Mink”, „Ó, élet...”

Henri Bernstein (darab) „Az ököl”, „Divat”, „Bűn”, „Revolverzseb”.

D’Annuzio „Égő kiáltás”, „Lángbanálló Óceán”, „Vér”.

Georg Kaiser (darab) „Keresztrejtvény, vagy a szerelem államosítása”, „Bajúszkötő és tyúkszem”, „Kéjgáz, közönséges embereknek való csoda”.

Capek (darab) „Mikroszkop alatt”, „Atomok”, „Négyszögesített körök”, „Egy vörös vérsejt tragédiája”,

$$„b^2 - \sqrt{\frac{4\,ac - b}{2\,a}}”$$

Courts Mahler (regény) „Rang és szív”, „Ildikó grófnő”, „A báró lelke”.

NYU-Ú?
VAGY HALLÓ OROSZORSZÁG

(Óriási látványos revü a női lélek mélységeiből! Összeállitotta Haskell Dümow! Rendezte Egyre Jobb Dániel! Világattrakció! Végtelenül finom szabások!... Még soha nem létezett lélekelemzés, ujrendszerű körfüggönyökkel!... A legtisztább költészet, tanároktól és kritikusoktól megvizsgálva, Amerikában is bevezetve, szabadon mozgó létrákkal! Szavatolt! Nagy megérzések! Vastraverz, acélhuzalokkal! Fojtott könnyek betoncsatornázva! Finom remegések, megbizható szerkezet! Sejtelmes bánatok! Büffé! Külön bejárat!... Szívek tragédiája! Ruhatár!...)

ELSŐ SZIN

IRTA: DUMOFF FÍSZ

(Bál. Körfüggöny. Szék. Sugólyuk. Oldalt telefon, jobbra kenguru, balra cipőkrém, középen, jobbra dekadens költő.)

Nyu (táncolva): Ah! ez a meleg! (El.)

Költő (jön): Milyen! (Megy.)

Nyu (megy): Maga... Maga az?... (Jön.)

Költő: És maga is... Asszonyok! (Jön, mintha menne.) Asszony... asszony... bűnös asszony...

Nyu (megy, mintha jönne): Ó... költő...

Költő: Mikor az est mesélni kezd... Nur eine Nacht sollst du mir gehören, holnap délután... (Jön, megy.)

Nyu: Szédülök!... (Megy, jön.)

(Villámlás, mennydörgés, földrengés, függöny.)

MÁSODIK SZIN

IRTA: BERNSTEINOFF

(Kovács úr egyszerűen berendezett kispolgári lakása, vagyis a tetőzetről két hermelinszőnyeg csügg le a padlóbafurt ablakok fölé, amiket csigalépcső köt össze a repülőgéppel. Két ablak nyilik oldalt, alul, a menyezet alá, belül kályha balra, a szekrény fölött, csillár lóg fölfelé, vizszintesen, az írógépről. Egyébként a szin üres sivatagot ábrázol.)

Kovács úr (két pólus között, az ívlámpában): Höhő. Adta teremtette menyecskéje az én kis rádióról pattant feleségem!... (Szoba bejön Kovács úrba, látható a hasán keresztül.) Héj, asszonyka, tudod, nekem úgy megbizsergeti a véremet, ha azt látom, hogy a nietzschei übermensch erotikus idegremegése visszahat felfokozott asszonyiságodra! Szeretnék a lelkeddel szállni, de úgy, hogy két futurista költő, azonkivül Zerkowitz és Schrenck-Notzug is jelen legyen és nézze a dolgot az ultraviolett sugarak interferenciájában! úgy bion, adta lelke! (Rágyujt az antennára.)

Nyu (finom remegéssel): Kuss, pöcegödör! Hagyjál álmodozni, az apád teremtését.

Kovács úr: Ó, milyen finom tűz! Milyen idegdifferenciáltság!... Milyen szépséges arabeszkje az élveteg édességnek! Mennyi lendület! Mennyi verve!... Mondom, az asszony csak vervevel jó!...

Nyu (felugrik): Büdös paraszt! Elég! Nem értesz engem, - hogy a csudába is értenél! Megyek a költészet micsodájába!...

Kovács úr (megingva): Ó, milyen szépség! Milyen élán!...

Nyu: Élán? Bleib du élán! (El.)

(Revolver, fojtógáz, tengeralattjáró.)

HARMADIK SZIN

(A dekadens költő idegzsibbasztóan berendezett titkos kéjtanyája, tehát fenyőfaasztal, lavor, csizmahuzó, a falon házi áldás, lópokróc, makart-csokor, zsalugáter, muskátli.)

Nyu: Elmész?

Költő: El.

Nyu: Szeretsz?

Költő: Hova gondolsz?

Nyu: Oda.

Költő: Az élet szomorú.

Nyu: A halállal vége.

Költő: Ön után jön a tél.

Nyu: Télen hideg van.

Költő: De nyáron meleg.

Nyu: Ősszel esik az eső.

Költő: Soha sincsen szép idő.

(Függöny.)

NEGYEDIK SZIN

(Temető: Nyu fekszik a sírban.)

Költő (áll a sír fölött): Ilyen az élet.

Kovács úr (jön).

(Függöny.)

ÖTÖDIK SZIN

(Felhők. Ravatal. Akasztófa. Gázgyár. Jégpálya. Ülésterem.)

Kovács úr (húsz év mulva): Jó, jó, de mi van a női lélekkel? Hiszen arról volt szó, hogy meg tetszik mondani...

Költő (óráját nézi mérgesen): Most jut eszébe?... Hiszen a szóban forgó női lélek húsz évvel ezelőtt elesett Gorlicénél! Máskor tessék korábban jönni! Alászszolgája! (Megy.)

Kovács úr: Na, szóvasz!...

HATODIK SZIN

Haskell: All right, de mi van a létrával?

Szabolcs: Rendben van, but what’s the matter with the ladder?

Biller: Katóka légy a babám.

(Eleje.)

Grock: Wa-r-um?

TIZ BŰNÜGY - TIZ REMEKMŰ

És megint és ujra - Élet, a nagy drámaíró.

A klasszikus esztétika hivei azt mondják - nincs is más, csak ő. Ő ad tárgyat, ötletet - százszor elcsépelt, megvitatott igazság, letárgyalt közhely. Nincs művész, nincs mű, amit nem ő sugalmazott - még a fantasztikumban is, ahol a valóság tagadása inspirál, - de hogy lehetne tagadni mást, mint amiről tudunk?

A tárgyat mindig az élet adja, de még senki nem vetette fel a kérdést - vajjon a stílust is nem onnan meriti-e az író? Az élet nagy tragédiáit, ha csak művészi tárgynak nézem, nézhetem-e egyben stilustalan, formátlan anyagnak, amibe csak a művész lehel lelket - tulajdon képére formálva a nyers történést?

Aligha.

Művészet és élet valahogy mélyebb kölcsönhatásban találkozik, mintsem álmodhatnánk, - ki tudja, hogy az életnek egy adott tragédiáját nem inspirálta-e egy elmult művészi kor éppen ugy, mint ahogy a tragédia tovább inspirálta a művészetet. Goethe Wertherjének hatása alatt legalább annyi ifju lett világfájdalmas öngyilkosjelölt, mint ahány világfájdalmas öngyilkosjelölt megismerése a költőt müveinek megirására ihlette! Egy élet tragédiája egyben regénye, vagy drámája is annak az életnek - és megvan a stilusa is, nemcsak a tartalma: egységes formanyelve, amiből nem zökken ki, ami jellemző rá, amiről felismerhető.

Egy eljövendő kor esztétikusára marad a vakmerő szó, amiben kimondja majd, hogy művészet nélkül éppen úgy nem volna élet, mint ahogy élet nélkül nincs művészet. Mi megelégszünk vele, hogy határozott sejtelemmel, esetenként, meghatározzuk az élet tragédiájának stilusát - hogy az élő és olvasó, az ujságot figyelő és a művészetet élvező művelt ember stílusérzékére támaszkodva, stiluskritikával próbáljuk - ezuttal először - jellemezni az élet közismert tragédiáit: meghatározva, hogy melyik milyen előadási formára emlékeztet - melyik író irta volna így, ha történetesen nem történt volna meg - nem azt, hogy melyik írónak való téma volna - ez kevés! - hanem azt, hogy melyiknek a stilusában történt, nem is, mint téma, hanem mint kész, kidolgozott dráma vagy regény, aminek riportanyagát csak össze kellene állitani, hogy ráismerjünk a szerző kezevonására.

Csak egy példa, amiből megért az olvasó.

Ki tagadná, aki művészethez is ért és ujságot is jól olvas, hogy a Molnár-Tóth-féle tömeggyilkosság történetét éppen ugy egészen bizonyosan Zola írta meg, mint ahogy a szegény Simán ujságíró gyilkosa, Luxics, egész lényével és tettével együtt egy Dosztojevszkij-regényből emelkedett ki a valóságba? Mindkét figurán, hiba nélkül felismerhető a szerző - ami persze korántsem jelenti, hogy a szerző itt, mint felbujtó szerepel - csak annyit, hogy a mű épp oly kevéssé véletlen, mint ahogy az élet nem az.

Ezek után az utóbbi évek nagy bűnügyeit, ha végignézem, egy kis stilelemzés után csalhatatlanul meg tudom mondani, kinek a stilusában történt.

Magyar föld tragédiái - a stiluselemzésnek tehát, ha hű és megbizható, magyar írókra kell emlékeztetni.

És ime - csakugyan!

Nyilvánvaló, hogy a cinkotai bádoghordók rémdrámáját valódi drámának, regénynek csak Móricz Zsigmond írhatta volna meg: a háborus apokaliptikus pszihózisának látnoki erejü epikusa, aki legmélyebben érezte át azt a szörnyü pusztitást, amit a nagy összeomlás a lelkekben végzett.

A szép Mágnás Elzának, a tragikus végü kurtizánnak sorsát csak felületes szemlélő hasonlithatja Zola Nanájának sorsához: - különleges, borzongató, perverzusan pesti és különlegesen differenciált részletei Szomory Dezső képzeletét idézik - most, hogy ezt leirtam, (becsületszavamra mondom, hogy csak azután!) jutott eszembe, hogy utóbb meg is írta egyik legszebb novellájában.

Oreskovics Bogumilné, a belvárosi uccácska hősnője, furcsa ismeretségeivel, szokásaival, elfogatásának történetével, nem tehetek róla, engem Krudy Gyula tollára emlékeztet.

Kosztka István Herczeg Ferenc müveiből került elő - ehhez szó se fér, egészen bizonyos. Nem is tudom, a tárgyalást olvasva, beszélőstilusában nincs-e közvetlen hatása alatt az írónak.

Kopinics, a rendőrség fantasztikus vakmerőségü tolvaja, Szomaházy István hőse lehetne.

A Lederer-ügy két gonosztevője, a züllött csendőrfőhadnagy és a szép Mici, talán az egyetlen, ami nem pesti izű - ha ki kellene osztani megírásra, bécsi írónak osztanám ki, talán Schnitzlernek, vagy Liebstöcklnek. Nálunk talán Pásztor Árpád vállalhatná, vagy Földi Mihály.

Leirer Amáliát, különösen a mellékfigurák, a család és ismerősök tekintetbevételével, Ujhelyi Nándor képzelte el. Drámában talán Vajda Ernő.

Rónayné - csak egy szó: Molnár Ferenc.

Szép Ernőnek Medvegy Vilit, a kedves franzstadti betörőkirály figuráját ajánlom figyelmébe.

És hogy magamnak is maradjon valami - az a nyugtalan sejtelem ködlik bennem, hogy talán nekem kellett volna megírni annak a gonosz embernek történetét, aki véletlenül az én életemet tette tönkre s aki mostanában tölti ki büntetését ellenem elkövetett büneiért - a büntetést, melynek egyik legszörnyübb szakasza, hogy nevét ki kell pellengéreznem minden esetben, ha cikket írok.

MIÉRT CSAK HAMLET!?

BÁNK-BÁN, OTHELLO, CYRANO, JULIUS CAESAR, ÁDAM ÉS ÉVA SEM HAGYJÁK MAGUKAT

ŐK IS CIVILBEN AKARNAK SZEREPELNI

Londonban végre fején találták a szeget - ahoz az ötlethez képest, amit a Guild-Theatre valósitott meg, lomtárba való ócskaság Marinetti úr legvérmesebb álma a gyűlölt hagyományokkal szakító futurizmusról. Amint azt minden valamirevaló képes ujság bizonyitja: a Guild-Theatre mai ruhákban és mai keretekben játsza Hamletet - a mélabus dán királyfi bricseszben és autósapkában tünődik a lét és nemlét kérdésein. - Polonius zsakettben hal meg revorvergolyótól találva, Horatio karcsu derekán diszkréten sveifolt zakkó feszül és Ofélia kivágott antilop cipőjében, a rózsakoszorút kissé lehúzva bubifrizurája fölé, könnyedén hetyegve indul a klastrom felé.

Ez már igen, - mondaná drága, öreg barátom, Londesz Elek. Végre egy ujitás, aminek perspektivája van - olyan sorozatát inditja meg a lehetőségek láncolatának, amilyen rég nem ihletett rendezői képzeletet. Nemhogy erőltetni fölösleges, - inkább visszatartani nehéz a nekilódult fantáziát, ha arra gondolunk, hogy alakul át az uj szinpadművészet a londoni kisérlet sikere után.

Hevesi Sándor őméltóságát, kitünő barátomat, mindenesetre nyomatékosan figyelmeztettem, hogy a magyar közönség semmiben nem óhajt a londoni mögött maradni, - levelem vétele után elvárom, hogy avult jelmeztárából ünnepélyesen máglyát rak a Nemzeti Szinház udvarán és az idei Shakespeare-ciklus kiállitása érdekében haladéktalanul érintkezésbe lép a kitünő Holczer és Váradi cégekkel. Anélkül, hogy bele akarnék szólni munkájába, azt hiszem, nem fogja szerénytelennek találni, ha mint a pesti publikum tolmácsa és a nyugati kultura előharcosa, néhány utalást kockáztatok meg: milyen öltözékben óhajtjuk látni ezentul klasszikus műsorunk kedvenc hőseit és hősnőit.

Tehát:

BÁNK BÁN

Cimszereplő: zsakett, csikos nadrág, betétes lakkcipő. Gertrudot szürke uccai ruhában látogathatja meg, szürke Ita-kalapban, olyanfélében, mint amilyenben Friedrich István járt miniszterelnök korában. Igy öli meg a világoskék georgette-ruhához csincsilla-boát alkalmazó királynőt, aki, Melinda egyszerü kosztümjével szemben, térdrefestett virágokkal, esetleg kékselyem pizsamával képviseli az „idegentmajmoló” előkelőséget. Tiborc bőrkabátja és kamásnija messziről árulhatja el az elégedetlen kisgazdát - mig a „békétlen” Petur bánhoz nyilvánvalóan derékbeszabott oppozunbunda illik, amiről látni, hogy még nincs kifizetve, az akkori kedvezőtlen gazdasági viszonyok mellet. II. Endre huszáruniformisban, nagy szekrény-bőröndökkel érkezik meg az országba, ahol, látván a katasztrófális állapotokat, azonnal frakkot ölt és így fogadja a feleket.

OTHELLO

Mint gyarmati hadvezért, akit Velencében egyszerü csukaszürkében üdvözöltünk, a gondjaira bizott szigeten angol képében, kakhi-ruhában, fekete Harold-LIoyd szemüveggel látjuk viszont. A tropikus hőségre való tekintettel Desdemonán fekete trikó fölött rózsaszincsikos

fürdőkabát lengedez, fején szallagos gummi-sapka, lábán vászoncipő. Cassió mint gyanusitott házibarát, sport-dresszben, esetleg regatta-nadrágban, Ute jelzéssel - a nagyobb jelenetekhez porcellán-nadrág, tennisz cipő, fehér-sapka. Jágó fekete lüszter-kabátot visel, állig begombolva. A zsebkendő-jelenet elképzelhetetlen őnagysága retikülje nélkül, amiből bánatosan szedi elő a ruzst és szemfestéket, hogy könnybenázó arcát rendbehozza. Hálószobájában kék kombinében fogadja Desdemona a féltékeny férjet, akin, stilszerüség kedvéért, zöld pizsama legyen, tekintettel a zöldszemü szörnyre. E szavaknál „kioltom e világot", elcsavarja a villanyt az éjjeli szekrényen és egy jólirányzott knock-out-al kiüti szegény, ártatlan feleségét, aki a kilencszeri kihivásra se tud felállni s igy végérvényesen meghal.

CYRANO DE BERGERAC

Ennél a darabnál a modern ruhákba való öltöztetés némiképpen módosítani fogja a cselekményt is, előreláthatóan. A vicomte-tal való párbaj ugyanis változtatás nélkül mehet akkor is, ha Cyranó a gascognei ezred hadnagya gyanánt jelenik meg, Christián izléses burburryben rukkol be, Roxán pedig estélyi belépőt kap magára az arrasi csata után, azonban elkerülhetetlen a modern miliő logikájából következő csekély különbség, hogy tudniillik Cyrano, civilbeöltözése folyamán a kozmetikushoz is elmegy, aki Réti doktorhoz, a kitünő orr-plasztikushoz küldi, ott csinálnak az orrából egy fitos kis, puszilni való orrocskát, mire Roxán beleszeret, mire ő elveszi Roxánt és boldogan élnek, mig meg nem halnak.

EMBER TRAGÉDIÁJA.

Az első szinben, mely a Mennyországban játszik, az Úr Hangját természetesen egy izléses rádió-készülék árasztja magából, mely az egyik felhőre van szerelve. A Junkers-gépen érkező arkangyalok hűségnyilatkozata után Lucifer (lila test, sárga sapka) looping-ot akar csinálni, de motorhiba miatt kénytelen leszállni a Földre. Az Édenkert szinben Éva a párisi „La femme nue" cimű revü kreációjában (talpig decolletálva), Ádám, mint úszóbajnok. Kicsit nehéz felöltöztetni a Fáraó-szin szereplőit. A gulaépítő munkások uniformisáról ugyan gondoskodhatik az elszakithatatlan Lusztig: maga a Fáraó legjobban teszi, ha frottir-köpenyben jelenik meg, piros papuccsal. Évához, mint rabnőhöz: kecses dirndl-ruha illik. A római tivornya szereplői közül az urak természetesen szmokingban, krizantémummal és monoklival, a hölgyek estélyi ruhában, - gladiátorok csikos dreszben. Péter apostol havelockban, esernyővel. - Izóra, tekintettel az Elestromra, kosztümben van, Tankréd burret-ruhában. Érdekesek lesznek a máglyára vonuló eretnekek is, bricseszben, sportsapkában, - Kepplerhez, a tudóshoz, Ferenc József-kabát való, esetleg cilinder: - annál diszesebb Borbála, akinek breitsvanc-bundája ennek a szinnek egyik attrakciójává válhatik. A francia forradalom látomását nagyon valószinüvé teszi Danton tip-top eleganciája, kalap nem kell, ugyis levágják a fejét. A márkinő keresztrejtvényharisnyája méltán bősziti fel az egyszerű nadrágtalanokat, akik, fürdőtrikóban várják be az idők jobbrafordulását. Legnehezebb a Tower-jelenet rendezése, - ezt a szint, tekintettel, hogy a mai időkben játszik, ha hűek akarunk maradni a rendezés szelleméhez, jelmezekben kell játszani - és pedig a katonákat vaspáncél-ruhában, forgós sisakkal, lándzsával és buzogánnyal, a gyári munkásokat biborköpenyben és saruval, a gyárost és bankárt tógában, babérkoszorúval a fejükön és így tovább. Ennek megfelelően a jövőben játszó falanszter-jelenethez vadbőrök és párduckacagányok alkalmasak, furkósbottal. Végre az eszkimó-jelenés maradna csak, amit néhány ródli-szvetterrel, fáslival és rövid bárány-bekeccsel nagyszerüen el lehet intézni.

Mint látjuk, az egész klasszikus-drámairodalom megfelelően modernizálható - szövegbeli változtatásra alig van szükség, hacsak olyan csekélységre nem, hogy például Caesar a nagy Brutus-jelenetben nem „rejtheti arcát tógája mögé", ezt, mondjuk, így kell módosítani: „arcát

átmeneti felöltője mögé rejtette”. A hősök legfeljebb nem kardjukra, hanem sétapálcájukra, vagy bokszerükre, vagy revolverükre esküsznek, ami nem nagy különbség, - a hősnők nem legyezőiket, hanem dobermann-jaikat ejtik le az erkélyről.

GEORG KAISER MEG ÉN

Ha szabad magam így kifejezni, szabadon, a kitünő Hatvany Lajos után, aki valamikor „Én és a könyvek” cimű könyvének pompás cimével alapitotta meg a magyar individualista-irányzatot, melynek Georg Kaiser (pardon: Georg Kaiser meg én!) lett, pardon, lettünk lelkes követőivé.

Georg Kaiser meg én most találkoztunk először. Már előbb is találkozhattunk volna, mert Georg Kaiser írt már egy csomó mindenféle szindarabot, de ebből az alkalomból nem találkoztunk, mert én ezeket nem olvastam - nem ellenszenvből, s így műveletlenségből nem olvastam, hanem mert éppen nem adtam rá, mást olvastam éppen akkor vagy talán gyöngélkedtem, éppen akkor nem voltam ott, bitte Herr Professor. Olvastam Georg Kaiserről egyet-mást, például homályosan emlékszem, hogy egy időben valami bútorokkal, vagy szőnyegekkel foglalkozott, szintén individualista módon, de sajnos, én akkor se voltam ott, Georg Kaiser meg én, igenis nem voltam ott, fogalmazó úr kérem, tessék elhinni. Na már most azonban mégis találkoztunk, Georg Kaiser, meg én, a Magyar Szinházban, ahol Georg Kaisernak darabját játszották. A darabot, mellékesen megjegyezve, magam fordítottam, de még nem találkoztunk, Georg Kaiser meg én, őszintén szólva, akkor nem értem rá odafigyelni Georg Kaiserre, meg magamra, mindenféle más dolgon járt az eszem, azt hiszem, éppen egy szomorújáték tervét dolgoztam ki magamban, mig aztán rá nem jöttem, hogy vissza az egész, már a kiinduló pont nem jó: mert vagy szomorú, vagy játék - hogy megy az össze, hogy szomorújáték?!... ugyan ki találta ki ezt a fából vaskarikát? ha az embernek játszani van kedve, akkor nem lehet szomorú, ha pedig szomorú, akkor nem játszik és passz. Szóval, elvetettem az egész tervet, mire végére értem a Georg Kaiser darab fordításának, közben ugyanis lefordítottam, de mondom, nem értem rá odafigyelni, hogy mi is van benne - akkor még nem találkoztunk Georg Kaiser, meg én. El is felejtettem azután az egészet.

Most aztán pár nappal ezelőtt olvastam, hogy előadják Georg Kaisernek egy darabját, ezt az „Elcserélt gyermek”, vagy a „Grófnő titka” ciműt, a Magyar Szinházban, hát elmentem és megnéztem és akkor már majdnem találkoztunk, Georg Kaiser meg én, ugyanis én már találkoztam vele, de ő még nem találkozott velem. Én ugyanis nagyon megörültem, mikor a második felvonás közepe felé észrevettem, hogy Georg Kaiser is észrevette azt a dolgot, amire én rájöttem, hogy vagy szomorú, vagy játék. Mert az csakugyan szomorú, hogy miket csinálnak a grófok a szegény népekkel, ponyva ide, ponyva oda és mozi ide és oda, mégis csak szomorú - mert azt azért mégse lehet egészen biztosan tudni, hogy mi volt előbb, a gróf, vagy a grófról szóló ponyvairodalom -, hogy a grófok csinálták a fércműveket, vagy a fércművek csinálták a grófokat -, hogy a gróf fult a vízbe, vagy a víz ful a grófba és igy tovább. De már most ezt a szomorú dolgot a szinészek játszák, szóval mégis csak játék, nem lehet szomorú és ezt valahogyan jelezni is kell - Georg Kaiser tehát úgy csinálja a dolgot, mintha azt mondaná: én most azt játszom, mintha úgy tennék, mintha én komolyan gondolnám azt, amit játszom, de a közönségnek megmondom, hogy nem gondolom komolyan, mintha én igy gondolnám, hogy az úgy van, mintahogy nincs, pedig csakugyan. Ez igazán egyszerű: rémregény persziflázs, oly célból, hogy kimutassuk a művelt közönségnek, hogy milyen nevetséges, ha valaki komolyan veszi azt, ami a rémregényben van, azzal, hogy úgy csinálom meg, hogy komolyan vegye és igy mindjárt észrevegye, hogy mégsem nevetséges. Vagyis más szóval: ide nézzetek, igy néz ki egy rossz rémdráma, igy nem szabad írni, ezt nem szabad csinálni, remekművek helyett ilyent nem szabad megnézni, jertek csak, nézzétek, jertek minél többen, hadd lássátok, mit nem szabad látni. Na, úgy-e, most látjátok, hogy nem láttunk semmit, hogy miért nem láttunk, azt csinálják, meg fogjátok látni. Ugyanis azért nem érvényesülök, mert éppen ti csak közönség vagytok, akiknek ilyen rémregény kell: most hát értitek, hogy miért tetszik nektek a

rémregény - most hát értitek, hogy nem értitek, hogy miért értitek, hogy miért nem értitek. Most hát sikerült nektek bebizonyitanom, hogy olyan buták vagytok, hogy nem lehet nektek semmit bebizonyitani.

Mivel azonban én nem vagyok közönség, hanem szintén egy individualista, Georg Kaiser meg én, tehát én nagyon jól megértettem Georg Kaisert, csak ő nem értett engem. Ugyanis nagyon tetszett nekem a darab, különösen a fordítás, meg is kérdeztem, mondok, ejnye de jó fordítás, nem tudja véletlenül, ki fordította ezt a darabot? hát akkor hallom, hogy én! az más, mondtam, akkor nem jó, erre nem szerénységből mondtam, isten ments, hiszen én individualista vagyok, sőt elbizakodottságból, hogy hozzámképest nem jó. De viszont végre mégis találkoztunk, Georg Kaiser meg én és most talán ő is meg fog érteni engem, ha elolvassa a fordításomat a darabjáról (hja, tanuljon meg magyarul, én is megtanultam németül!) és rájön, hogy tulajdonképen mi is az ő darabja - én is csak a fordításból tudtam meg, az eredetiből nem derül ki. Valódi remekműve a fércmű-persziflázsnak, vagy valódi fércműve a remekmű-karrikatúrának? Nohát akkor.

Hanem a Péchy Blanka nincsen ponyvából, annyi biztos, mozivászon-cselédnek se mondanám - ez nem fércmű, ez kész, jólszabott szinésznő, valóság-elevenség. Ezt nézd meg Gyuri öcsém, kedves druszám az individualizmusban.

BEHOVETE GENTLEMEN
ORIEMBEREK
vagy
HA AKAROM VEMHES,
HA AKAROM, NEM VEMHES

Kóser misztérium három felekezetben
!Külön bejárattal zsidók és keresztények számára!
!Pontos kiszolgálás!
!Lépcsőházi ajtó!! Diszkrét személyzet!
Irta: Galsworthy után: Seifensteiner Salamon
Galsworthy előtt: Shakespeare
Köpenyegforditotta: Szép Ernyő
Bemutatta: Sirvavigszinház

ELSŐ SZIN (VÖRÖS)

Szinhely: Klub

Lord Worchester: We! my dear colonel. Ön se arra gondol, amire én, nem?

Earl of Rockefort (csodálkozva): Hogy találta el? Ez valóságos telepátia. Valóban, még csak eszembe se jutott, de hogy is juthatott volna, hogy arra a bizonyos dologra gondoljak e percben, amire gondolni annyira távol áll az ön tiszta és egyenes és jóhiszemü angol gondolkodásmódjától.

Lord: Jól mondja, governor, szinte képtelenség feltenni, hogy nekünk ilyesmi eszünkbe jusson.

Earl: Nem is juthat, hiszen még szavakat se tudnánk találni a kifejezésére, ha feltéve, de meg nem engedve eszünkbe jutna.

Lord: Annál kevésbbé, mert ha még találnánk is, képtelenek volnánk kiejteni a szájunkon.

Earl: Ugy van, magamat is tökéletesen képtelennek érzem rá, még akkor is, ha ismernek, mintahogy nem is merek kiejteni a szájamon ilyen kifejezéseket, hogy ez a mi kitünő Samy Goldstone klubtársunk egy közönséges zsidó.

Lord: Eine stinkete Jude.

Earl: Un sale juif.

Lord: Egy sziriai sakál.

Earl: Egy erdzserberdzser gasendzser. Nagyon helyesen mondja my cardinal, a fentemlitett kitételek csak a müveletlen keleten képzelhetők el, angol uriember ilyesmit nem vesz a szájára, miután összeegyeztethetetlennek érezzük toleranciánkkal, felekezet szerint különböztetni meg klubtársainkat.

Lord: Tökéletesen egyetértek önnel, emperor. Bár jönne már a mi drága Samy barátunk, hogy a pofájába mondhatnám, mennyire eszemágában sincsen őtet egy azesz ponemnak tartani.

Earl: Nevetséges. Hiszen ön ilyen szavakat, hogy azesz ponem, nem is ismer.

Lord! Nahát akkor.

Samy Goldstone (belép): Uraim, Mancy ezredes kilopta az aranyplombát a fogamból.

(FÜGGÖNY.)

MÁSODIK SZIN (KÉK)

Szinhely: Klub

Esquire: Ön tehát ragaszkodik hozzá, hogy az aranyplombát Mancy ezredes lopta ki az ön szájából?

Samy: Ragaszkodom. Én éppen ásitottam...

Peer (fagyosan): Ez lehetetlen. Uriember a szája elé tartja a kezét, ha ásit, tehát senki nem nyulhat be a szájába olyankor. Már pedig mi önt uriembernek tartjuk, nem pedig büdös zsidónak, tehát nyilván a szája elé tartotta a kezét, tehát ön hazudik, sie svindler von einer jude.

Samy (metsző gunnyal): Ezószer. Nem is akkor lopta ki. Sokkal ravaszabbul csinálta, sokkal körmönfontabban. Ásitás közben ugy pofonvágott, hogy kiugrott a plomba a szájamból és ő ugy tett, mintha legyet fogna és elkapta a levegőben, mert zsidó vagyok.

Earl: Tisztában van vele, hogy ezzel megrágalmazta az ezredest?

Samy: Hogy rágalmaznám, hiszen nincs is mivel, nem tudok a plomb nélkül rágni.

Peer, Earl, Lord, Onke (összenéznek): Ez igaz.

Onke: (óvatosan): Lássuk csak, kedves Samy, sprech ma vom Dachlesz. Mi megcsináltatjuk azt a fogat...

Samy (elszántan): Nem. Önök megrágalmaztak engem.

Onke (mézédesen): Mivel, mikor mi mind szeretjük önt, sie schäbiger jude, sie verfluchter.

Samy: Azzal, hogy én megrágalmaztam az ezredest.

Peer, Earl, Onke, Lord (összenéznek): I is true.

Samy: Önök azzal rágalmaztak meg engem, hogy én rágalmazok. Gyerünk a fogorvoshoz kihuzni, lehet-e ilyen foggal rágalmazni.

Mancy: Hó! Nem oda Buda. Nem onda Londa. Annyi eszem nekem is van. Ez az ur azt állitja, hogy mi rágalmazásból mondtuk azt, hogy ő minket megrágalmazott. Ez rágalom, mert ő csakugyan rágalmazott.

Samy: Rágalom! Én nem rágalmaztam! Önök rágalmaznak, mert azt mondják, hogy rágalmazásból mondom, hogy önök rágalmaznak, mert én zsidó vagyok.

Peer (izgatottan): Ön tehát azt állitja, hogy mi önt azért rágalmazzuk, mert ön zsidó. Ez aljas, piszok, szemtelen rágalom, mert mi a zsidót tisztességes embernek tartjuk.

Mancy: Ugy van. Mi filoszemiták vagyunk. Piszok zsidó tempó, csak egy zsidótól telik ki olyan aljasság, azt állitani rólam például, hogy én nem rajongok a zsidókért.

Samy: És mi lesz a rágalommal? Nekem bizonyitékaim vannak, hogy ön lopta ki a plombát a szájamból.

Mancy: Ezért inditottam meg a rágalmazási pört ön ellen. Ha ön uriember, a tárgyaláson visszavonja a vádat és beismeri, hogy rágalmazott.

Samy: És mi lesz akkor énvelem?

Mancy: Természetesen, ki fogjuk golyózni a klubból, mert aki rágalmaz, az nem uriember.

(FÜGGÖNY.)

HARMADIK SZIN (SÁRGA)

Szinhely: Legklub

Samy: Nézze, ezredes, én odaadom magának azt az aranyplombát.

Mancy: Nekem adja, ami az enyém?

Samy: Na látja, most megfogtam. Ez egy keresztkérdés volt. Szóval ellopta.

Mancy: Ez nem egy keresztkérdés, ez egy mógendóvid-kérdés volt. Nyert.

Samy: Megint megfogtam! Szóval ön mégis gyülöli a zsidókat.

Mancy: Hogy gyülölném, mikor még az utolsó falatjukat is megosztanám velük.

Samy: Kérjen bocsánatot, akkor én is bocsánatot kérek.

Mancy: Hogy maga nem egy piszok zsidó?!... Bocsánatot kérek!!... (Főbelövi magát).

Samy (dühösen): Hát ez meg mi volt? Ez egy filoszemita darab? Szemtelenség!... Adják vissza a beléptidijamat, én nem játszom!

Peer, Onke, Earl (csittitják): De kedves Goldstone!... Na ne izéljen!...

Samy (duzzogva): Nem, kérem! Engem megsértettek ebbe a darabba!... Kérjen bocsánatot a szerző!...

Gallsworthy (bekopog, bedugja a fejét): Pardon - nem lakik itt bizonyos Lendvay-Lehner?

Onke: Nem kérem, egy emelettel feljebb.

Gallsworthy: Akkor bocsánatot kérek. (El).

Samy: Mi volt ez?... Ez egy filoszemitizmus volt?...

Seifensteiner Salamon: Eszembejotja erről egy anekdót. O várusháza előtt megállto mogát edj ember és kezdett orditozni „én vodjok övegből, én eltürük, hozzám ne nyolja senkisenem”. És ahodj igy tombolja, körülállta a sakadajlom és senki se nem merte küzeledni hozzá és mindenki szörnyüködte és rémüldözött. És o Grüdele Sauerfressen orro járt és edj darabig nézte, oztán odamente hozá és rátette o válláro o kezit és otyoi hangon azt mandatta neki „saun sie, - sie sind nicht aus Glas - sie wär’n nicht zabrechen - sie sind Mesüge!” Osz-posz ez a Gallsworthy.

AZ ÉLET OLYAN, MINT A LÁNCHID

Irásbeli dolgozat, négy füzetben
Hevesi tanár úrnak történelmi vizsgára benyujtotta:
HERCZEG FERIKE,
a IV/b osztály jeles előmenetelű tanulója
(tornából felmentve)

Előadta: a Nemzeti Reálgimnázium

Osztályozta: Szász Károly tanár úr

Nádor (nyári napnak alkonyulatánál kibámul a kanyargó Dunánál): Milyen szépen hullámzik a Duna! És milyen érdekes a kép, szemben a Rondella, a bástya... alattam a hajóhid, mely Pestre vezet... Milyen különös, régies minden - de nem is csoda, hiszen ezernyolcszázhuszonháromban vagyunk, amikor Pest-Buda még egészen primitiv, fejletlen állapotban van, mint látjuk és szó sincsen pompás palotákról meg Vigadóról, meg Angol Parkról meg jazz-bandről a Ritz-szállóban, meg ilyesmikről, amikről bezzeg én nem is álmodok még, hiszen lelkemben tulajdonképen a régi respektive a mostani feudális korszakhoz tartozom. Ezzel szemben áll régi dicsőségünk. (Csönget, a belépő komor Nyikhez): Kérem, hol késik régi dicsőségünk?

Nyik: Most voltam érte az égi homályban, azt üzente, rögtön jön.

Nádor: Hát kérem, mondja meg neki, hogy siessen, mer századok ültenek el és ő alattuk milyen enyésző fényben jár egyedülissime.

Nyik (meghajtja magát): Igenis, fenség, rögtönissime.

Nádor: De éppen jönnek a főurak.

Első Főúr! Parbleu, fenség, mon dieu, c'est drôle!...

Nádor: Honnan, honnan hülyissime?

Első Főúr (affektálva): Csak ide Bécsbe tértem be egy kupica idegenmajmolásra. Mostanában kedden és pénteken szoktam idegent majmolni. (Leül.)

Második Főúr: (lihegve jön.)

Nádor: Mi az Ádámcsuthkay?

Második Főur (lihegve): Éppen fényt űztem, fenség, nagyon kellett szaladni, nehezen birják már öreg csontjaim.

Nádor: Hát elfajulás dolgában hogy állunk?

Második Főúr (hálásan): Köszönöm kedves érdeklődését, fajulgatok, fajulgatok, szépecskén. Jó, hogy eszembe juttatta, indulok is már. (Indul.)

Nádor: Hová indul?

Második Főúr: Hát romlásnak. Erős magyar vagyok én, kérem, hajdan.

Nádor (homlokára csap): Apropó, nem látta véletlenül a bosszus egeknek ostorait nyomorult hazánkon?

Második Főúr: De igen, majd felküldöm, ha találkozok vele.

Nyik (bejön): Fenség a nemzet van itt.

Nádor: Mit akar már megint?

Nyik: Valami panasszal jött.

Nádor: Bocsásd be.

Nemzet (jön, idegesen): Alászolgája. Kérem én, ezt nem birom. Tessék már intézkedni!

Nádor: No, mi az, öreg?

Nemzet: Kérem, folyton ráz.

Nádor: Kicsoda?

Nemzet: Kérem, ez a Széchényi. Kérem, én nyugodtan tespedek és ez a Széchényi odajön és ráz. Már tespedni se hagyják az embert.

Nádor: Küldje be.

Nemzet: Igenis (Vesztébe rohan.)

Első Főúr: Aha, ez a Széchényi!... Bár magyar ő is, de én azért nem tartok össze vele, bár gyermekkoromban az átok mindig az asztal körül kergetett, hogy nem tartok össze. (Bel-villong.)

Széchényi (élénken jön, hátrafelé beszélve, az előszobában): Jó, jó, csak hallgasson... már megint árulkodni jött, amiatt a kis rázásért?... Megálljon, ezért úgy felrázom megint, hogy olyat még nem pipált!

Nádor (szigoruan rákiabál): Mije nincs önnek és micsoda ön itt nem?

Széchényi: Ja!... Nekem itt szavam nincs, az ország nagyja nem vagyok.

Első Főur (rutul visszavonva): Nézze, Széchényi... (Széchényihez nyul, visszakapja a kezét, rázza.) Tyü, de megégettem az ujjamat!...

Nádor: Nem tud vigyázni? Már megint belenyult a lángészbe? (Széchényihez): És mi igaz abból, hogy ön valami Lánchidat akar épiteni, ami a Margit - Ferenc József - Eskütéri és összekötő vasuti hidat megelőzve, a kultura fáklyája leend? Majd micsinálnak a micsodái?

Széchényi: Majd eltartanak a barátaim! (Megalapitja az Akadémiát.)

Kossuth (tárogatóval kezében jön): Bocsánatot kérek, ahogy feljöttem a lépcsőn, nekem itt valaki a kezembe adta ezt a tárogatót, uraim, midőn a szinpadra lépek...

Nádor: No és?

Kossuth: Hát mit csináljak vele?

Széchényi: Adja ide, majd én.

Kossuth: Jó... (átadja, de mikor Széchényi egy pillanatra elfordul, hirtelen a szájához kapja és kiváncsian belefuj. Nagy csörömpölés.)

Nádor: Mi az? Mi tört össze? Már megint nem vigyáznak a régi alkotmányra.

Nyik (ijedten beszalad): Jaj fenség...

Nádor (szigoruan): Mi az? Mit csináltok már megint? A régi, feudális alkotmány, persze! Amire ugy vigyáztam!

Nyik (siránkozva): Kérem, én is vigyáztam, de erre a hangos tárogatózásra megcsusztam és erre, ahogy fogom a kezembe, kitört...

Nádor: Mi tört ki?

Nyik: Hát a forradalom!

Széchényi (Kossuthoz): Ezt ön csinálta!

Kossuth (ijedten): Kérem... majd megfizetem...

Nádor: És mit fog ehez szólni a feleségem?

Kossuth (zavartan): Kérem... tessék neki megmondani... hogy leborulok őnagysága előtt... majd csináltatok másikat!

Nádor (Sz.-hez): Ó, az ön micsodája?

Széchényi: Ó, az én füstbe ment életem!

Nádor: Mit jósol ön?

Széchényi (látnoki tekintettel): Megjósolom, hogy elveszitjük a háborut és ezernyolcszáznegyvenkilencben Világosnál letesszük a fegyvert... Ezután tizennyolc év mulva kiegyezünk, majd negyven évi béke után kitör a világháboru, elveszitjük és tiz évig szomoru napokat lát az ország, mig végre ezerkilencszázhuszonöt novemberében minden jóra fordul.

Nádor: Ugyanis?

Széchényi: Ugyanis a Nemzeti Szinházban előadják ennek az embernek történelmi szinmüvét, aki megértve engem és koromat, bebizonyitja, hogy én előre láttam, hogy ő majd utólag rájön, hogy én előre megjósoltam, hogy ő majd utólag igazolja, hogy én előre megéreztem, hogy ő majd utólag kimutatja, hogy két okos ember volt ebben az országban: a másik én voltam (Döblinbe megy.)

Nádor (tünődve): Az élet olyan, mint a Lánchid.

Főur: Miért?

Nádor: Nem tudom.

NÓRIA

(20-ik számu lélektani keresztrejtvény korunk asszonyairól)

Irta: LENSEN MENYRIK

!!Csak erős idegzetüeknek!!

!!VÉSZKIJÁRAT!! **Büffében sziverősitő**

(Elhagyott férjek, vegyészmérnöktől lefelé, felét fizetik)

ELSŐ FELVONÁS

(Szin: Kellemesen berendezett családi pokol. Jobbra bejárat Norvégia felől, balra kijárat Amerika felé. Fenékajtó, sárga. Iróasztal, telefón, pamlag, könyvszekrény, gyermekkocsi, teafőző, lábtörlő, porszivógép, partvis, barátfüle. Izléses puskaporoshordó a szoba közepén, csipketeritővel letakarva)

Nória (a szoba közepén áll): Ejnye, hová tettem?!... (Néz.) Ja, persze!... Már tudom!... (Lélegzik.) Na... (Egész természetesen leül, könyvet vesz elő, olvassa, elalszik, mint az életben.)

(Félóra szünet)

Nória (felébred): Aió... ugy látszik, elaludtam. (Kimegy. Félóra szünet. Bejön.)

Nória (mint az életben): Jé... (Kimegy.) Ja... igen...

(Villamoscsöngetés az uccáról. A II. emeleten porolnak. Telefónhirmondó berregni kezd, de senki se megy oda. Valaki az utcán hangosan mondja: Te, nagyszerü ember ez a Lendvai-Lehner!... Senki se felel. Mint az életben.)

Első vegyészmérnök (Nória férje, bejön az ajtón, körülnéz): Nória?... Ugy látszik, nincs itt. (Tényleg nincs ott. Kimegy.)

Nória (jön): Ottó?... Ugy látszik, kiment. (Megy.)

Vegyészmérnök (jön): Még mindig nem jött be? (Megy.)

Nória (megy): Nézz ide, kiment. (Jön.)

(Figyelmeztetjük a szinészeket, hogy fenti jelenet legizgalmasabb csucspontján is közvetlenül, egész természetesen mozogjanak és beszéljenek, mintha nem is a szinpadon volnának, hanem az életben.)

Vegyészmérnök (jön): Kérlek, Nória... (Körülnéz.) Hm, biztosan... (Indul kifelé, ekkor az utolsó pillanatban, mikor már az ajtóhoz ér, váratlanul a másik ajtón belép Nória... A zajra megfordul, észreveszi. Egymásra néznek. Nória szólni akar, de Vegyészmérnök egy másodperccel megelőzi! Az egész jelenés fél percig tart, - közben a világitás csökken. Halk dörgés. Napfogyatkozás.)

Vegyészmérnök: Nória...

Nória (valamivel halkabban): Te vagy az, Ottó?...

Vegyészmérnök: Én... Kérlek, Nória... a kilences gallért add ki... El kell mennem az irodába, amiatt a szabadalom miatt.

Nória: Most -?

Vegyészmérnök (kis szünet után): Most.

Nória (rövid habozás után): Hát ha kell...

Vegyészmérnök (gyorsan): Igen, mert elkések.

Nória: Akkor hát - (oldalt fordul, az ablakra néz) - ha elkésel - (hirtelen, félig kiegyenesedve) - én - (egészen halkan, csak az utolsó szótagot emelve fel kissé, nem tulzottan) - én kiadom a - (és végre kimondja) - a gallért!

(Percnyi szünet. Vegyészmérnök mozdulatlanul áll, emészt. Nória kettőt lélegzik, egymás-után. A kredenc ugyanazon a helyen marad. A többi butorok se mozdulnak. Levegő. Hirtelen, gyors függöny)

MÁSODIK FELVONÁS

(Szin: ugyanaz)

Vegyészmérnök (jön): Ugyanis, kérlek, az a találmány, amit be akarok jelenteni... (Megy.)

Nória (megy): Ottó! (Jön.)

Vegyészmérnök (jön): Mondtál valamit? (Megy.)

Nória: Nem... Semmit...

Vegyészmérnök: Szóval... az a találmány... amit be akarok jelenteni.

Nória (fájdalmasan): Ottó!...

Vegyészmérnök: Mintha szóltál volna...

Nória (nagy erővel, nyugodtan): Nem. Nem szóltam. Folytasd.

Vegyészmérnök: Na, szóval, az a találmány, amit be akarok jelenteni...

Nória: Ottó!...

Vegyészmérnök: Tessék!

Nória: Semmi.

Vegyészmérnök: Pardon. Szóval, egy nagyon érdekes ötlet. Multkor mosakodás közben tettem ezt a különös megfigyelést, ami találmányunk tulajdonképpeni magvát képezi. Ugyanis, mikor az ember kezétmossa...

Nória: Ottó... én azt akartam neked mondani... hogy én... én... sokkal jobban szeretem... ha engem simogatnak és... és ananásszal kínálnak... mintha... (kitörve) - igenis... mintha például gombostüket szurnak a fenekembe!... (Lihegve.) Mert hát tudod!

Vegyészmérnök: Nem értem... Ki akar neked gombostüket szurni a...

Nória: Ki akar? Senki!... De ezt neked meg kell érteni... hogy én nem is szeretném... ha valaki akarna...

Vegyészmérnök: De mikor nem akar!

Nória: De esetleg akarhatna!

Vegyészmérnök: Ostobaság!

Nória (halkan): Nem ért!... Nem ért!...

Vegyészmérnök: Hidd el, nincs igazad.

Nória: Nincs...?

Vegyészmérnök: Tudniillik az a találmány...

Nória: Elég! Elég!...

Vegyészmérnök: Kérlek, ahogy parancsolod.

Nória (halkan, maga elé): Pándon már volt bucsu, Pécelen még nem, szeret engem egy kislány, ő engemet nem... (Északi fény.)

(Lassu függöny)

HARMADIK FELVONÁS

(Szin: ugyanaz)

Vegyészmérnök (tompán): Nória, kérlek, szólj ki a Terinek, hogy két cukrot tegyen bele.

Nória (megáll, mintha értené, de aztán legyőzi felindulását): Hiszen máskor három kellett...

Vegyészmérnök (sápadtan feláll): Máskor... lehet... (lihegve)... de most... (egyetlen, hörgő kiáltással)... most kettő is elég! (Visszaroskad a karosszékbe. Nória gyorsan el.)

Nória (öt perc mulva jön. Leteszi a kávét. Vontatottan): Itt van... a kávé...

Vegyészmérnök (lassan kavargatja).

Nória (maga elé, fojtott, álomszerü hangon): Akkor hát én... megyek... kiadom a szennyest... (Az ajtóig megy, ott hirtelen visszafordul. Mosolyogva.) Ja, igen, Ottó, hogy el ne felejtsem: a két gyermekünket kivégeztem, a nagypapát megmérgeztem, én pedig már összecsomagoltam, megyek öt perc mulva Amerikába, vissza se jövök többet.

Vegyészmérnök: Kérlek, kérlek, szót sem érdemel...

Nória (tompán, lassan): Akkor hát... (töredezett szavakkal, félig ájultan) ki... adom... a szeny... nyest... (El.)

Vegyészmérnök (maga elé, suttogva): Ki... adja... a szennyest... most... délután... ötkor... máskor... félhatkor... szokta... kiadni... (Az utolsó szavak elfulnak, zokogásba.)

Második vegyészmérnök (beront): Ottó!... Te itt!... És mi van a találmánnyal?!... A felfedezéssel?!... Hogy kézmosásnál... a kezet... lefelé kell tartani... hogy be ne csurogjon a viz a manzsettába...?

Vegyészmérnök (megtörten): Meggondoltam a dolgot. Nem adom oda a szabadalmi irodának - e hálátlan kor ugy sem érdemli meg - inkább háromfelvonásos társadalmi drámát irok belőle.

HAT SZEREP KERES EGY SZERZŐT,
avagy: HAT SZERZŐ KERES EGY TÉMÁT,
avagy: HAT NÉZŐ KERES EGY ÉRTELMET,
avagy: HAT SZINIGAZGATÓ KERES EGY SLÁGERT,
CSAK ÉN NEM KERESEK AZ EGÉSZEN SEMMIT

(Óriási halandzsa-dráma, háromnegyed felvonásban, három utójátékkal, két előszóval, négy bevezetéssel, kilenc kivezetéssel, függöny, sugó, kezdés, befejezés, előadás és dráma nélkül.

Mottó:

„Ein Antisemit soll bei
mir cselekmény haben”

Keszler József

Szin: nézőtér. Nézőtér: szin. Üres padsorok. Félhomály. Villamoscsilingelés. Szúpercegés a szemöldökfában. Frank-hamisitás. Gáz.

Első takaritónő (seper): De sok szemetet hagytak itt a tegnapi előadáson!

Második takaritónő: Hát persze. Mindig igy van ez, mikor nem rendes szerzőtől játszanak darabot.

Első közönség (bekukkant): Mi az, első vagyok?

Ruhatáros (utánajön): Kérem, tessék ideadni a kabátot.

Első közönség: Nem adom, nagyon hideg a nézőtér.

Ruhatáros: Akkor tessék megfizetni a ruhatárt.

Második közönség: Micsoda beszéd ez? Ha nem teszi be a kabátját, miért fizessen?

Ruhatáros: Mert előirás, kérem. A ruhatárt előre ki kell fizetni. Akkor tessék ide adni a kabátot, zálogba.

Harmadik közönség: Ne adja oda! Szemtelenség!

(Mig ez a vita folyik, az utolsó padsorok közt észrevétlenül helyet foglal a „Hat Szerző”: Shaw. Gallsworthy, D’ Annunzió, Molnár, Georg Kaiser, Pirandelló. Szerényen, de kiváncsian néznek körül. A közönség eleinte nem veszi észre őket - különös fény esik rájuk a Szinházi Ügynökség reflektorából.)

Első közönség: Ahá, huzzák már a függönyt!

Második közönség: Mindjárt kezdik. Mi megy ma?

Harmadik közönség: Valami Shakespeare. Lear király. Pszt, kezdik. (Csöngetés.)

(Függöny szétlibben. A nagy jelenet, mikor Lear szétosztja királyságát leányai közt.)

Cordélia (félre): Mit szól Cordélia? Hallgat és szeret... (Satöbbi. Pár percig megy a jelenés, a rendes módon.)

Pirandello (szerényen, de határozottan): Pardon, kérem...

Első közönség (megfordul): Mi az? Ki az? Ki fecseg itt a hátam mögött? Csöndet kérek!... Hagyjanak figyelni!

Második közönség: Micsoda disznóság ez? Pszt!... Kik ezek?

(Zugás a közönség közt. A darab folyik tovább egy darabig. Lear nagybeszéde közben egyszerre zavar támad a nézőtéren.)

Első közönség (megfordul): De hát kicsodák önök tulajdonképpen?

Pirandello (feláll, előrejön): Mi, kérem hat szerzők vagyunk, akik egy uj irányt keresünk a drámairodalomban.

Második közönség: De, kérem, itt most előadás van! Mégis csak hallatlan! Nem lehet az előadást megzavarni!

Pirandello (szeliden): Nem lehet megzavarni? Miért? És meddig? Önök elfelejtik, hogy mi csak egyszer élünk, egyetlenegyszer, abban a korban, amibe megkérdezésünk nélkül születtünk bele - nekünk nincs alkalmunk mégegyszer megváltoztatni a huszadik század drámáját. Ha mi most hallgatunk s tovább nézzük Aristophánest, Shakespearet és Goethet és Ibsent, csakhogy az előadást ne zavarjuk, elmulik az életünk és örökre kárbavész a soha vissza nem térő egyetlen alkalom, az Életünk, jelenlétünk ezen a világon, az egyetlen alkalom, hogy ennek a világnak müvészetét ne ugy hagyjuk ott, ha majd menni kell, mint ahogy találtuk - hanem emléket hagyjunk róla, hogy itt jártunk ezen a földön s alkottunk, vagy legalább romboltunk valamit - mint Herosztrátesz Vénusz templomát, ha máskép nem lehet! (Szenvedéllyel.) Bennünket az a vágy hozott a világra, hogy megváltoztassuk a világot - meddig várjunk még? Nincs időnk, óránk ki van mérve - (lesütött szemmel), én már ötvenéves vagyok.

Shaw (gunyosan): Vissza Matuzsálemhez!

Pirandello (szemrehányóan néz rá): Te beszélsz igy, Bernát, aki már a hetvenhez közeledsz?

Shaw: Igen, már hetven éve fiatalodom - de még mindig nem vagyok elég fiatal és eredeti. Ihaj, csuhaj! (Táncra perdül.)

Pirandello (szégyenkezve): Tetszik látni - nem birok vele!

Georg Kaiser: Ne hallgassanak rá! Titokban utánozza a Bernátot.

D' Annunzió (Kaiserhoz): Azért te szeretnél utánozni, de nem tudsz.

Georg Kaiser (vörösen): Kikérem magamnak!... Én egész eredeti vagyok!... Hol vagyok én Bernáttól és a Bernát tőlem!... Nevetséges!

Molnár (csittitva): Uraim, uraim - nicht vor dem Publikum! Eljátszuk a tekintélyünket! Talán kérdezzük meg Sir Gallsworthyt!

Gallsworthy (sötéten): Engem hagyjanak ki a játékból. Én nem akartam idejönni. Engem rákényszeritettek. Én nem vagyok idevaló.

Georg Kaiser: No lám, a kis kényes! Ein Antiszemit! Neki nem tetszik a társaság! Elmehet, ha akar - vagy ha restel bennünket!

Gallsworthy: Megyek is! (Indul, de egy lépés után megáll.)

Pirandello (ruhatároshoz): Nem tud elmenni - büvös erő tartja vissza köztünk - egy átok, egy káprázat, ami összekovácsol, büntársakká tesz bennünket, még ha gyülöljük is egymást.

Első közönség: Mi az?

Pirandello (titokzatosan): A siker! A siker vágya!

Második közönség (megsimitja homlokát): De hát mi ez - de hát mit akarnak önök tulajdonképpen és kik önök... és hogy van az, hogy mégis figyelünk önökre... és miközünk nekünk mindehhez? Mi itt Shakespearet akarjuk hallani... és ha hallottuk már, akkor Lehárt és Strauszt és operettet és mozit és tanulságos történeteket és bohózatot, a szerelmi háromszögről - és megható mesét, amiben a rossz bünhődik, a jó elveszi jutalmát - egyszóval: az ugynevezett örökszépet, a költészetet, ami mindig ugyanaz volt s ugyanaz marad!

Pirandello: Ugyanaz volt, ugyanaz marad - de nem akar ugyanaz maradni! És végzetes életének minden pillanatában hisz benne, hogy megváltozhatik! S mi hatan ez az örökkévaló jelen vagyunk - a mult s annak következménye, a jövő ellen lázadó jelen, - az a képtelen vágy, hogy ujat, soha nem hallottat alkossunk - észrevegyünk valamit, amit senki észre nem vett, mig mi nem jöttünk - és ez a jelen, ez az örökkévaló pillanat tul fogja élni a multat és jövőt - ha belepusztulunk is!

Georg Kaiser: Vizet az öregnek! Már mért pusztulnánk bele, csak mi nem! Én például örökké szeretnék élni! (Főbelövi magát.)

Első közönség (rémülten): Mi az? Mi az? Meghalt?

Második közönség: Ugyan, ne dőlj be! Ez is csak trükk! Reklám!

Első közönség: De vérzik...

Második közönség: Az is csak reklám! A halál is reklám! Nézd... már mennek is...

(A Hat Szerző némán, titokzatosan, libasorban kivonul.)

Első közönség (szemét dörgöli): Mi volt ez?

Második közönség: Semmi! Intermezzo! Szinházi egyveleg - hors d'ouevre! Figyeljünk - a szinpadon folytatják az előadást!

(FÜGGÖNY FEL.)

ILLAVA

NAGY SZIMBÓLIKUS MONSTREFILM, KÉTEZER MÉTERBEN

Világszenzáció, a Renaissance-mozgó kizárólagos tulajdona

Irta: Francis-Fred-Frad-François Molnaar

(Felirat: a váci fegyház egyik női munkaterme, ahol fegyházban készült harisnyákat és parókákat csinálnak)

Első fegyencnő: Hallották a nagy szenzációt?

Második fegyencnő: Mi az, mi az? (Köt.) Jaj, leszaladt egy szem!

Első fegyencnő: Kopinits itt van!

Második fegyencnő (leteszi a kötést): A kétszázmilliárdos sikkasztó?!... Lehetetlen!...

Harmadik fegyencnő: Na halljátok!... Már mindenki tudja... Tegnap a vizhordásnál meg is szólitott bennünket...

Második fegyencnő (irigyen): Téged?

Harmadik fegyencnő (vállat von): Nem engem... Glóriát...

Második fegyencnő (duzzogva): Persze... Glóriának mindenben szerencséje van... De mit szól majd a munkafelügyelő?

Első fegyencnő: A Vili?... Igazán meg lehet tisztelve!...

Második fegyencnő (sóhajt): A Vili!

Első fegyencnő (gunyosan): Nézd a' - ezt hogy eszi a frász!

Második fegyencnő (rajongva): Mindenki szerelmes a Vilibe... én is... Olyan előkelő... és már hat éve van itt... (szomoruan) dehát ő Glóriát szereti.

Első fegyencnő: Na hallod - hát hiszen ő fedezte fel. Együtt csinálták az első kasszafurást, együtt voltak a Markóba, aztán együtt kerültek ide. Vili, a hires Vili, a nagy Vili, a sziv-Vili, Vilisziv, viliédes, mennyei vili, ravasz fondorlat, zsebvili, furóvili, metszővili... (sóhajt) Pszt, itt jönnek...

Medvegy Vili (munkafelügyelő, jön Glóriával, veszekedve): Te csak fogd be a szád - láttam mindent.

Glória (makacsul): Ugyan, mit láttál?

Vili: Még tagadod?!... Egész éjjel a kitud-róla képeket nézegetted!...

Glória: Hát aztán?!... Csak ugy nézegettem... mi van abban?... (elábrándozva.) Csak ugy nézegettem... a képeket...

Első fegyencnő: Azért henceg ugy - mert a Kopinits ur megszólitotta reggel, vizhordásnál!

Vili (dühösen): Ugy - szóval már itt tartunk? A nagy Kopinits, persze!... hiszen láttam én nagyon jól... kikérette a muzeumból a lapokat...

Glória: Mi van abban?... Hát igenis... nézegettem... mert érdekelt...

Vili: Miért nem az én eseteimet nézegetted?

Glória: A tieidet? (Nevet.) Téged - aki legfeljebb a rendőri rovatokban szerepelsz!... (ábrándozva) Kopinitsról riportokat irtak... Mindenütt... az egész világon... Párisban... Londonban... Amerikában... Kopinitsról rendkivüli kiadást csináltak... az egész világ rendőrsége lázban volt... hir... dicsőség... százezer példány... a kiadók őrjöngtek... óriási siker... Kopinits azt árulja, amit akar, oda megy, ahol a legszebb, a legjobb... ahová beosztatja magát, ha megjelenik, a fogházigazgató fogadja... külön cella... riporterek, akik megintervjuvolják... Kopinits nevét mindenki ismeri a világon... Ha Vácra akar jönni, csinál egy furást... ha Márianosztrára, szédeleg egy házasságot... ha akarja, elmegy Amerikába... a Sing-Sing-ben épugy ismerik, mint itt...

Fegyencnők (sóhajtva): Sing-Sing!

Vili: Ó, ti, rongyosok!... mintha nem ismerném én a Kopinits urat... Hiszen együtt dolgoztunk valamikor...

Glória: De, mi lett belőled és belőle?

Vili: Könnyü neki!... Én is lehettem volna valaki. Ki tehet róla, hogy közönséges zsebmetsző lettem? Lehettem volna frankhamisitó, ha kicsit jól megy...

Glória (maga elé): Holnap Illavára viszik...

Vili (mintha légy csipte volna meg): Már azt is tudod?

Glória: Illava... Illava kies vidéke... a legelőkelőbb társaság... politikai gyilkosok... hasfelmetszők... tömeggyilkosok...

Vili (gunyosan): Talán hivott is magával?

Glória (vállat von): A vizhordásnál odasugott, hogy beszélt az igazgatóval... Egyszerre engednek ki bennünket... Van egy csekkhamisitása... azért Illavára viszik!... Ha akarom, azt mondta, belevesz ebbe a csekkdologba...

Vili: Igen?... Na, hiszen... csak kerüljön a szemem elé! Majd ellátom a baját!

Kopinits (bejön a munkaterembe): Jónapot!

Fegyencek (felállnak): Alásszolgája, Kopinits ur!

Vili (duzzogva elfordul).

Kopinits (leereszkedve nyujtja a kezét): Hát nem emlékszik rám, kedves kollega? Hiszen az első melót együtt csináltuk...

Vili: Kérem, én nem emlékezem... én a szakmában maradtam.

Kopinits: Pedig milyen szép idők voltak... Három mázsát kaptunk együtt...

Vili (visszataszitóan): De ön aztán a kártyaszakmára vetette magát...

Kopinits: No, igen, istenem... véletlen volt. (Hirtelen.) Ja, igen... elkészült a harisnyám?

Első fegyencnő (tolakodva): Hogyne, mester! Tessék...

Kopinits (nézi): Aha, igen... nagyon jó... (Könnyedén.) Reggel ugyanis utazom Illavára... (Glóriára néz, aki lesüti a szemét.) Na, de, ugy látom, itt nem is látnak szivesen!... Ajánlom magamat! (Csöngetés.)

Második fegyencnő: Gyerekek, gyerünk vacsorázni! (Mind el, Glória és Vili egyedül maradnak. A hold besüt.)

Vili (tompán): Hát... szereted?

Glória: Nem, nem!

Vili: Miért nem?

Glória: Mert igen!

Vili: Igen?

Glória: Nem!...

Vili: Nem?

Glória: Igen.

Vili: Nem ő kell neked, tudom - hanem a dicsőség... a siker... ami most hozzá szegődött... Igen... értelek... levegőváltozás kell neked... Ilyen voltál mindig... mikor az Erzsébet-téri zöld házban megismertelek... és mint felügyelőnőt... már akkor is a lipótvárosi zöld házba vágyódtál... most... most... Illava... az lebeg a szemed előtt... (zokog, aztán csillámló szemekkel), de én nem adlak oda!... (elkapja Kopinits harisnyáját) Most én vagyok a Kopinits!... (felrántja a harisnyát)... és most... (eksztázisban) most jön London... Páris... Hága... (egy ezerfrankost dug a harisnyájába) dicsőség!... hir!... világszenzáció!... mozi-darab!... Hollywood... Courts-Mahler... Robinetti... Rinaldó Rinaldini... Conan Doyle... Nick Carter... a betörőkirály!...

Glória (elragadtatva): Vili!... Vili!...

Vili (összerogy): Nem... semmi... semmi - álom, káprázat!... (maga elé) Le vagyok győzve - az élet kegyetlen törvénye, az erősebb törvénye legyőzött - mirevaló ez az erőfeszités? (Összeszedi magát, könnyes szemmel, de határozottan.) Ne törődj velem tovább, Glória - én el vagyok veszve. Holnapután, ha kiszabadulok innen - beállok egy asztalosmühelybe és (zokogva) tisztességes ember leszek!... Te pedig... te pedig... téged pedig... az élet vár... a... fiatalság joga vár... a szerelem vár... (átszellemülve) Menj Illavára, Ofélia!... isten veled!...

Kopinits (megjelenik az ablakban, meglepődve nézi őket.)

(HOLDFÉNY, ZENE, FÜGGÖNY.)

HA A DRÁMAHŐSÖK FELTÁMADNÁNAK...

Jean Sarment úr, akinek „Hamlet házassága” cimű, nagysikerü darabját, az iró kitünő nevének stilszerü értelmezésével nálunk eredetien éjjeli előadásban akarták játszani, nem megvetendő módját fedezte fel a darabirásnak. Elővett egy eléggé ismert, de már kissé lejátszott szindarabot, bizonyos Hamletet s az adott figurákból csinált egy ujabb cselekményt, abból a feltevésből indulva ki, amit a relativizmus korszakában mindenki csak helyeselhet, hogy hiszen ugyanezekkel az emberekkel, ugyanaz a bonyodalom egészen másképp alakulhatott volna, ha a hősök meggondolják magukat a döntő pillanatban és nem mennek fejjel a falnak, vagy fallal a fejnek.

A módszer, mint ahogy egy régi orfeumkuplé hirdeti, „egyszerü és mégis nagyszerü”. Végre a szinpad mégis csak játék, ha felnőtt embereké is, - miért ne tekinthessük a szinpadi figurákat holmi Richter-féle kőépitőszekrény épitő-kockáinak. Minden gyerek kinevetne bennünket, ha makacsul ragaszkodnánk hozzá, hogy ugyanazon kövekből ugyanolyan házat épitsünk fel. Határozottan nem megvetendő ötlet a Sarment-é. Szinpadi hősökkel, - hála Shakespeare és a többi szerzők naivitásának, amellyel ragaszkodtak ahhoz a makacs felfogáshoz, hogy a hős jelleme és sorsa között végzetes összefüggés van, ilyenformán ugyanazzal a hőssel csak egyféle dolog történhetik - bőven el vagyunk látva száz évig, akár egyebet sem csinálhatnak a kisebb és nagyobb Sarment-ok, minthogy a hősök adott számából a sorsok permutációit, kombinációit és variációit megannyi darabtémának dolgozzák fel. Bizonyos, hogy Lear király a Kaméliás hölgy környezetében egyéniségének másféle oldalait is kidomborithatja s a vidám Figaró tarka szinekkel gazdagitaná Strindberg komor világát.

Gulliver Laputájában, a tudomány, kultura és büvészet felhők közt lebegő fővárosában egy gépet ir le, amit az írók akadémiáján mutat be a feltaláló. Ez a gép tudományos és bölcsészeti műveket gyárt oly módon, hogy a szótár szavait egyszerüen összekeveri és szétdobálja, bizonyos mondattani rendszer sématizmusában. Minden kerékforditásra egy uj mondat jön ki a gépből, s a megfelelő számu mondatokat a gép automatikusan könyvvé illeszti össze. Mi sem áll utjában annak, a technika mai fejlettsége mellet, hogy egy olyan szindarab-iró gépet szerkesszünk, amelybe felül csak be kell dobni a kész szinpadi figurákat, s kellő összerázás után, alul kijön a mindig uj és eredeti cselekmény, amiből aztán gyerekjáték megcsinálni a három-felvonásos darabot.

Próbaképen van szerencsénk ennek az elképzelt gépnek néhány elképzelt gyártmányát, mint szabásmintát, szives megtekintés céljából, bérmentve bemutatni.

1.
LEAR KIRÁLY ÉS A SISTERS LEAR

Az öreg lány-tulajdonos hazajön az erdőből, mire kiderül, hogy Goneril és Regannel kötött ingatlan szerződést Nádossy irta alá és igy az egész dolog érvénytelen. Vagyonát most már harmadik lányára, Cordéliára bizza, aki azonban telekspekuláción tönkremegy. Szerencsére Goneril és Regan közben elhelyezkedett egy párisi revü keretében, s a sisters Lear beveszi az öreget harmadiknak, mint szakállas nőt.

2.
MONTAGUE ÉS CAPULET COMP

Kiderül, hogy a méreg, amit Romeo és Julia bevettek, hamis volt s misem áll utjában a fiatalok boldogságának, annál is inkább, mert az olcsón előállitható méregnek, mint patkányirtó szernek gyártására a Montague és Capulet család konzorciumot alapitanak, fele haszonra. Minden nagyon jól menne, de közben a cégvezető miatt nézeteltérések származnak Romeo és Julia között és a férj válással fenyegetőzik s ki akar lépni a cégből. Az öreg Montague és az ősz Capulet felesége, miután hiába próbálták kibékiteni a fiatalokat, bánatukban megmérgezik magukat a kápolnában.

3.
OTHELLO
VAGY A SAXOFON-MŰVÉSZ VAGY A VÉR SZAVA

Desdemona ártatlansága kiderül jókor, közben azonban az angolok elfoglalják Ciprust és Othello mint emigráns Bécsbe kerül, ahol eleinte a „Bühne” cimü szinházi ujságban dolgozik, később, kormányzói képzettségére való tekintettel, karmesternek szerződteti egy előkelő mulató jazz társulata. Cassio megtudja, hogy a mór viszonyt kezdett a fajsorsosával, Dean néger primadonnával és közlé Desdemonával ezt a hirt, aki megfojtja Jágot.

4.
LOHENGRIN HOZOMÁNYA

Lohengrin vallomása megjelenik a hivatalos közlönyben, ahol csakhamar kideritik, hogy tulajdonképen azonos Schultzeval. És a Grál-asztal maradványait is megtalálják a Térképészeti Intézetben. Az ősz Parcivál kijelenti, hogy egy koronát sem hajlandó tovább folyósitani, mivel Brabanti Elza származása körül baj van, dacára annak, hogy az ősz Braun, Elza édesatyja tagadja a dolgot. Szerencsére az utolsó percben megérkezik Lohengrin a hat tyukkal és montszalvát adja, hogy megjavul.

5.
OEDIPUS
A PSZICHOANALITIKUS FENOMÉN

Miután Steinach, az agg Agrippinát megfiatalitotta s majom szemeket ültetett be Oedipusnak, kiderült, hogy Agamemnon, miután most a felesége jóval fiatalabb a fiánál, tulajdonképen nem unokatestvére Orestesnek, hanem a saját nagyapja. Oedipus afelett való rémületében, hogy ilyenformán nem is az anyjával volt viszonya, fölvéteti magát Freud Zsigmond klinikájára, ahol sikerült a veszedelmes apakomplexumot projiciálni a kezelő orvos személyére, s a meggyógyult fiatalember boldogan vezeti oltár elé Ferenczi Sándort, a kiváló freudistát.

6.
STUART ERZSÉBET

Erzsébet mégse irja alá a kivégzési rendeletet, mire Mortimer, ettől a nagylelküségtől meghatva, beleszeret a királynőbe, aki elveszti a háborut, börtönbe kerül és Stuart le akarja fejeztetni. De Mortimer most már annyira beleszeretett Erzsébetbe, hogy ez a szerelem annyira meghatja Stuartot, hogy nem irja alá a rendeletet, mire Erzsébet összegyüjti csapatait, leveri Stuartot és lefejezteti.

7.
CYRANO HÁZASSÁGA

Cyrano elmegy a kiváló orr-specialistához, Réthi Aurélhoz, aki pisze kis orrot csinál neki, amitől Christiánnak ugy megnyulik az orra, hogy Roxan rögtön kiábrándul belőle. Rácz Vilmos szeretné vállalni a felek kibékitését, azonban Rageneau, aki pástétomsütő üzletét szerkesztőséggé alakitotta át, vezércikkben tiltakozik az atrocitások ellen. A vezércikk kéthasábos s a két hasáb ugy fejbeveri Christiánt, hogy elfogadja a Vigszinház szerződtetési ajánlatát s eljátsza Cyrano szerepét.

8.
HOLNAPUTÁN KISKEDDEN

A finn orvosról kiderül, hogy tulajdonképpen nem Gellért Lajossal, hanem Lehotay Máriával azonos, mire a darabot mégis előadják.

FÁBÓL VASKARIKA
avagy
HASZNÁLATI UTASITÁS SHAKESPEARNEK, IBSENNEK, MADÁCHNAK, HEVESI SÁNDORNAK ÉS A TÖBBIEKNEK A:

DRÁMA-REVÜK

HATÁSÁNAK ARTISTAPRODUKCIÓKKAL VALÓ FOKOZÁSÁRA

Hát igen, minden héten ujra irni kell erről a dologról, mindig ujabb alkalmat és impulzust ad az Élet - hogy a szinpadi irodalomban döntő változás és forradalom napjait éljük, olyan korszakos izét, szóval, uj korszakot, mint amilyen Aristophanes, vagy Shakespeare megjelenésekor köszöntött be - az irodalom történetének uj fejezetét, ezredévekben egyszer megismétlődőt.

Az előbb a Sarment-féle kisérletről számoltam be, mely a kérdést egyszerüen ugy oldja meg (Hamlet házassága), hogy a már rendelkezésünkre álló szinpadi hősök sorsának permutálásával uj darabtémák tömegét szüli meg gépiesen - most még nagyobb jelentőségü dologról van szó.

Az érdem, természetesen a Fővárosi Operettszinházé. Ők találták ki azt az uj dolgot, amely gyökerében forgat fel minden ósdi fogalmat, ami eddig a „szinház", „dráma", „operett", „orfeum" cim alatt élt tudatunkban - felforgatja, de csak azért, hogy a legcsodálatosabb összekeveréssel uj, diadalmas műfajt teremtsen belőle, mely hivatva van egységbe foglalni a sok zavaros kisérletet, amiket eddig drámai műfajoknak neveztünk.

Revüdráma - drámarevü! Értitek, mit jelent ez? Nem kevesebbet, minthogy a hatásnak azt a két legfőbb forrását, amit eddig külön képviselt Dumas, Strindberg, Hauptmann, Ibsen egyrészt, Uferini, Barbette és Beketow Zoli másrészt, ezentul egymást támogató, egymást fokozó erők hatalmas sugárzásában élvezhetjük. Orfeum és szinház testvéri kézfogásban hajlong a függöny előtt s közös kasszában könyveli el minden ábrázoló alkotás célját és eredményét: a sikert.

Nézze meg az ember!

Nézze meg az ember, hogy ez még nem jutott senkinek az eszébe!

Hogy milyen remek volna például Peer Gynt előadása, ha a költő vakmerő saltomortale-it, amivel eszmék és szimbolumok lajtorjáján képpeszti el nézőjét, néhány valódi salto-mortale enyhitené, a Bolly-Brothers jólsikerült mutatványa, sodronytrapézon, ugy két felvonás közt - de miért is kellene felvonások közé ékelni? Minden rendes iró prózájában vannak kitételek, szóképek, fordulatok, hasonlatok, stilusvirágok, amik a leleményes rendező számára megannyi alkalmat nyujthatnak, hogy egy hatásos artista-produkcióval megvilágitva, realizálva a szöveget, egyben szórakoztató változatosságot vigyenek bele az egyhangu dialógusba.

Példák kellenek? Amennyit parancsolnak.

Nézze meg az ember, milyen remek volna (de persze, Hevesi Sándornak ilyen nem jut az eszébe), ha az Ember Tragédiájának nagy jelenetében, mikor az eszkimó panaszkodik Ádámnak, hogy „sok az ember, kevés a fóka", a hóbuckák mögül előlépne Wintson kapitány az ő utólérhetetlen idomitott fókáival, bebizonyitani, hogy ha fóka kevés is van, móka annál több lehet egy ilyen jelenetben, csak érteni kell hozzá.

Ugyanabban az érdekes kis revüben (már mint az Ember Tragédiájában) azt is mondják egy helyen:

> Mit állsz tátongó mélység lábaimnál?
> Hiszed, hogy éjed engem elriaszt...?

A vak is láthatja, hogy ide egy pompás artista-szám kivánkozik - a mélység egy háló a szinpad alatt, a magasságban, lejtős pályán, Éva áll, biciklin, és vakmerő looping-gal veti le magát a hálóba.

A bicikli-számra alkalmat ad Keppler is ezekkel a szavakkal:

> Forogjon a világ, ahogy akar,
> Kerekeit többé nem igazitom!

aminthogy ezt a mondást: „A művészetnek is legfőbb tökélye... stb." egy kis szövegváltozással „bűvészet"-nek mondhatja a szinész s Uferini máris megjelenhet!

Hasonló példákkal tele vannak a Shakespeare-drámák. Mikor Othello a kritikus „zsebkendő"-t kéri, Desdemona egy kecses mozdulattal odadobhatja a szinházi szolgának azt a bizonyos zsebkendőt, hogy utána felpattanjon az asztalra, Jágóval, akit az Isten is gummiembernek teremtett, hiszen mondják róla, hogy „kigyó, ki beférkőzött ura bizalmába".

Hát Hamlet!

> Ó mondd, hogy lehet... (a kisértethez)
> Szétszaggatád viaszpólyáidat?!

Nyilvánvaló, hogy Shakespeare arra a remek mutatványra gondolt, amikor a hevederekkel, láncokkal, kötelekkel összebogozott artista kiszabaditja magát s mosolyogva hajol meg! Ezt meg kell csinálni és kész - nézze meg az ember!

De az igazán zseniális rendezőnek kevesebb is elég. Hány darabban fordul elő, hogy, mondjuk, valaki kijelenti, hogy „ő a boldogságban uszik". Mi akadálya lehetne annak, hogy ennél a szónál uszómedence süllyedjen le vagy föl a nézőtérre s Sisters Wonderfish néhány pompás mutatványt adjon le? Ugyanitt az is előadhatja magát, hogy valaki „gondolataiba elmélyed". Nahát akkor! Ez csak ragyogó alkalom egy buvárprodukcióra!

Csak nem kell finnyáskodni, nézze meg az ember! Ha egyszer a költő azt mondja például, hogy „szivem kővévált", igazán nem lehet kifogása ellene, hogy a kővévált szivet egy Breitbart-szerü egyéniség demonstrálja, mellére fektetett derekával, amin automobilok robognak végig. Az is csak természetes dolog, hogy egy „légből kapott állitást" légtornász hozzon le a dráma szereplőjének - valaminthogy a „lelkemen át száguldó érzelmeket" mülovarnő mutassa be szemléltetően. Hátha még verseket is lehetne dramatizálni, - milyen gyönyörü volna, valódi artista-müvész ábrázolásában az a borzongató jelenet, amiben Petőfi megigéri szerelmesének, hogy

> Én feljövök érte a siri világból
> Az éj közepén s oda leviszem azt!

No de hagyjuk - a képzelet elragad! Végezetül még csak annyit, hogy a magam részéről nem is tudom ezek után másképpen elképzelni erről az egész műfajról alkotott véleményemnek az ábrázolását, - minthogy azt szakavatott bűvész varázsolja elő testemnek abból a legrejtettebb zugából, mire gondolni se mertem volna, ha ezt az egész dolgot nem találja ki a Fővárosi Operettszinház.

A VASGYÁROSNŐ
VAGY
A MUNKA DIADALA

ÉLETKÉP HÁROM FELVONÁSBAN

Irta: LENGYEL SÁRI ÉS FEDÁK MENYHÉRT

(A „huzagolt és keresztcsapágyas drámavázak részvénytársaság irodájának igazgatósága.)

Seybold Sarolta igazgatónő: Hé, Fuksz!

Fuksz: Vezérnő!

Seybold: Telefonálsz. Párizsba, Berlinbe, Newyorkba, Bécsbe, Hollywoodba. Sürgönyzöl. Ide át a Royal-Orfeumba. Rádiózol. Le. Mellékhelyiségbe. Hogy. Kérjük. Rendelést. Raktáron: betétes, kihuzagolt operett-téma, áttéttel, szabad zárral. Középfaju vigjáték, tavalyi, öntött népszinmü, amerikai lécekkel. Nappal ötfelvonásos szomorujáték, éjjel monstre mozifilm. Átalakitható cselekmény, acélcsattanók, szabadon forgó drámai csomó. Gyerünk. Gyerünk. Gyerünk. (Főbelövi.)

Fuksz: Igenis, azonnal.

Seybold: Ugorj. Repülőgépre. Hozd, Miénk asztalról. Rágógummit.

Fuksz: Vezérnő... a Vladár Menyhért óhajtja tiszteletét tenni...

Seybold: Nem kell, fiam. Nem érdekel. Tudom. Mit. Akar. Nincs. Időm. Megint. Társulni. Akar. Velem. Hogy. Együtt dolgozzunk. Köszönöm. Elég. Volt. Most a magam lábán járok. Majd. Egyedül!

Vladár (óvatosan benyit. Halkan): Fülöp!

Seybold (összerázkódik, maga elé): Megint ezen a régi nevemen szólit... amiről tudja, hogy mindig hatott rám az, hogy mindig ellágyitott, mint tavaszi alkonyon mákonyos virág himporának büvös lehellete gyanánt sugalló emlék álmatag andasága. (Hangosan.) Mit. Tőlem. Minek. Á. Fiam. Nem. Elég. Egyedül. Munka. Passz. Kész. Mehet. Mars.

Vladár (halkan): Seybold... emlékszik... Bécs... Berlin... megint lehetne valamit... együtt... Nagyszerü drámavázlataim érkeztek Párizsból... Prima áru... Ha társulnánk...

Seybold (maga elé): Ó hiszen, gyakran érzem én is asszonyiságom repeső lázadásának szárnyaverdesését a szerelembomlasztó őszi alkonyat suttogó lehelletében. (Hangosan.) Munka. Dolog. Acél. Réz. Vas. Kuss. (Megnyom egy emelődarut, mely Vladárt kiröpiti az ablakon.) Tovább. Valdakontista. (Megnyom egy gombot. Rodolphe Valentinó őrgróf, kifutófiu, befolyik a vizvezetékcsövön.)

Seybold (felfogja egy pohárba): Na. Mi. Ha. Mars.

Rodolphe: Mi az ördög, tyukanyó kend, a szobában lakik itt bent?

Seybold: No! Né! Ej! Ha! Hé! Ho! Ilyet! Fiu! (magában.) Néha-néha visszatérnek a tavaszi álmok, néha-néha ugy fáj a szivem, néha-néha ugy érzem, hogy sose fájt a lelkem s hogy az élet csak muzsikaszó. De ezt csak mellékesen jegyeztem meg. (Hangosan.) Száj.

Rodolphe: Tessék?

Seybold: Gyerünk. (Megragadja és hat hónapig viszonyt folytat vele, aztán hirtelen a fejére csap.) Hopp! Munka! Gyár! Vas! Réz! Drina! Dacolok! Közönség! Siker!

Rodolphe (szerelmesen): És én?

Seybold: Várj! Sorodra! Most közönség! Előbb! Kiszolgálni! Közönséget! Munka! (Félre.) Sokszor ugy szeretnék sirni, magam sem tudom, hogy miért. Gyulám, Gyulám, szivemnek reménye, náladnélkül nincs a napnak fénye, mert te egy gróf, én egy árva lányka. De ezt csak ugy mondom futólag. (Hangosan.) Világitás! Cselekmény! Epizódok! Látványosság! Forduló-pont! (Tapsol.) Második felvonás! Közönség sötétben! Szinpad, kék fény! Intrikus váratlanul megjelenik!!

Rodolphe (dacosan): Nem! Csakazértse! Én szerepelni akarok! Én a jogomat követelem!

Seybold (szánakozva): Most? A második felvonás közepén - lirai jelenet?

Rodolphe: Igen!

Seybold (részvéttel): Hát tessék - csináld.

Rodolphe (szavalni kezd egy verset).

Közönség (ásit és indul).

Seybold (félretolja Rodolphe-ot): Mars, nem értesz hozzá! Csacsi! Majd én megmutatom! (Megnyom egy gombot. Gyár. Gőzgépek. Strand. Szép nők. Bundák. Etonfrizura. Rádió. Korzó. Abbázia. Riviera. Fény. Vaszary. Ilosvay.)

Közönség (visszaül és tapsol).

Seybold: Na. Fiam. Igy.

Rodolphe (kitörve): Hát én pedig ebbe nem megyek bele. Akkor hát tudja meg, - én nem is vagyok kifutófiu, - én egy költő vagyok, aki csak azért csempésztem be magam ide, hogy magánál megtanuljam a drámakészitést és karriért csináljak.

Seybold: Mars ki. (Félre.) Még nyilnak a völgyben a kerti virágok, még zöldel a nyirfa az ablak előtt, de látod amottan a kék nefelejcset, kék nefelejcs, kék nefelejcs, virágzik a, virágzik a mandulafa, a mandulafa, be kevés a virág rajta, hanem azért, hanem azért, kis Petrovom, remélem, megbocsátja, hogy nekem olyan asszony kell, ha beteg is keljen fel. (Hangosan.) Tovább. Munka. Cselekmény. Végszó. Halás. Függöny.

Vladár (meghajtja magát): Én pedig ezennel ünnepélyesen kijelentem, hogy Rodolphe-al társulok.

Seybold: Micsoda? Maga? Ismerte? Őt?

Vladár (elégtétellel): Meghiszem azt. Összebeszéltünk a költő urral, hogy kilessük a siker titkát, illetve a titok sikerét magától és társulunk. Vége a Seybold Sarolta cégnek.

Seybold (magában): Erdő, erdő sürü erdő mellett nem jó lakni, én vagyok a falu rossza egyedül, hallgatom tengerpart alkony kis hotelszoba. (Hangosan.) Mars. Ne. Pfuj. Ki. El.

Vladár (halkan): Sarolta!

Seybold (lehajtja a fejét).

Rodolphe: Ugy? Ezt csináljátok velem?

Vladár: Ezt. Suszter maradjon a kaptafánál. Költő menjen vissza a muzsához.

Rodolphe: Én soha nem fogom megtudni, mi a siker titka? És hogy nekem miért nem lehet sikerem?

Vladár: Én megsugom. Azért, mert maga hangosan mondja a költészetet és magában a prózát - mi ketten pedig hangosan a prózát és befelé, monológban a költészetet. Ez a Vladár-Seybold cég üzleti sikerének a titka! Éljen a közönség! (Karonfogva el.)

(FÜGGÖNY.)

UJ DRÁMAIRÓ JELENTKEZIK

Ismeretes, hogy Madáchot Arany János fedezte fel - a Tragédia szerzője nem a szinigazgatónak, hanem a költőnek küldte el müvét, élet-halál felett itélni: köztudomásu az is, hogy Arany javitgatott néhány szót a szövegen.

...És miután Madách - Ádám odaadta volna a müvet, elaluvék és Lucifer elvitte őt a messzi jövőbe, annó 1923-ba, Budapestre.

Itt ébredt fel Madách, hóna alatt az Ember tragédiájával és Lucifer tanácsára, de még szerénységének sugallatára is, tünődni kezdett, mit tegyen vele. Volt egy ismerőse, a Pesti Hirlap egyik rendőri tudósitója, annak titokban bevallotta, hogy drámai költeményt irt és szeretné tudni, - hogy sikerült-e - kinek mutassa meg?

- Nézd, Imre bátyám - mondta a derék ujságiró - az ilyen dolog nagyon bajos. Neked mint menekült volt vármegyei jegyzőnek, nincs irói neved - ha te azt a dolgot beküldöd valami szinháznak, soha el nem olvassák.

- Nem is szinházról van szó - mondta az álmodó Madách - arra gondolni se merek. Szeretném, ha egy költő olvasná és megmondaná, érdemes-e nekem egyáltalán irni, vagy dobjam tüzbe ezt és ne fogjak többet tollat a kezembe.

Az ujságiró fejét vakarta.

- Ilyesmiről lehet szó, ámbár... De tudod mit, ha egyéb bajod nincs, én véletlenül jóba vagyok a Bélával...

- Miféle Bélával?

- A Szenes Bélával. Hát add ide azt a paksamétát, majd elviszem neki és ráveszem, hogy igazán olvassa el - az majd megmondja, ha van benned valami tehetség. Hoci.

Imre bácsi pironkodva kivette felöltője zsebéből a kéziratot.

- De ne bontsd fel előbb...

Engem céloz bátyám? Nem érdekel... Majd utána járok, hogy hamar intéződjék el a dolog. Nem mész be a szerkesztőségbe?

- Nem... dehogy, sose voltam még...

- Na, akkor szervusz.

És az álmodó Madách hazament és szivdobogva várta a választ. Harmadnap megjött a paksaméta. Udvarias levél volt mellette.

> Kedves Uram!
>
> T. barátom elhozta nekem az idemellékelt tizenkétfelvonásos darabját. Nem kell restelkednie miatta, a darab tehetséget árul el, persze minden szinpadi rutin hijján, ami azonban nem az ön hibája. Ha össze tudná vonni legfeljebb négy felvonásra és néhány viccet tenne bele, - mert egy kicsit száraz - talán elő is lehetne adni. Azt ajánlanám azonban, hogy a főhős - Ádám, ha jól emlékszem - csak a második rész vége felé találkozik Évával és csak ott tudja meg, hogy tulajdonképpen kicsoda volt az a hölgy, az első felvonásban, ugy hatásosabb. És okvetlenül belevennék egy szobalány vagy nevelőnő epizód-alakot, mert a darabban kicsit kevés a cselekmény.
>
> Jóakaró hive
> SZENES

Madách gondolkodott a dolgon, aztán elhatározta, hogy mielőtt a darabot átdolgozza, előbb még nehány véleményt meghallgat. De restelt szólni ujságiró barátjának, igy hát a postára bizta magát. Reszkető kezekkel irta rá a boritékra Molnár Ferenc nevét és bedobta a szekrénybe. Hónapokig várt, de nem jött válasz. Végre nem birta tovább, felment a Fészekbe, leült a ruhatárba és reszketve figyelte az érkezőket, a ruhatáros meglöki: ott van a Mester. Éppen indult fel a kártyaszobába. Madách elébe került.

- Bocsánatot kérek - nevem Madách Imre.

Molnár Ferenc feltette monokliját.

- Parancsoljon velem, - mondta olyan udvariasan, hogy Imre bácsinak megdermedt a vére.

- Egy kéziratot voltam bátor... nehány héttel ezelőtt... elküldeni...

- Igen, tudom. Olvastam.

- És vélemé...

- Bocsásson meg kérem, nem kontárkodhatom bele azoknak a nálam kitünőbb szakembereknek a mesterségébe, akik dramaturgi állásokat töltenek be.

- De hisz én nem mint dramaturgnak mutattam be... mint költőnek...

- Bocsásson meg, ha igy áll a dolog, akkor meg éppenséggel nem vagyok hajlandó véleményt mondani - hiszen ezzel elismerem, hogy én költőnek tartom magam, holott a legnagyobb izléstelenség volna, ha ezt magamról mondanám...

- De mégis... a vélemé...

- Bocsásson meg kérem, nem vagyok olyan szerénytelen...

- De a darabom...

- Bocsásson meg kérem, - mondta most már haragosan és eréllyel Molnár elpirulva méltatlankodásában - ön nem kényszerithet rá, hogy szemérmetlen és szerénytelen legyek, a magam személyével és sulyával hencegjek ön előtt, mintha az én véleményem jelentene valamit.

- De akkor... hogy fogják megtudni...

- Tőlem nem fogják megtudni. Majd megtudják valami képzelődő, dicsekvő embertől, akiben van annyi szerénytelenség, hogy véleményt mond a dologról. Ajánlom magamat, legalázatosabb szolgája vagyok, csókolom a lábaujját, ne haragudjék rám, szerénységem tiltja.

És be sem várva a befejezetlen mondatot, otthagyta a szerzőt.

Ezután Szomory Dezsőhöz került a tragédia. Ezuttal ugylátszott, megtörténik a méltó felfedezés. Nehány nap mulva felkereste Madáchot szerény hónaposszobájában maga Szomory Dezső. A találkozás ünnepélyesen nagyszerü volt.

- Lelkem egész mámoros igézetével ujjongva is köszöntöm, vagy mit tudom én - mondotta a nagy formamüvész - a rajongás ferde vonalzatában és minden. Müve széditő piramis, bódult lendület a végtelen felé, a legcsodálatosabb hárfa, zengő szférák, eldobva a térbe. Én mondom önnek, csodás kürt, ami vagyok, mely az önmüve fölötti mámorában megittasulva hömpölyög a duzzadt felhők fölé, ragyogó szépségben, kéjesen, csodálatosan! Csodálatos vagyok én elragadtatásomban, nyilt kehely, izzó vonaglás a gyönyörben.

Madách szemei könnyekkel teltek meg.

- Istenem milyen boldog vagyok. Ilyen gyönyörü szavakra ihlettem szerény müvecskémmel. Tehát mit méltóztatik gondolni...

- Azt gondolva, nem gondolom, lángolom és izzom, a megvetés keserü nyálát harapdálva a kalmárlelkek felé - azt gondolom, hogy köszönöm, köszönöm - ekkora sikere ugyse lehet vele soha, senkinél, minthogy engem, remegő kráterét a zengő szépségnek, felgyujtott! nagyszerü pillanat! tumultuózus összeomlás és minden - dobja tüzbe! dobja tüzbe! e csodás találkozás döbbentő emlékeként...

Néhány hónapi szünet után mégis rászánta magát, hogy elviszi Heltai Jenőhöz. Az ifju drámairók bölcs nesztora mosolyogva fogadta, pöfékelő pipája mögül.

- A darab igazán kitünő, elsőrangu, türhetően csodálatos és hihetetlenül meglehetős. Bizonyos, hogy óriási sikere lesz, ha előadják - ebben az esetben boldogan vállalkozom rá, hogy én forditsam le magyarra - tette hozzá szórakozottan.

Bródy Sándor szállodai szobájában fogadta Madáchot, egy hónappal azután, hogy a darabot átvette.

- Hogy olvastam-e, fiacskám, már hogyne olvastam volna - gusztusos munka, nagyon gusztusos, férfinek-való, nem megvetendő, bőséges.

- Mégis - mit tart benne jónak, mester?

- Végét. Nem is végét, eleje felé közepét. Közepe végét, elején. Ahol férfi eldobja nőt.

- Vagyis -

- Nem is, nő dobja férfit. Jó rész, nem minden nélkül való. Tájfestés nem alaptalan, mellékmondatok jó munka, kemény sulyos.

- Milyen mellékmondatokra gondol, mester?

- Végén, közepe eleje felé. Ahol szinésznő elmegy. Darabnak is nem megvetendő volna.

- De mester, hiszen...

- Kár volt regénynek. Versbe kellene ilyet. De Rudas-fürdő leirás az jó benne.

Madách szépen megköszönte a lelkiismeretes birálatot és elvitte a felbontatlan csomagot.

Herczeg Ferenccel telefonon beszélt.

- Kedves kollegám, nagy érdeklődéssel forgattam kéziratát - de miért választ ön nemzetközi tárgyat, mikor magyar nemzetünk ezeréves története napjainkban oly gazdag?

Madách maga sem tudta, hogy jutott el a tragédia egy idő mulva Faragó Jenőhöz. Ő is levélben válaszolt. „A nekem beküldött operett-téma - bár kissé röviden irta meg a tartalmát - határozottan jó. Kérem látogasson meg, hogy a kidolgozás felosztását és a társszerzői feltételek részleteit megbeszélhessük.”

De erre nem került a sor. Szabó Dezső, a kitünő politikai költő, meghallotta, hogy egy remekmü hányódik kéziratban és két ifju tanitványával elraboltatta egy éjszaka. Másnap „Zárt magánlevél Madách Imre urnak saját kezébe” felirattal falragaszok jelentek meg Budapest közterein, a következő tartalommal:

> „Kedves barátom, ne szóljon senkinek: a magyar irodalomnak mától kezdve két kimagasló oszlopa van - a másik ön. Az ön müve méltó hangon harsonázza annak a lelkiségnek kiteljesedesét, melynek Igéje bennem talált apostolára. A zsidó imperializmus pusztitó hatásának kimutatása, amit Ádámnak, a Mózes által felfedezett sziriai sakálnak bünös történetében és csufos bukásában rajzolt meg, az ön müvét a legkitünőbb antiszemita értekezések közé helyezi.

Mert addig csüritek, hegyezitek
Hasogatjátok, élesititek,
Mig őrültség vagy béklyó lesz belőle...

mint aminek semmi értelme nincs, kihagyja, hajlandó vagyok az értekezést leadni az Aurórába. Szervusz.

SZABÓ DEZSŐ
világnézet parancsnok s. k.

Madách ekkor hóna alá csapta a Tragédiát és fölébredt. A jó Arany János szobájában találta magát, aki közölte vele, hogy nem akarta szundikálásában zavarni, de most már menniök kell az Akadémiára, ahol be akarja mutatni a Tragédiát, hogy kiadják és mindenki olvassa el és ismerje meg olyannak, amilyen.

„HALLÓ! KATONA JÓZSEF SZERKESZTŐ URAT KÉRI A VIGSZINHÁZ”

AZ IDEI SLÁGER, A: BÁNK BÁN

I.

Ezernyolcszáztizennyolc szeptemberének közepén a Kecskemét felé döcögő postakocsi egyik sarkában, hóna alatt fekete irattáskával, egy sovány, beesett szemü szomoru fiatalember gubbasztott. Ruhája után itélve lateiner-ember, afféle jurátus.

Ha akadt volna a kocsi vidáman csevegő utasai között valaki - mint ahogy nem akadt - aki megkérdezi tőle, mitől olyan levert, ez a fiatalember bizonyára szeliden és udvariasan kitérő választ ad. Restelte volna bevallani szomoruságának igazi okát. Pedig csak a táskát kellett volna kinyitni s ott megtalálja a részvételjes kérdező: piros szalaggal átkötött kézirat, egy háromfelvonásos szindarab, amit két nappal előbb kapott vissza, a kolozsvári posta utján. A Döbrentei-féle háromszázforintos pályázaton szerepelt, ahová összesen tizenkét darab futott be - a pályázati jelentésben az „Erdélyi Muzeum” hasábjain még csak meg sem emlitették!

A kocsi döcög s az ifju jurátus feje busan üti rá a taktust, lassan összefolyik benne valóság és emlék - a kietlen ugar és az örömtelen mult. És valami zavaros, ködös álom keveredik össze belőlük - mintha valaki szaladna a kocsi mellett és lihegve erőlködnék - és mintha kopogna az ablakon - és mintha a nevét kiáltaná... S a következő pillanatban mintha már nem is a postakocsin ülne... hanem... de milyen furcsa...

Nem... ez nem postakocsi... valami masina-féle... fényes és csillogó és zakatoló... és mintha repülne, pedig lám, egy helyben áll... a tájék nem változik... azok ott a pesti hegyek... de milyen furcsa a környezet... a masina körül... mintha átalakulna... mintha házak nőnének ki a földből... szédítő ismeretlen paloták... és a Duna... a Duna fölött vaskarok nyulnak át... és most... valaki... egy mosolygó, különös ember... hátrahajolva a masina elején ágaskodó ülésből... s a kerekek zakatolását tulkiáltva, beszélne valamit... Hallga csak... ezt mondja:

- Ne csodálkozzék, ügyvéd ur! Ez az Időgép, amiben ülünk és vágtatunk, percenkint öt évet futva be, a jövő felé. Ezerkilencszázhuszonhatban egy pesti ujságirónak eszébe jutott ön s elküldött engem önért, hogy hozzam magammal tüstént - hadd lássa, hogy csinálná ön a dolgát akkor és ott! Vigyázzon... már 1912-őt mutat a sebességmérő - még néhány perc és megérkezünk!

II.

A szerkesztőségi kisasszony átkapcsolja a telefont.

- Halló! Katona szerkesztő urat kéri a Vigszinház.

A fiatal, máris népszerü publicista feláll az irógép mellől, amibe diktál.

- Halló, tessék!

- Te vagy az Jóska? Itt Jób Dániel.

- Kezedet csókolom igazgató ur! Mi ujság?

- Az az ujság fiam, hogy sürgősen be kell fejezned a „Gertrúd”-ot. Tegnap este elhatároztuk, hogy ezt állitjuk be a legközelebbi ujdonságnak.

- De a negyedik felvonás...

- Mindegy, csak küldd el, ami van, szerepeztetni akarom.

- Hát kérlek - nagyszerü, akkor sietni fogok.

- Igen és kérlek, szólj a Stellának, hogy holnapra legyen valami előzetes. A Lengyel-darab előtt akarjuk hozni. Telefonálj Ráskainak is. Incze küldjön be valakit.

- Nekem zsenáns...

- Ugyan, ne légy olyan gyerek - látszik, hogy ez az első igazi darabod! Majd belejössz. A premierre megakarom hivni a külföldi ügynököket is.

- De hátha megbukunk...

- Nincs rá eset. Nekem siker kell, tehát siker lesz. Szervusz.

Két perc mulva:

- Halló - Katona? Szervusz, Bendeguz! Itt Egyed. Hallom, jön a izé... mi is a cime?

Másnap: szinházi hir, egy-két cikk a lapokban, hogy a Vigszinház lázasan készülődik a rokonszenves fiatal szerző uj darabjára, mely modern felfogásban és keretek közt, hallatlanul izgalmas cselekményben visz szinpadra egy történelmi eseményt. A cimben még nem határoztak.

Főpróbáig sürün jelennek meg novellák, cikkek Katona József aláirásával, hogy a név en vogue legyen. A szinházi rovatokban egyelőre anekdoták a próbákról, célzások rendezésbeli különösségekre. Főpróba előtt két nappal „Részlet a Bánk bán”-ból, izelitőül. A képeslapokban: „Katona József, akinek darabját most fogja bemutatni az egyik budapesti szinház.”

Főpróba. Az estilapok már beszámolót hoznak. Egyik nagyon lelkes, a másik tartózkodó. Ambrus Zoltán szerint határozott értékről van szó, csak jó volna, ha a szerző levetné a moderneskedő affektálást és inkább a klaszikus mesterektől tanulna. Szász Károly szerint kedves, mulatságos a darab, nem nagyigényü, felületes, de szórakoztató. Szabó Lőrinc azt irja, hogy a négy első felvonás fölösleges, az utolsónak nincs értelme. Mindenesetre megállapodnak, hogy a közönségnek tetszett.

De siker-szag van. A premier után rögtönzött bankett a Fészekben. Egy sarokban Marton Sándor tárgyal a szerzővel. Ki az az idegen ur? - kérdi valaki. Nem tudod? Hát Bartsch, az amerikai ügynök. Ne beszélj! Igaz?! Igaz bizony - Amerika már lekötötte.

Másnap, óriási betükkel a kommüniké rovatokban:

„Az idei sláger - Bánk bán.”

Lejebb részeg jelzők, hogy micsoda óriási siker van kilátásban! Biztos száz ház! Bánk bán huszonötödször, ötvenedszer, századszor! Külön plakát, Rajnaival a cimszerepben, ilyen szövegekkel, hogy aszongya

„Nagy öröm vár ránk mán,
Minden este Bánk bán.”

Vagy

„Mindenkinek szemet szur,
Milyen jó Hegedüs mint Petur.”

Vagy

„Hinta palinta,
Remek Gaál Franci, mint Melinda.”

Napokon át interjuk a fiatal szerzővel, aki kijelenti, hogy ez a legderekabb müve és hogy a siker nem az övé, hanem a szinészeké, akik többet hoztak ki belőle, mint amennyit ő irt. Katona József gyermekkori arcképe. Katona József a szinház előtt beszélget Blumenthallal. Katona József a korzón. Katona József autogramm-délelőttje. A belügyminiszter és a miniszterelnök megnézik a Bánk bánt. Esténkint zsufolt ház kacagja végig Bánk bánt.

Az első hirek külföldről. Reinhardt lekötötte Darvas Lili részére. Prágában jövő héten megy. Amerikában lázasan készülődnek a Bánk bán előadására, amit H. S. Whitedirt és Bruce Dogsgum, a két népszerü amerikai szerző dolgozott át „Melindas Sweetheart” cimen operetté.

Kimutatás, hány dollárt kell keresni Katonának az első évben.

Az „Autó” cimü szaklap cimoldalán egy hatalmas Lancia, Katona József, a világhirü drámairó uj gépe.

Világszenzáció! Katona József válik a világhirü primadonnától!

És végre: A Szinházi Élet hozza a Bánk bán teljes szövegét, legujabb számában!

III.

A postakocsi nagyot zökkent és a fiatal jurátus álmosan, hunyorogva nyitotta ki a szemét.

KRISTÓF KAPITÁNY
NAGY LÁTVÁNYOS OPERETT 3 FELVONÁSBAN

(A következő operett tervezetet szeretettel ajánlom Faragó Jenő és Nádor Mihály urak figyelmébe, akikről felteszem, hogy nem akarnak huzamosan pihenni az Offenbach sikerének babérjain és vállvetve keresnek a történelem nagyjai között olyan közismert népszerü alakot, akinek életét és alkotását összefoglalhatják egy zenés kompozició keretébe. Megjegyzem, hogy ha nem sietnek vele, én irom meg.)

ELSŐ FELVONÁS

Kolombusz Kristóf lakása, otthon, Spanyolországban. Pazarul berendezett ebédlő, bolerok, fandangók, alhambrák és torrerók elszórtan. Nyitány, lopedevégák és velaszkezek kara üdvözlik egymást. Buenos Ayresz, szobalány jelenete az inassal, amelyben elmondja, hogy az ur (Kristóf) nagyon fél a nagyságától és az utóbbi időben sokat jár ide az a Galilei Gallileo nevü ur, aki főzi a nagyságát. Ének, tánc, jön Gallileo, enyeleg a szobalánnyal. Jön Kolombuszné. Szerenád. Galilei ömleng, hogy milyen szép volna, ha ők egyszer egyedül maradhatnának. Kolombusznénak ötlete támad: legjobb volna, ha férje elmenne egy kicsit Amerikába. Az ám, mondja Galilei, csakhogy Amerika még nincs felfedezve, hanem neki egy jobb ötlete van, be kell csapni az öreget, azt kell mondani neki, hogy a föld gömbölyü és hogy ha elindul nyugat felé, kelet felől visszajön. (Betét „Ha a föld isten kalapja”...) Galilei biztatja K.-nét, hogy csak bizza rá, ő tudós ember, azt fogja mondani K.-nak, hogy a föld gömbölyü. Jön Kolombusz. Nagyon rossz kedvű, a bankban, ahol pénzt biztak rá, nem tud elszámolni. Galilei biztatja, hogy szökjön meg Amerikába. Csakhogy az még nincs felfedezve. Vitatkozni kezdenek róla, hogy a föld milyen. Galilei azt állitja, hogy gömbölyü, közben rákacsint a gömbölyü asszonykára (Betét: „Gömbölyü, gömbölyü, mint a babám”) Kolombusz elhatározza, hogy utrakel. Összecsomagol, megható bucsuzás. Fandangók és echegarayk jönnek. Kar. „Fel, fel, fel, fel, fel, fel, fel, fel, fel kell fedezni Amerikát”! Tánc, K. el a nyugati ajtón.

MÁSODIK FELVONÁS

Amerika. Tengerpart. Indiánok és sikkasztók. Kar. Várják Kolombuszt, hogy fedezze fel őket. Közben Első Indiánleány és Második Sikkasztó szerelmi jelenete. Nézik a láthatárt. Végre Első Azték Boy felfedezi a láthatáron a hajót. Nagy kiabálás: „Kolombusz! Kolombusz! Fel vagyunk fedezve!” Kar. „Éljen szeretett felfedezőnk!” A hajó kiköt. Kolombusz, kiséretével a partra száll. Indián- és sikkasztó-küldöttség fogadják. (Betét: „Igazolja magát.”) Kolombusz igazolja magát irásaiból, hogy ő az, megnézik az órát, ezernégyszázkilencvenkettő van rajta, délután fél három. Tehát minden rendben van, fel vannak fedezve. Nagy öröm. Mozifelvétel. Kolombusz szerelmi jelenete Második Indián Girl-lel. A New-York Herald szerkesztője riportot csinál. Incze Sándor, mint őslakó, bemutatja a szerkesztőt. Bankett. Indián Girl vőlegénye murit csinál Kolombusszal, hogy ne csábitsa a leányt. Kolombusz felszólitja a lányt, hogy szökjenek meg Európába. Elosonnak, dal, finálé, hajó eltünik.

HARMADIK FELVONÁS

K. K. lakása. Galilei egészen befészkelte magát a lakásba. Röhögnek Kolombuszon, aki nem fog soha visszajönni, mert a föld nem gömbölyü. Csöngetnek, a keleti ajtón jön Kolombusz. Nagy megrőkönyödés. K. gratulál G.-nek, hogy mégis igaza volt. G. savanyuan fogadja. K. nem vallja be, hogy felfedezte Amerikát, nagyon henceg, hogy most ő az ur a háznál. G. kérdezi, hogy csinálta. Nagyon egyszerüen, mondja K., nézz ide, aszongya, állitsd fel ezt a tojást. G. aszongya, ő azt nem tudja. K. beüti a tojás fenekét, látod, igy. G. buta, nem érti, beütötted a fenekét? azt mondja K. megakarja magyarázni, jön K.-né, nagy lármát csinál, mert a tojás kifolyt és beronditotta a teritőt. Megjön Első Indián Girl, beárulja K.-t, hogy felfedezte Amerikát. K.-né mindkettőjüket kidobja. Tánc, finálé, függöny.

A HÜPERMOZI
VAGY
UJ MŰFAJ SZÜLETETT
VAGY
A FUTURIZMUS DIADALA

Akropolis, 3549 október 78-án.

Hullámhossz 2748!

Halló, halló, Földlakók!

Már hónapokkal ezelőtt suttogták egyik földrészből a másikba a Holdbeli nyaralók közt keletkezett müvészeti forradalom hirét, aminek részleteit senki sem tudta, csak annyit, hogy az Akropolisban letelepült Modern Tükör elkeritett helyen lázas épitkezésbe kezdett és hogy ez az épitkezés összefüggésben áll a Holdkolónia fantasztikus terveivel.

Munkatársunknak ma délelőtt végre sikerült bejutni az akropolisi titokzatos épitkezés területére, ahol beszélgetést folytatott a készülő szenzációs vállalkozás vezetőjével, Mari-Nettivel, a hirhedt futurista szerzővel és hivatalos beleegyezést nyert, hogy a nagyközönséggel annyit közöljön, amennyit a meglepetésnek igérkező esemény veszélyeztetése nélkül közölhet.

Tudvalevő, hogy a Holdkolónia futurista szerzői évek óta megszakitották az Eleven Tükör (Világfilm) szerzőegyesületével az összeköttetést, azzal a megokolással, hogy véleményük szerint az Élő Tükör (Mozidráma) másfélezeréves élete hanyatlóban van, csak a konzervativizmus tartja még fent - hogy az uj kor uj drámai müvészeket követel, a „Jövő” zenéjét, aminek előkészitését azok hivatottak ápolni, akik a születendő uj drámai müfajok lényegét előre megsejtették és megszületését kivánják.

Mari-Netti, a legszélsőségesebb és legvakmerőbb közöttük, negyvenkettőben megjelent tanulmányában kifejtette, hogy a Mozidráma, ugy, ahogy ismerjük kiélte minden lehetőségét, tulfejlődött önmagán, ujabb tartalmat nem tud már felszivni az életből s ennek következtében halálra van itélve. Fejlődésének első stádiuma, ami körülbelül a huszonötödik században fejeződött be, a technikai kialakulása volt, tulajdonképpen a film őskora, történelemelőtti ideje. Mikor a tökéletesen szines és tökéletesen beszélő mozifigurák feltalálása után bekövetkezett a döntő esemény: ezeknek a figuráknak szabad térbe való vetitése, másszóval inkarnációja és sokszorositása magának a szinésznek, aki a gép elé áll - technikai továbbfejlődésről nem lehetett szó, megkezdődött a mai Élő Tükör tulajdonképpeni története, a tiszta mozidráma. Megkezdődött és élt ezer évet. Ez az ezer év azonban (legalább Mari-Netti szerint) azzal a tanulsággal záródott le, hogy a filmdráma, mint esztétikum, kezdettől fogva szerves összefüggésben állott a film technikumával, - utóbbinak kiteljesedése után nem tudott önállóan továbbfejlődni, sorvadásba esett és életképességét elvesztette.

A futurista szerzők felismerve azt a tünetet, mely végveszéllyel fenyegeti a költészet tartalmát, s az egész drámairodalmat, uj keretet kezdtek keresni már e század elején képzeletük alkotásai, az ugynevezett drámai témák számára. Uj keretet, uj müfajt, melyben elmondhatják uj mondanivalóikat a serdülő uj nemzedék, a jövő, a Holnap gyermekének.

És most, ugy látszik, megtalálták!

Az a müvészi produkció, amire Mari-Netti társulata titokban készül, megfeszitett munkával és lázas lelkesedéssel, olyan frenetikus meglepetés lesz a közönség számára, (ha ugyan akad majd közönség, amelyik ezt beveszi) amire igazán nem alkalmazható Akiba mondása, hogy nincs uj a nap alatt.

A futurizmus szótárában járatlan polgári közönséggel szinte bajos megértetni, miről van szó.

Legyen bevezetésnek annyi elég, hogy a titokzatos épitkezés helyén egy szinházszerü valami épül javában - nézőtere van a közönség számára és zenekara, éppen ugy, mint egy rendes szinháznak. De a szinpadon - bármilyen különösen hangzik, Mari-Netti esküvel erősiti, hogy ugy lesz - nem gépből vetitett figurák, hanem valóságos eleven emberek fognak játszani! Jól méltóztassék megérteni: - nem valami uj találmányról van szó, amilyen a füstnélküli lőpor, vagy a drótnélküli telegráf, vagy a szárnynélküli repülőgép volt valamikor - nem arról van szó, hogy valakinek sikerült beszélőgép nélkül állitania szinpadra a szinészek tükörképét és hangját - arról van szó, hogy maguk a szinészek, ugy, ahogy vannak, ott a szinpadon játszák el, a közönség előtt a darabot, egészen ugy, ahogy a felvevőgépbe szokták belejátszani - eljátszák s a közönségnek módjában lesz meggyőződni, hogy nem tükörképet, hanem eleven hus- és vérvalóságot lát és hall. S mig ez történik, a rendező, elől, a szinpad szélén egy lukban fog ülni és halkan dirigálja a cselekményt. Ugy hivják az uj müfaj uj szókincsével: sugó.

Első darabnak egy dramatizált filmet, a klasszikus emlékü Hamletet fogják adni, Shakespeare-től. Mari-Netti, a szinház igazgatója, a muzeumból kikeresett ősfilmből magából dolgozta át szinpadra ezt az érdekes müvészettörténeti emléket.

A különleges kisérleti produkció iránt kuriózumokat kedvelő körökben nagy az érdeklődés.

ITT A VÉGE, FUSS EL VÉLE
VAGY
DUPLAFENEKÜ SZINDARAB
VAGY
MINDEN SZÁMBAN KAPHATÓ

Na, ez is megvan.

Előrelátható volt, hogy meglesz.

Aki az utóbbi évek drámairodalmát figyelemmel kisérte, annak a számára ez igazán nem meglepetés, hanem a dolgok természetes fejlődése. A gyakorlati dramaturgia körülbelül tiz esztendeje, hogy felállitotta azt a minden egyéb esztétikai törvényt és kivánalmat fölöslegessé silányitó, összefogó egyetemes tantételt, hogy: szép az, ami tetszik. Nem igy tetszik, vagy ugy tetszik, érdekkel vagy nem érdekkel - ezek szőrszálhasogató megkülönböztetések. Nem ennek tetszik, vagy annak tetszik - ez se lényeges. A tetszés, az nem valami lélektani rejtély, vagy műfajszerü feltétel, a tetszés, az egyszerüen egy szám, nem is szám, hanem összeg: ezt az összeget pedig világosan mutatja az eladott szinházjegyekről szóló kimutatás. Végeredményben tehát: minél több embernek tetszik egy darab, annál jobb a darab - tetszeni pedig azoknak tetszik, akik elmennek megnézni, - ha nem tetszene nekik, vagy azoknak, akik elküldték őket a szinházba, azzal, hogy érdemes megnézni, mert nekik tetszett - akkor nem is mennének el, ugye? Ez világos, mint a nap.

A darabot tehát ahhoz, hogy jó legyen, minél több embernek kell megnézni. Más szóval - a darabot ugy kell csinálni, hogy minél több ember nézze meg.

Az emberek azonban, sajnos, nem egészen egyformák. Egyiknek igy tetszik a darab, másiknak ugy. Ezen kétféle módon lehetne segiteni. Az első az volna, hogy az embereket egyformává kellene átalakitani. Ez több nehézségbe ütközik.

A másik...

A másikat már megoldották Londonban. Az Empire Theatre.

Az Empire Theatre a következő dolgot találta ki: angol szabadalom.

Miután vannak, akik az ugynevezett naturalizmust szeretik, vagyis azt, hogy a darabok ugy végződjenek, mint az életben, tehát rosszul (az életben ugyanis minden halállal végződik), vannak viszont, akik szeretik ha a darabok jól végződnek: kétféle darabot kell adni. Olyat, ami jól végződik és olyat, ami rosszul végződik.

Eddig ezt a kérdést kétféle darabbal csinálták - egyik este jól végződő-pártiak, másik este rosszul végződő-pártiak számára adtak darabot. Ehhez legalább két repertoár-darab kellett.

Most zseniálisan egyszerüsitették a dolgot.

Csak egy repertoár-darab van - de ez az egy alakitható. Egyik este jó vége lesz, másik este rossz. Kinek hogy fekszik inkább.

A darab kétféle befejezéssel van bemutatva. Olyanféle módon, mint azok a patent müszerek, amiknek a fogójába furót is lehet dugni, kalapácsot is, fürészt is. Lehet csavarni a jó véget és rászerelni a rosszat. Semmi az egész.

Az uj találmány, mint a drámairodalom netovábbja, utólérhetetlen tökélye, nappal szék, éjjel ágy, - természetesen csak eredeti csomagolásban valódi - korszakalkotó forradalomra hivatott. Egy-két év és lomtárba kerülnek a mostani nehézkes drámák, amiknek csak egyféle befejezése van.

A felfedezés, ugy érezzük, éreztetni fogja hatását az egész epikus irodalomban. Nyilvánvaló ugyanis, hogy ugyanezt a dolgot meg lehet csinálni a mozivásznon, de meg a regény-irodalomban is. A mozinál gyerekjáték az egész - egy kis ragasztószerbe kerül. A regénynél ma kissé körülményesebb a dolog; a nehézség természetesen nem az irót terheli: annak, ugy-e, igazán nem nagy különbség, ha az utolsó két-három ivet kétféleképen irja meg, inkább a kiadót, akinek kétféle befejezéssel kell a könyvet kinyomni... felét jó, felét rossz véggel.

Nincs benne semmi kétség, hogy az angol megoldás csakhamar meghóditja a kontinens országait, köztük kicsiny hazánkat.

Milyen érdekes lesz.

Egyik este ugy fogják játszani a Seybold-ot, ahogy most, a másik este Kertész elveszi Fedákot, Hegedüs pedig Gazsi Mariskát.

Egyik este visszamegy Antónia a férjéhez, másik este megszökik az angol kapitánnyal. (Ez különben mindkét estére egész jó megoldás volna.)

Egyik este Szabó Juci hozzámegy a földbirtokoshoz (jó befejezés), másik este... is hozzá megy (rossz befejezés.)

Egyik este az Alvó férj visszakapja a feleségét (rossz befejezés), másik este nem kapja vissza (jó befejezés.)

Egyik este Hamlet elesik a párbajban, másik este elveszi Szabó Jucit feleségül.

Egyik este Ádám a Tragédiában összetörve roskad le a végén, másik este belép a Seybold-cégbe és hizva hizik.

Egyik este Oswald, a Kisértetek hőse, a cselekmény következtében megőrül, másik este a közönség őrül meg a darab következtében.

Az semmi, de milyen nagyszerüek lennének a regények, meg más műfajok.

Egyik kötetben Bovaryné öngyilkos lesz az adósságai miatt (állitólag rossz befejezés), másik kötetben ugyanezért Bovary lesz öngyilkos (nyilván tehát jó befejezés).

Egyik kötetben Raszkolnyikov jelentkezik a rendőrségen, amiért megölte az öregasszonyt, másik kötetben az öregasszonyról kiderül, hogy titokban anarkista összeesküvő volt s igy Raszkolnyikovot megszabaditó hős gyanánt ünnepli az akkori Oroszország.

Egyik kötetben igy végződik Petőfi „Őrült” cimü verse: „S a világot a levegőbe röpitem”, a másik kötetben igy: „S fellépek Gömbös-féle programmal képviselőnek”.

Egy egészen pici baj csak a történelmi szindarabokkal és regényekkel lesz. Árva Lászlóban például egyik este nem szabad aláirni Hunyadi László halálos itéletét, minek következtében érvénytelen a mohácsi vész, Bánk bán se ölheti meg egyik este Gertrudist, sokkal inkább rájön, hogy tévedett, mire vissza az összes Anjoukkal, minden egészen másképen történt, nem is volt világháboru, ennek következtében a drámairodalom is egészen más fejlődésnek indult európaszerte és az a lángész, aki Londonban kitalálta ezt az uj műfajt, a hátultöltő darabot, nem kerül az Empire Theatre élére, hanem ott marad a csizmadiamühelyben, ahonnan jött.

A MENEKÜLŐ JÓZANÉSZ
VAGY
SEGITSÉG, A FÉRJEM MEG AKAR MENTENI

Óriási keresztrejtvény a női lélekről, megfejtése a jövő szezonban. Made in England. A megfejtők között egy ingyenhelyet sorsolunk ki a Schwartzer-szanatóriumban.

Elképzelte: a kis Galsworthy Móricka Kiforditotta: Karinthy Frigyes

Őrgróf: A grófnő még nincs itthon?

Őrkomornyik: Ugyszólván, bizonyos mértékében.

Őrgróf: És a vacsora? Nincs semmi harapnivaló? (Ajkába harap.)

Őrkomornyik: Már bekészitettem a golfasztalra.

Őrgróf: Helyes. Hol a héja?

Őrkomornyik: Milyen héja?

Őrgróf: Ostoba! Nem szokta meg, hogy ilyenkor este fenhéjázni szoktam? Hozza utánam! (El jobbra, balra és középen.)

Meluzina grófnő (leereszkedve): A gróf?

Őrszobalány: Vacsorázni ment.

Meluzina (összerázkódik az undortól): Ó... (Az ablakhoz megy, kikacsint, majd halkan.) Szép radikális szerző, tessék feljönni.

Iró Bernát (hülyének maszkirozva, bekopog): Na, na. Mi tetszik? Van szerencsém!

Meluzina (szórakozottan, miközben a holdat nézi): Nem birom a férjemet, azt a vadállatias vérszopó cenket, azt a büzös hiénát, azt a durva pribéket, aki finom lelkem rezdülésébe belétapos azzal a negyvenkilences, bütykös csülkével.

Berczi: Micsoda? No majd eltángálom rajta a kállai kettőst! Hát igy kell bánni egy finom női lélekkel, igy kell beszélni egy szent asszonnyal, egy ilyen harmatos csipkefelhővel, azt a füzfán fütyülő rézangyalát neki?

Meluzina (könnyekig meghatva): Istenem!... először hallok megértő, tiszta, gyöngéd emberi hangokat!

Berczi: Meghiszem azt a kutyafáját neki! Hát csak szóljon, ténsasszony, ha kell, majd gyüvök! (El alul.)

Őrgróf (bejön rekedten): Nem hültél meg, Meluzina?

Meluzina: Ismét kezded elviselhetetlen durvaságaidat?

Őrgróf: De Me... Me... Me...

Meluzina: Kuss! Jól tudom, miért érdekel téged, hogy én meghültem-e, vagy se. Vadállatias mohóságodban persze jobb lennék neked melegen, mint hidegen. Mert neked csak azon jár az eszed, a mocskos, piszkos, szennyes képzeleted, miszerint azt szeretnéd, hogy én neked tessem, vagyis szeretnéd, ha szeretnélek. Hah! Ne közeledj! (Az ablakhoz lép, felugrik a párkányra, le akarja vetni magát.)

Őrgróf (utána szalad, megkapja).

Meluzina (ordit): Segitség!!... Segitség!... A férjem meg akarja menteni az életemet!... Segitség!... Irgalom!...

Berczi (visszajön): Tyü, a ragyogóját neki! Mi van itt?

Meluzina (lihegve): Nézze - ez a sötét gazember meg akarja menteni az életemet...

Berczi: Nem szégyenli magát az ur?!...

Őrgróf (rémülten): No, de kérem, az isten szerelmére - hát hagyjam, hogy leugorjon?

Berczi: Mit?!... Még jár a szája?... Nagyon jól tudjuk mi ketten a naccságával, minek akarja visszatartani. Ismerjük mi ketten a maga aljas lelkét, maga pecér!

Meluzina: Ismerjük bizony! A Berczi ur megmondta nekem, milyenek vagytok ti férfiak! Mind hitvány gazemberek vagytok, akik aljas vágyatok eszközéül akartok engemet, Engemet, ENGEMET felhasználni, vérszomjas latrok.

Berczi: Jól beszél a kis naccsága, eszem a zuzáját! (Belecsókol Meluzina kezébe.)

Meluzina: Te értesz engem, Berczi! (Karjaiba veti magát, egyik lábát kilógatva az ablakon.)

Berczi: Hát... Tessen csak lenézni, mi van ott lent! (Lent az utcán látni, ahogy vérszomjas, vadállatias férfiak irattáskával, csomagokkal szaladgálnak fel és alá, hivatalokba mennek, házat épitenek, kutat furnak, pénzt adnak mindenkinek, szobát surolnak, szőnyeget kefélnek, gyereket szoptatnak, csatába mennek, meghalnak a hazáért, persze mindezt csak azzal a nagyon is átlátszó aljas céllal, hogy igy kerülő uton nőhöz jussanak, akit vérszomjas és vadállatias vágyaikkal beszennyezzenek.)

Egy nyegle férfi (felnéz): Jesszus Mária, ott lóg egy nő az ablakon, mindjárt leesik! (Létrát kap és felmászik, el akarja kapni Meluzinát.)

Meluzina (sikoltva): Hah, becstelen csirkefogó - no megállj! Jó volna mi? Nesze! (Pofonvágja a Nyegle urat, aki leszédül a létra tetejéről.) Hát nincs menekvés?!... Nincs menekvés?!... Hát nem hagynak?... (Kétségbeesetten a másik ablakhoz szalad.)

Őrgróf (utánakiabál): Az istenért!... (Oda akar menni.)

Berczi (elébe áll): Nem hagyja békén? Nem volt még elég az üldözésből? Gaz kopó!

Őrgróf (remegve): De kérem, az isten szerelmére - kérem nem is akarok hozzányulni, ha nem akarja - csak leszaladok és megkérek egy drámairót, álljon az ablak alá a fejével, hogy legalább puhára essen, szegény feleségem! (Elrohan.)

Meluzina: Látja - nem enged el! Nem enged el!... (Kinéz az ablakon, felsikolt.) Itt is üldöznek! Egy rendőr ponyvát tart alám! (Másik ablakhoz rohan.)

Berczi: Meluzina - ott ne ugorjon ki - a férje gaz cinkosai állnak ott, azokra esne.

Meluzina (eltakarja a szemeit): Szörnyüség!... Folytatják az üldözést!... Hát nincs menekvés?

Berczi (tompán): Nincs. A férje gaz cinkosaival összebeszélve azt izeni, hogy inkább lemond magáról egy életre, nem is akarja látni többé, visszaadja a szabadságát - de az életét megmenti! Boldogtalan gyermek - én már nem tudok segiteni magán. (Könnyezve el.)

Meluzina (üveges szemekkel maga elé mered): Tehát minden hiába! Nem ugorhatok ki - minden ablakot elálltak a gaz, vérszomjas férfiak! Mit tegyek, mit tegyek? (Kétségbeesetten ténferegve, hirtelen észrevesz az ablak felső peremén egy kulcslyukat.) Hah. (Gyorsan, mielőtt valaki észrevenné, kiugrik a kulcslyukon és holtan terül el a kövezeten.)

AJDA

(Kisfiam elfogulatlan, zeneesztétikai és dramaturgiai méltatásoktól nem befolyásolt benyomása Verdi remekművéről, különös tekintettel a szövegkönyvre.)

Először is ugy kezdődik, hogy cigányok kezdenek játszani lent a függöny előtt mindenfélét, vékonyat is, de több vastagat. Akkormikor szétmegy a függöny, mégse hagyják abba, hanem még vastagabban játszanak, mint a vendéglőben. Igaz is, mert a szinpadon is van hátul olyan vendéglőféle, mint a Marokkó-kávéház. Elől van a királyi trónus, de még senki se ül rajta, mikor jön Adamecz ur, cifra rövid szoknyában és olyan bubifrizurában, meg karddal, vagyis ő a hadvezér. És mert lent is zenélnek, attól ő is énekelni kezd, nagyon szomoruan, mert csak németül tud, de azért folyton mondja, hogy ajda, ajda, hogy hagyják már abba, lehessen beszélni. Akkor jön egy sokhaju fekete szakácsné a mosogatástól és ő is nagyon szomoruan énekel, amibe az van, hogy ő is nagyon szereti Adamecz urat, aki a királyéknál albérletben szobaur, de nem mehet hozzá feleségül, mert folyton énekelni kell. Ettől az Adamecz ur ijedtében egész véé-ko-nyan ééé-ne-keel, mintha beteg volna és ugy csüccseriti a száját mint a csuka, de még mindig nem beszélnek egymással. Akkormikor szépen trombitálnak ketten és jön a király és vele egy olyan cigarettanevü cigányasszony, aki a királynak a leánya és ezek leülnek a trónusra, mire az Adamecz ur gyorsan abbahagyja és a szőnyeget kezdi piszkálni, de közben az Ajda, a szakácsné, gyorsan bemegy a Marokkó-kávéházba kisszükségre, de még onnan is hallani, hogy énekel, hogy mindenki gyorsan énekeljen, hogy ne hallják és erre mindenki a szinpadon egyszerre, hangosan és vastagon énekelni kezd és összemegy a függöny.

A másik részben a cigarettanevü királylány, az Amnerisz, nagyon lustálkodik egy rongyos diványon és sorban állnak cukrászlányok és bohócok a Beketowból és apró néger gyerekek. Akkormikor dzsec kezdődik és táncmulatság és a királylány behivatja a szakácsnét és versenyt énekelnek az Adamecz urról, hogy ki tud gyorsabban és vékonyabban énekelni és az Ajda szakácsné nyer, mert ő a legvékonyabban énekel és ettől nagyon mérges lesz a királykisasszony és nem akar fizetni és az Ajda könyörög, hogy fizessen, de a királylány csak fenyegeti, hogy majd szól az Adamecz urnak és akkor az majd nem veszi el feleségül, de mikor a legérdekesebb lenne, megint összemegy a függöny.

A harmadik részben jön haza a háboruból az Adamecz ur mezitláb, ahol főigazgató volt és mindenkit legyőzött és nagyon szépen énekel a királynak, hogy most már ne kelljen neki szoknyában járni, mert jól fogja viselni magát. És sok cigányokat kisérnek be a rendőrségre, akiket az Adamecz ur bátran megfogott és fölpofozott, de a főcigánynak, egy olyan, mint a Gara bácsi, még mindig kedve van énekelni hencegésből, tudniillik ő az Ajda papája és az Ajda meg akarja mondani, de a papája rászól, hogy kuss. Akkor az Amnerisz és az Adamecz ur táncolnak és a szakácsné megbotlik a szőnyegbe és hasravágódik, mégse nevet senki.

Ezután szünet van, hogy az Ajdát felemelhessék a földről és aztán jön a legderekabb rész, a Nilus folyóval, de nem látni se vizilovat, se krokodilust, csak mindig az Ajdát, akivel a papája veszekszik és folyton fel akarja pofozni, de jön az Adamecz ur és erre a papája elbujik egy bokor mögé. Most az Adamecz ur azt mondja, hogy ő csak kiszökött, de az a buta Ajda szakácsné még most is hangosan énekel és az az Adamecz hiába mondja, ne énekelj olyan hangosan, mert idejönnek, mire az Ajda felesel, hogy inkább te énekelsz hangosan és addig szidják egymást, mig jön a királylány és kiabál, hogy áruló, áruló, elárulta magát. Az Ajda elszalad, az Adamecz pedig szégyenli magát.

Aztán jön a legutolsó, amiben az van, hogy a királylány sir és két teremszolga a természetrajzi muzeumból hozza az Adamecz urat, aki olyan zötyögősen jön szoknyában és azt mondja „ik kan nicht, ik kan nicht”, hogy ma nem tud énekelni, fáj a torka, de már lehet is hallani, de muszáj neki. Akkor jönnek sorba ószeresek, olyan handlék és kiabálnak „áruló, áruló, mi van eladó” és köztük van az Alajos bácsi is, a bankból. És hallani, ahogy mondják „védd magad”, de az Adamecz már nem tud énekelni és akkor beteszik a pincébe, ahol nem kap enni és már nagyon éhes és sir, és akkor egyszerre csak lejön a pincébe az Ajda szakácsné, hogy ő hozott neki enni, de akkor már olyan sötét van, hogy nem találják meg a szájukat és fönt az első emeleten röhögnek rajtuk és akkor olyan buták, hogy nem látják, hogy elől ki lehet jönni a pincéből és felmenni az emeletre és ha jön a házmester, azt pofon kell vágni és akkormikor mindketten lefeküsznek aludni és nincs tovább.

TAVASZ

És szólt a bizományos, kilépvén az utcára, ahol tavaszi verőfény csapott, lelkes, fekete szemei közé, melyeknek mélyén még ott remegett a szüzi mámoros érzés, amivel reggel, az ágyban, elolvasta a tőzsdei jelentést.

- Milyen gyönyörüen süt a nap! Hogy ragyog, hogy szikrázik minden a verőfényben! Valami csodálatos iz és illat... Kifejezhetetlen szépség, ami itt remeg a szikrázó porszemek, boldog táncában... Tavasz, tavasz... Ifjuság, szerelem... Emlékek... Milyen szép is az élet... Ma olyan különös, rejtelmes érzéseim vannak, mintha itt gerjedne és csirázna bennem valami abból a mindig megujuló szépségből, mely az élet, a nagy, szines élet isteni misztériumát hordja termékeny szive alatt... Nők... álmok... kék ég... bárányfelhők, sugárzó ifjuság... erő és reménység... Oly édes-bus és oly boldogitó... De mire emlékeztet olyan csodálatosan, mintha már átéltem volna egyszer?... Igen... Ó igen... emlékezem... tudom már... Akkor is igy sütött a nap... akkor is tavasz volt... akkor is igy sétáltam a boldog verőfényben... akkor is a tavasz ihletett meg, ugy hiszem, a tavasz adta a bátorságot, a hitet, a bizalmat... azon a különös reggelen... ma tiz éve... Ma tiz éve... harmincéves voltam... tele ragyogó kedvvel... és akkor, egy reggel, ugy mint ma... igen, ilyen tavaszi reggel volt, mikor mámorosan és már fiatalos hetykeséggel elhatároztam, hogy azt a vaggon kendervásznat lekötöm... Nagyszerü pillanat volt: csak fiatalember tehet ilyet - istenem, hiszen olyan bohó csapongó kedvü voltam akkor - nem volt semmi más a szivemben, csak rajongás - hogy is lett volna, istenem, hiszen még fedezetem se volt arra a kötésre - de szivem az volt!... Szivem az volt! ez az áldott bolond gyerekszivem, ami még ma is tud örülni a táncoló napsugaraknak, az életnek, az örömnek... mindennek, ami boldogság és szépség! De igazán, milyen különösen érzem magam... valami viháncol bennem, valami ki akar törni, a lélek mélyéről - mi lehet az? Megint fiatalnak érzem magam, mint egykor, mint akkor... Valami van a levegőben, valami készül, valami lesz - apró mamácskák integetnek nevető szemekkel, tündérek nevetnek le rám és mintha biztatnának... mintha akarnának valamit tőlem, mintha igérnének valamit és mintha meg akarnának csókolni... és mintha suttognának valamit a fülembe... igen, hallom szinte csilingelő suttogásuk... azt suttogják: „vegyél még... vegyél még... bátorság, erő és szerelem... vegyél még Urikányit... vegyél még Vasbetont... fel fog menni... fel fog menni... igen, fel fog menni, fel kell neki menni... minthogy felmegy az andalitó hold tavaszi éjszakán az ég bársonyos trónusára...” Tündérek, tavasz lenge tündérkéi... értelek benneteket... Milyen langyos a levegő... Azt hiszem, ma vásárolni fogok.

És szólt a költő, kilépvén az utcára, ahol tavaszi verőfény csapott hunyorgó szemei közé, melyek még vörösek voltak az álmatlanságtól, keserü cigarettaizzel szájában, bosszankodva, hogy minek olvasta el azt az ostoba kritikát reggel az ágyban.

- Tessék itt a meleg már megint, levethetem a téli kabátot és a tavaszi még nincsen kiforditva. Nagyon korán van idén tavasz, az azt jelenti, hogy a szinházak nem fognak jól menni, ha nem mennek jól a szinházak, összemennek a lapok szinházi rovatai, ha összemennek a rovatok, nem vihetek verset a szerkesztőnek, ha nem vihetek verset, amit mégis könnyebb csinálni, irhatok megint novellát, fene egye meg, az legalább kétszer akkora munka és mégse lehet többet kapni érte, legfeljebb hármat... meg azér a kis cikkért, az izével, a női szivről vagy mi az isten, azért azt hiszem, kérhetek négyet, az hét... nem, azt hiszem ötöt is kérhetek, az három meg öt volna, esetleg kilenc... hm, jó lenne valamivel többet kivasalni belőle... talán át lehetne alakitani a tavalyi frászt, azt a tündérhistóriát - ha jól kinyujtom a Szemlének, kijön belőle harmadfél oldal - de persze egy kicsit szelidebbre lehetne fogni, ha a Szemlének adom el - vagy inkább a Fáklyának adjam? az valamivel jobban fizet, de vigyázni kell, az érzelmes

részt, ott a vége felé, akkor ki kell venni belőle... és a Fáklyának a formátuma is kisebb - öt oldal is kijön belőle, ha még beleirok valamit a tavaszról és ott soronkint fizetnek... várjunk csak, mennyi jönne ki soronkint... egy oldal az körülbelül ötvenkét sor... soronkint ötven - az ötvenszer ötvenkettő... az kétezer meg kétszer ötven... az kétezerszáz... ötször kétezerötszáz, az tizezer... ez lényegesen több, mintha a Szemlénél oldalonkint adnának hármat... az kétésfélszer három... na, valamivel több, de hozzá lehet venni a négyet, meg két és felet... összesen tizenhat meg fél... ennyiért meg lehet csinálni, ha minden jól megy... Csak ne lenne ilyen ronda meleg, hogy dolgozni tudna az ember... Azt hiszem, ma fogok keresni valamit.

AZ ÉBREDŐ FELESÉG
vagy
BUDAPEST-ABBAZIA-BUDAPEST

Tavaszi menetrend, több állomással

Irta: BEDEKKER BÉLA

ELSŐ ÁLLOMÁS
Nyugati pályaudvar.

Kalauz: Budapest-Párizs-Berlin-Kiskunhalas-Abbázia! Beszállni!...

Bethlen (sietve jön jobbról): A hágai gyors elment már?

Kalauz: Éppen itt jön, kegyelmes uram.

Hágai gyors (balról jön): So... soo...

Bethlen: Pardon... egy szóra...

Hágai gyors: Parancsoljon, kegyelmes uram. Csupa fülke vagyok! (Beszáll.)

Első utas: Milyen érdekes, valószerü itt minden... És milyen tipikus pesti kép... jönnek-mennek a vonatok, közben sivit a gőz és az emberek magyarul beszélnek.

Második utas: Igen, szerencsés gondolat volt ezt a a pályaudvart megépiteni, az ember rögtön ráismer, hogy ez a Nyugati pályaudvar és akkor mindjárt otthon érzi magát.

Első utas: Különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy csupa ismerős figurát látni köröskörül, a Lipótváros és Lipót-körut jellegzetes és népszerü alakjait. Például nézz oda, ott jön mindjárt a Góth Sándor.

Első utas: Ugyan, ne beszélj zöldeket, hiszen a Góth Sándor én vagyok.

Második utas: Már hogy lennél te az, hiszen te a szereped szerint Első utas vagy.

Első utas: Persze. Elég baj, hogy ilyen mellékes kis szerepet kapok.

Második utas: Nekem ugyan beszélhetsz, ez itten egy tipikus pesti kerület és a képhez az is hozzátartozik, hogy népszerü alakok legyenek benne, mint például Ujhelyi Nándor, Góth Sándor és például Rajnai, Lukács Pali és Gombaszögi. Lehet, hogy a valóságban te vagy a Góth és én a Szerémi, de a darab szerint mégis csak én vagyok a Góth és te vagy a Szerémi.

Első utas (fejét vakarja): Hm. Nem lehetett volna mindjárt ugy csinálni, hogy a Góth legyek én, miután tényleg is az vagyok?

Második utas: Áh! Okvetlenül elrontottad volna magadat. Nézd például, ott jön Gombaszögi Frida. Ugy-e, az egy elég nagy szinésznő, de ha mint ilyen szerepelne a darabban, csak egy egészen mellékes kis epizódszerepet kaphatott volna, végigmenve a korzón, a miljőrajz miatt - igy pedig, hogy nem egy hires szinésznőt játszik, csak egy pesti asszonykát a sok közül, övé a főszerep.

Pesti asszonyka (két lépést tesz).

Nagy festő: Ah! (Beleszeret.)

Pesti asszonyka (el).

Férj: Na, mi az?

Nagy festő: Beleszerettem egy gyönyörü asszonyba.

Férj: Hogy néz ki?

Nagy festő: Ilyen meg olyan.

Férj: Hü! Én is beleszerettem!

Nagy festő: Akkor szálljunk fel gyorsan (Beszállnak az abbáziai gyorsba.)

MÁSODIK ÁLLOMÁS

Abbáziai strand.

Tenger: Hul... hul... hul... (élethüen hullámzik.)

Nap (süt, mint egy pék).

Első táncos: Kisasszony, szeret táncolni?

Első hölgy: Ó, nagyon!

Első táncos: Akkor miért nem tanul meg?

Madár (repül).

Weisné: Na mit szólsz hozzá? Unerhőrt!

Svarcné: No de ilyet! És ez igaz legyen?

Blauné: Egész Pest beszéli.

Rothné: Nincsenek többé gyermekek.

Grünné: Kimentek a divatból.

Viz: Hákettőó, hákettőó.

Mussolini: Szerény, de ellentmondást nem türő nézetem szerint a merénylő csak férfi lehetett, női ruhában. Engem az tévesztett meg az első pillanatban, hogy kopaszra volt nyirva, pipázott és bajusza volt, onnan gondoltam, hogy nő.

Növénygyüjtő: Aha! Ott repül egy szép nefelejts! (Utánaveti magát.)

Gépalkatrész-ügynök: Alázszolgája! Stőr ich?

Hittéritő: Mehetünk vacsorázni, Ede.

Ede: Elhoztad a betétet?

Sarkutazó: Hogyne, szóltam a Gézának, hogy antilop van a torkában.

Orvos: Antilop? Talán polip?

Koldus (siránkozva): Uraim, egy falat virslit, szegény Bicsérdistának!...

Pesti asszonyka: Ó, az a gazember férjem! Beleszeretett valakibe!

Nagy festő: Én pedig magába.

Pesti asszonyka: Én pedig a férjembe.

Férj: Én pedig abba, akibe te.

Pesti asszonyka: Hiszen az én vagyok. Hiszen akkor minden rendben van!

Nagy festő (félre): Pardon - de akkor mit keresek én este tiz órakor Abbáziába? És mi lesz akkor a harmadik felvonásba? (Hangosan): Tudja meg, hogy a férje akkor is beleszeretett volna magába, ha maga nem maga volna, hanem én volnék az, aki őrajta keresztül beleszeretett abba a képbe, amit maga elképzelt a férje utján az én ideálomról.

Pesti asszonyka (fejéhez kap): Szent Isten! hiszen akkor én a saját nagyapám vagyok!

HARMADIK ÁLLOMÁS

Budapest-Erzsébettér.

Első veréb: Megjegyzem, akármit beszélnek, nem rossz ötlet.

Második veréb: Ha a Szenes irja meg. Próbáltam volna én megirni, mindenki azt mondta volna, egy lehetetlenség. Pedig nekem már tavaly eszembejutott.

Harmadik veréb: Most mit irjak róla az „Erzsébet-téri Napló”-ba?

Negyedik veréb: Jobb, ha dicséred, legközelebb minket is belevesz a darabba különben.

Ötödik veréb: Ez is csak egy trükk. Meg akar főzni bennünket, hogy jót csiripeljünk róla. Pedig én már kifejtettem dramaturgiai nézeteimet annak az urnak a kalapján, aki az imént erre ment.

Hatodik veréb: Te nem vagy egy veréb - te egy véreb vagy.

Keszler bácsi: Nézzék kérem, uraim - mindenki jól mulat, mindenki szivesen nézi meg, mindenkinek tetszik. Der ganze Welt ist doch nicht Meschüge?

Pesti asszonyka: Hát?

Férj: Csak téged! (Csók.)

Nagy festő: Megyek vissza Amerikába - átdolgoztatom magam operettnek.

A SIKER TITKA

Nem olvastam még ilyen cimü könyvet, de bizonyos vagyok benne, hogy nem - német professzor irta meg, ötszáz oldalon, nagy tárgyismerettel, rengeteg kulturtörténeti adattal, formás munkával - külön tárgyalva a kérdés tömeglélektani, belső esztétikai és külső irodalompolitikai vonatkozásait. Biztos, hogy van ilyen könyv valahol, biztos, hogy kimeritő és tökéletes elméleti képet ad a nagy problemáról, hogy hát minek van sikere - és biztos, hogy a drámairónak, ha ebből, a mesterségére hasznos dolgot akar tanulni, nem érdemes elolvasni ezt a könyvet.

Mert van valami, amiről ez a német professzor nem tudhat - bizonyos, hogy nem tudja azt a valamit, a dolog lényegét: mert ha tudná, nem irta volna meg a könyvet. Ez a valami, a dolog lényege, a siker titka ugyanis abban van, hogy...

De szót szóba ne váltsak. Ha engem biznának meg egy ilyen könyv megirásával, hosszas töprengés után valószinüen afféle peropatetikus dialógus formájában irnám meg. Ketten beszélnének: a szinigazgató és a szerző. Abból indulna ki a párbeszéd, hogy a szinigazgatónak darabra van szüksége, nagy sikerre és unszolná az irót, hogy irjon neki ilyen darabot. Ebből már kiderülne, hogy az igazgatónak nagyobb szüksége van a sikerre, mint a szerzőnek - ami természetes is. Eltekintve attól, hogy a szinház kilencven százalékot keres a sikeren, az iró pedig csak tizet: a szinháznak nincs és nem is lehet más esélye. A szinház nem foglalkozik mással: csak darabbal lehet sikere - az iró, ha szinpadon megbukik, más műfajokban gyönyörüen érvényesülhet még - elég Jókaira hivatkozni.

A párbeszéd további folyamán kiderülne, hogy van még egy harmadik nagy különbség az igazgató és a szerző szempontja között. Az igazgató számára erkölcsi és anyagi siker egy és ugyanazt jelenti - tőle nem várnak mást, neki nem kell felelni egyébért. A szerzőnek azonban aggodalmai vannak - a szerző - ha költő is egyben kétféle sikert ismer, s a kettő közül egyiktől jobban fél, mint a bukástól: s ez az a siker, amit olyan művel ér el, ami néki nem tetszik, amivel nem azonosithatja magát, amiről ösztönszerüen érzi, hogy többet árt neki, mint a bukás, hamis képet ad róla, megrontja a közönséggel való természetes viszonyát, utjában áll elkövetkező szándékainak.

Ez a nagy érdekellentét volna a párbeszéd magva. Az igazgató nagysikerü darabokra hivatkozna, lelkesen bizonyitaná a szerzőnek, ezekből a darabokból levont tanulságok alapján, hogy a közönségnek ez meg ez kell: hogy ilyen és ilyen természetü tárgyaknak, beállitásoknak, hangnak és szerepeknek szokott sikere lenni, mióta áll a világ s rajta szinházat játszanak. A szerző pedig makacsul kitartana a maga álláspontja mellett: hogy sikere csak annak a darabnak lehet, ami meglepő, ami uj, amilyet csak ő irhatott meg, senki más - hogy tehát a siker titka éppen abban van, nem olyat irni, mint amilyennek eddig sikere volt. Az igazgató minden érvét a tapasztalatból meriti - a szerző képzeletéből - egyik a multra és jelenre vonatkozik, másik a jövőre - egyik abban hisz, ami van, a másik abban, ami lehetne. Az igazgató azt mondaná „irjon még egy olyanfélét, mint az az első volt, ami ugy tetszett" a szerző azt felelné rá „azért tetszett mert első olyanféle volt - másodiknak megint elsőnek kéne lenni, de ilyenféléből". Az igazgató azt bizonyitaná, hogy a sikernek normái vannak - a szerző azzal torkolná le, paradox érveléssel, hogy ez a norma, ez az állandó, éppen a változatosságban van. Az igazgató nagysikerü költőkre hivatkozna, akiktől tanulni kell, akikre hasonlitani kell - szerző folytatná a szellemi tótágast és azt állitaná, hogy a nagy költők éppen abban hasonlitanak egymáshoz, hogy különböznek egymástól - sokkal jobban különböznek, mint különkülön mindegyik a többi embertől.

És igy folyna a vita és végre az igazgató kifáradna - hogyan akar hát nagysikerü darabot irni, ha nem tudja, mi a siker titka? S a szerző azt felelné rá - éppen ugy, hogy ne tudjak róla - ha tudok róla, vége a sikernek. S beszélne a teremtés, az alkotás boldogságáról, mely csak akkor lehet eredményes, ha mámorban történik - de honnan veszem a mámort, ha tudom, hogy most alkothatok? S az igazgató savanyuan fejezné be a vitát - szóval a siker titka ugyanaz, ami az alkimista aranycsinálásé: hamut és vizet és sósavat kell kevergetni márványedényben, de közben nem szabad a viziszapra gondolni. S a szerző rezignáltan és lehajtott fejjel mondaná: ugy van.

Igy irnám meg ezt a könyvet, a siker titkáról. De nem irom meg, mert már tudom, hogy azt szeretném, ha ennek a könyvnek sikere volna - tehát nem lenne sikere - tehát tudom, hogy nem lenne sikere, tehát nem tudom, hogy sikere lenne, tehát sikere lenne, tehát nem lenne sikere...

Jobb nem gondolni rá.

MIÉRT NEM IRTAM DARABOT?

Mert azt mondtam magamnak: na, mostan leülök, van egy szabad hetem, most megirom a darabot. „A darab” alatt mindig valami idegen és csodálatos dolgot értettem magamban; ismeretlen ragyogást, valami egészen mást, mint amit eddig darabnak neveztek - olyasvalamit, amit talán nem is szinpadon játszanak - talán egészen ujszerü, másféle épületet kell hozzá emelni, valami tornyot, vagy lassan forgó kupolát, vagy nem tudom mit. Egyszóval a „darab”-ról, amire mindig gondoltam, ha eszembe jutott, hogy darabot kellene irni, sőt csak azt kellene irni, ezt az egyetlent, sőt egyebet nem is kell és nem is szabad, mert hiszen nincs nekem más dolgom a világon, minthogy ezt a darabot megirjam - a darabról, amit megirok majd, hogy aztán végrehajthassam kedvenc tervemet, az Eiffel-torony tetejéről való kecses salto-mortalét - erről a darabról nem tudtam én soha életemben egyebet, minthogy előadatása után fölöslegessé válik minden további erőlködés - nem tudtam egyebet, minthogy magam is el fogok ájulni, mikor előadják, olyan irtóztatóan különös valami lesz ez a darab. Nem is tudhattam egyebet, mert hiszen, ha tudtam volna, ez az „egyéb” meggyőzött volna róla, hogy „a Darab”-om egy egész egyszerü darab. Nem mondom, jutottak nekem is eszembe helyzetek, meg figurák, meg olyan beszélgetős-történetek, mint akármelyik más borbélylegénynek. De ugye nem lehetett szó róla, hogy ezeket megirjam darabnak - ezek csak aztán jöhettek volna sorra legfeljebb, ha a Darab előbb megvan. Nekem azt kell előbb megirni - mit tudnak rólam különben? Az atléta eleinte gumilabdácskákat dobál közönsége előtt: aztán tér rá a nehezebb feladatokra - s a végén felemeli az ötezer kilós sulyt. Én forditott atléta akartam lenni: megmutatni előbb, mit tudok, hogy aztán kedvemre labdázhassak, ne mondhassa rólam senki: csak azért csinálja ezt, mert nem tud nehezebbet.

És igy történt, hogy kész terveket, kidolgozott vázlatokat elvetettem, félretettem, várattam és váratok, hogy elébe ne vágjak annak a munkának, amiről semmit se tudtam, amihez nem volt se témám, se cselekményem, se figuráim - amiről azt tudtam csak, hogy irtóztató szép lesz. És kerestem hozzá tárgyat - kerestem valami történetet, amiről szól majd ez a darab. És kerestem otthon és az utcán és hegyen és völgyben - égen és földön kerestem, hogy mi történik ebben a darabban. És árokba estem közben és lekerültem a tenger fenekére, beszivott a föld és kidobott a tüzhányó - voltam csatában és voltam börtönben, fölakasztottak és főbelőttek és meghaltak körülöttem és megszülettek, vidám tragédiáknak lettem oka és szörnyü komédiáknak részese - de mindebből én nem vettem észre semmit, mert én egy kis mesét kerestem, földreszegzett szemekkel, mig a csillagok ragyogtak fölöttem. Száz drámairó megélne belőle, ha megirná, mi történt velem, mig történetet kerestem a darabomhoz - s talán éppen azért, mert nem figyeltem oda, szórakozott voltam, mint aki keres valamit.

De most már abbahagyom. Irja meg más a Darab-ot - én nem mosolygok többé magamban, ha elhangzik a mindennapi ajánlás „ebből irjon mester egy jó darabot, ami a sógorommal történt!” Én megirom, ami a sógorával történt és megirom, ami velem történt - én nem keresek tovább.

Szerkesztő ur - nem irtam darabot. Tanár ur kérem - nem készültem. De most már irok, most már irok, érzem - mert vége már a hitemnek, hogy témát találok valaha. Kialudt a belső világosság - behunyt szememet, mely befelé figyelt, kinyitom: hadd ömöljön belé a szürke napsugár. A lelkem, képzeletem kialudt: hadd jöjjön hát a Valóság, a Nagy Élet, ez a nagy drámairó. Kifogytam minden mondanivalómból: meg fogom hát mondani az igazat.

Hogy is volt csak, Kovács ur, a sógorával?

„ÁLOMFALÓ”

„Egy nagyon jó teóriával és egy nagyon
rossz szindarabbal fogom végezni...”

Molnár Ferenc

Hát olvasom. Ha nem olvasnám, magamtól, előre, kitalálhattam, kiszámithattam volna. Hogy Párisban előadtak egy freudista szindarabot „Álomfaló” cimen. Gyengébbek kedvéért: freudizmus az egy tudományos teória, a lélektan köréből, mely szerint az embernek alsó tudata és felső tudata van, esze nincs. Ezekből a tudatokból mennek át egymásba a dolgok és hogyha az ember szeretne Soroksárra menni, az azt jelenti, hogy nem szeretne Soroksárra menni. De mindegy, a teória nagyon szép és szoktam is használni. De most megirták a freudista szindarabot, amelyben be van bizonyitva, hogy Freudnek igaza van, ugyanis Marianne nem csirkepörköltet gondolt, mikor mondta, hanem mert a nagyapjába szerelmes, csak azért. Még pedig ugy van bebizonyitva, hogy Freudnek igaza van, hogy Freud könyvéből kivesznek egy példát, amivel ő bizonyitja, hogy neki igaza van, ezt eljátszák és a végén kisül, hogy csakugyan. A darabban megálmodják, hogy a darabnak az lesz a vége, amit megálmodtak és erre az lesz neki a vége. Egyébként nagy sikere volt, futurista diszletek voltak hozzá és a müfajnak jövőt jósolnak.

Macbeth-jóslat, idézd elő, amit megjövendöltél. Kérem szépen igazgató ur, most már nem halogatom a dolgot, ezennel van szerencsém bejelenteni, hogy a jövő szezonra megirom azt a kilenc darabot, amit igértem. Csak még át kell néznem néhány kedvenc bölcsészemet és természettudósomat. Nagy vonásokban már látom a körvonalakat, - a témák készen vannak a fejemben, ahogy mondani szokták, néhány egyeztetésre van szükségem még, az ujabb kutatások eredményeit kell bevárnom, addig nem foghatok hozzá, beláthatja. Mihelyt a Természettudományos Közlöny uj száma beérkezik, nekifogok.

Először is itt volna „Magánvaló” cimü ötfelvonásos tragédiám, Kant nagy szellemének ajánlva. Metta Fizika, a vidéki igazgató leánya gyengéd érzelmekkel viseltetik a csinos Grund Princip iránt, aki normális értelemben vett érzékszerveinek segélyével, legalább szubjektiv meggyőződése szerint, abban a hitben van, hogy a szép Metta eljönne hozzá, ha kérné. De a második felvonás végén váratlanul kiderül (rendkivül izgalmas jelenetben), hogy Metta gyakorlati szempontból általánositható szemlélete nem azonos a tárgyak ideális lényegével, az ősz Idea Szubsztanci nénivel, aki, mint gonosz, megátalkodott öregasszony, csak külső formákban hajlandó megfelelni a Tiszta Ész tanácsos követelményeinek. Hiába kapacitálják, hogy aszongya, feleljen meg mégis, ő aszongya, nem és nem, ő már Aristotelesnél és Plátónál is szolgált, de őt ott is csak elvont fogalomnak tekintették, durva munkára, mint például alapelvek tisztitására, nem használták. Princip nagyon elkeseredik, de egy véletlen meggyőzi őt, hogy amit ő toronynak nézett, az csak a toronynak látási érzéklete alapján általánositható fogalmi hüvelye s nem foglalja magában a torony valódi elvét - hogy tehát ő közönséges optikai csalódás áldozata. Csalódásával kolostorba vonul és nem tud meggyógyulni többé.

Ez a darabom, minthogy meséjéből is láthatja, igazgató ur, inkább szenzációdrámának készül, a nagyközönségnek szánom, népszerü sikerre számitok vele. Lehet, hogy operettnek irom meg. Sokkal irodalmibb, nagyobbigényü szándékaim vannak „Az uj háromszög” cimü tragikomédiámmal, melyhez az adatokat a kiváló Einstein professzor szivességből engedte át. Hőse Posztulátum Sándor, a jellemes, de habozó természetü mérnök, aki egy olyan pontból, amely egyenlő távolságban van egy a horizontig meghosszabbitott egyenlő száru háromszög

két hasonlószögü csucsával, ugy látja, hogy neje a háromszög harmadik csucsán keresztbefektetett oblongum alaku pamlagnak éppen azt a pontját metszi mindkét lábával, amelyen Gyürky Pistának, a huszártisztnek tengelykeresztmetszete vonul át, a második képsikra lefektetve. Rettentő dühre gerjed, de ekkor váratlanul kiderül, hogy az eddigi mérések mind hibásak voltak, mert a fény sebességének megállapitásánál nem vették tekintetbe az idegpályák harántrezgését, ami $^{2}\sqrt{0.000001}$ arányszám szerint eltorzitja a paralellogrammot. A legközelebbi napfogyatkozás aztán teljes fényt derit a következtetés helyességére és Sándor boldogan öleli keblére méltatlanul meggyanusitott feleségét, miközben az egyenlőszám háromszög egyenlőoldalu háromszöggé alakul át, feltéve, hogy $X^2=X+\beta$-val.

Többi drámámról egyelőre nem nyilatkozom. Csak izelitőül jegyzem meg, hogy forrásaim között olyan nevek szerepelnek, mint Schopenhauer, Bergson, Bólyay, Darwin, Arrhéniusz, Stanley, Oswald, Mach stb. Remélem, hogy még a jövő szezonra elkészülök harminc képből álló, nagy, látványos szinmüvemmel is, melyben a Menetrend-et akarom elsőnek dramatizálni.

MINDENT FELHASZNÁL A MOZI

Ez nem tréfa, de nem is savanyu spekuláció, elmefuttatás a moziipar és mozimüvészet fejlődéséről - réveteg, némult látomás ez, mint azé az apostolé, aki Pathmos-szigetén álmodta meg a régi világ összeomlását.

A vékony és rugalmas filmszalagocska, mely huszonöt évvel ezelőtt indult el holmi hóbortos fotografus mühelyéből, ma ezer forrásból bugyogó, széles folyóvá dagadt, százszorosan erezi és hálózza be a földgolyót, mint valami orsót, amire pamutot gombolyitanak - nemsokára nem is látni tőle semmit s aki felfedezi majd egykor a földet, kivülről, a csillagok felől, hogy hirt vigyen az ember életéről: előbb le kell majd gombolyitani róla a filmszalagot, mint selymet a gubóról, hogy életet találjon alatta.

A rohanó filmszalag felfal, magábasziv mindent, ami utjában áll. Elragadja könyvtől az olvasót, nézőtérről a közönséget, szinpadról a szinészt, padból a tanulót. Ma az a helyzet, hogy a világiparnak egynegyedrésze filmgyártással vagy filmgyártással kapcsolatos szakmákkal foglalkozik s világtőke jelentékeny hányadával angazsálta magát a filmiparra.

És ez a hosszu, egyre növekvő boa constrictor, a filmkigyó, egyre fokozódó étvággyal emészt fel magába minden ehetőt és ehetetlent, lehetőt és lehetetlent. Filmtéma! Ábrándoznak a naiv rajongók, ama széditő eshetőségekre gondolva, amiket egy világsláger jelent a filmiró számára, kiindulva a régen csődöt mondott felfogásból, hogy a filmdráma különleges müfaj, aminek éppen ugy megvannak a fajilagos követelményei, mint a regénynek, drámának, vagy akár a lirás versnek. Minő tévedés! Éppen ez utóbbi évek filmeseményei mutatják, hogy erről szó sincs. A filmmoloch óriási torkában meg se kottyan az a párezer eredeti filmtéma, amit évente termelnek a professzionista filmirók, - a film nem elégszik meg vele, hogy az olvasót eszi el a könyv mellől: magát a könyvet is felzabálja, szőröstül-bőröstül, „filmre dolgozva át", „filmesitve" a regényt, amit ezrek olvastak, hogy most milliók láthassanak. Ma már a divatos regényiróknak és drámairóknak fontosabb, hogy regényüket és darabjukat valamelyik filmgyár megvegye, minthogy a kiadó kiadja. Goethe Faustját most dolgozták fel, készül a teljes Shakespeare-filmciklus, Moliére-filmciklus, Wells-filmciklus és a többi. Hosszu huzavona után az első magyar film se eredeti filmtéma lett: a „Csárdáskirályné"-t dolgozza fel az Ufa és a lelkes ábrándozók hoppon maradtak.

Egyre zavarosabb és rettentőbb a látomás, ami elém tárul. A film egyszerüen felszippantja az irott betűt, tekergő csápjai benyomulnak a könyvtárak ablakain, a könyvlapok közé ékelődnek, kiszivják belőle a gondolatot és képszalaggá dolgozzák fel.

És itt nincs megállás.

Mindent felhasznál a film, neki semmi sem derogál. Ha elkészül, a készletben levő regények és drámák filmesitésével, bizonyára nem fogja bevárni, mig az irók ujat termelnek. Miért éppen és miért éppen csak regény és dráma? Csak egy kis fantázia kell hozzá, a rendező fantáziája, hogy egyéb müfajokra is rátegye a kezét.

A költészetből ugyis lefoglalta már a verses regényt, költői beszélyt, a hőskölteményeket. Ezután soron következnek majd a lirai versek. Tizet, tizenötöt lehet adni egyszerre, egész kötetrevalót.

Ha ezzel elkészül, jöhetnek a tudományos müvek. Freudista-filmet, szóval félig-meddig tudományos problémákkal foglalkozót már eddig is csináltak - semmi akadálya nincs, hogy a többiekre is rákerüljön a sor. Legközelebb átirják filmre Kant: „A tiszta ész kritikája" cimü értekezését. Érdekesnek igérkezik a nagy Schoppenhauer-film is „A felszabaditott akarat"

cimen óriási személyzettel, Conrad Veidt-tel a főszerepben - a kategorikus imperativust Pola Negri fogja játszani.

Azután sorra jönnek Beke Manó Differenciál- és Integrál-számitása, negyedik kiadás, melynek különösen a háromszögtani fejezete alkalmas erre a célra - a háromszöget Mia May, Ramon Novarro és Charlie Chaplin játszák.

Azután jön Brehm: Állatok világa, Müller: Mein System, Mieses: Sakkjáték Elemei és a Kisfiam latin szótára, a Lónyai-utcai gimnázium harmadik osztálya számára átdolgozva.

Közvetlenül ezután mint világattrakció, a Pallas Nagy Lexikon, majd Sobota Anatomiai Atlasza és a Vasbetonszerkezetek függvényei.

Végre a Telefontulajdonosok Névsora, interurbant is beleszámitva, a Budapesti Lak- és Cimjegyzék és a Máv. Teljes Menetrend.

Most folynak a tárgyalások jelen cikkem filmesitése irányában. Ezuton is figyelmeztetem a Paramount-gyárat, hogy tizezer dolláron alul nem adom.

A FŐPRÓBÁTÓL A BEMUTATÓIG

Igen tisztelt igazgató ur!

Amikor szives tudomására hozom, hogy darabom ma estére hirdetett előadása elmarad, illetve eltolódik, helyesebben mondva, más cim alatt lesz megtartva, vagyis a felvonásokat forditott sorrendben kell eljátszani, értve ezalatt, hogy az egészet tegnapelőttre kell halasztani, azaz lassabb tempóban előadni, természetesen nem modern ruhákban, hanem jelmezekben és nem a szinpadon, hanem az első proscénium páholyban; - egyben értesitem, hogy visszavonom az egész dolgot és elutazom, illetve más pályára lépek, soha többé nem hallanak rólam, továbbá a bőrhokkedlit a harmadik felvonásban át kell festeni és hogy az asztallábnak a földig kell érnie a második elején és a második végéről a portást is ki kell dobni, hogy a lába se érje a földet, mert a hordókat mindig leguritják a pincéből és nem lehet kefélni.

Ezekre a jelentéktelen változásokra a mai főpróba inditott, ahol tulajdonképpen minden nagyon jól ment és mint tudja és ahogy tapasztalni magamnak is alkalmam volt, mindenki el volt ragadtatva, csak... illetve, éppencsakhogy... vagyis néhány egészen szerény és jelentéktelen változtatást, nem is változtatást, csak apró rendezésbeli izéket, árnyalatokat ajánlottak néhányan, néhányacskán, csak egykettecskén, amiket igazán minden nehézség nélkül meg lehet csinálni, amiket a közönség nem is venne észre, csak éppen a...

Szóval minden ragyogóan ment, nagyszerü volt a főpróba, oda voltak az emberek, ragyogó szemmel szorongatták a kezemet, óriási sikert jósoltak... egészen el voltam kábulva, mikor végre kiértem az utcára, az a benyomásom volt, hogy Shakespeare óta - hiszen tetszik tudni.

Csak aztán kezdtem összeszedni az okát ennek a kitünő hangulatnak, hogy tulajdonképpen miket is mondtak, mert hiszem én, hogy a legutóbbi háromezer éve ilyen darabot nem irtak, mint az enyém.

Hát azért, mert A. B. odajött és azt mondta, elsőrangu és tökéletes, csak egy pirinkó kis változást ajánlana, hogy Xavér az első felvonás elején ne jöjjön be, csak a harmadik jelenetnél jöjjön be, mert igy nem lehet érteni semmit a darabból, az egész egy marhaság, de ha ugy csinálom, ahogy ő mondja...

És mert C. D. azt mondta, hogy széditő és őrülten türhető, de Xavér, a főhős, a harmadik jelenettől az első felvonás végéig ne jöjjön be, csak akkor lehet hatása a darabnak és ha kihagyom az izét, azt a revolverjelenetet, mert ez az egyetlen rossz a darabban.

És mert C. G. azt mondta, hogy meglehetősen bóditó, de Xavér, a főhős, a második felvonásban a negyedik jelenetig egyáltalában ne jöjjön és a revolverjelenetet kétszer kell bevenni, mert az egyetlen jó a darabban.

És E. F. azt mondta, hogy észbontóan elég jó, de Xavér ne jöjjön be a második felvonásban a harmadik jelenettől az utolsóig és Amáliát nem V.-nek kellene játszani, hanem G.-nek.

És G. H. azt mondta, hogy éppen eléggé korszakalkotó, de ha hallgatok rá, volna egy szerény megjegyzése, ne hagyjam, hogy a végén Emma hozzámenjen Xavérhoz, de ugy kell befejezni, mintha hozzámenne és csak sejteni kell, hogy csak azért nem megy hozzá, mert azt szeretné, ha... (és itt G. H. felolvasta egy füzetből, hogy hogyan kellene befejezni a darabot.)

És I. J. azt mondta, hogy monumentálisan hercig, de ha hallgatok rá, legyen eszem és Xavér még az elején vegye el Emmát, mert egészen más a helyzet, ha már mint feleségével történik az a dolog.

Továbbá a sugó is gratulált és megjegyezte, hogy egy kicsit vontatott.

Továbbá a diszletező is gratulált és megjegyezte, hogy egy kicsit tulgyors.

Továbbá Zoli is gratulált a Beketowból és megjegyezte, hogy egy kicsit magas.

Továbbá Krudy Gyula is gratulált és megjegyezte, hogy egy kicsit alacsony.

Továbbá Weisz Richárd is gratulált, de azt mondta, hogy egy kicsit gyenge.

Továbbá a pikkológyerek is gratulált és megjegyezte, hogy egy kicsit erős.

Gerbeaud nagyon keserünek találta a világszemléletemet. Kotányi szerint kissé édeskés a dialógus.

Most tehát, hogy néhány szerény és jelentéktelen kifogást egybevetettem az elhangzott véleményekkel, örömmel közlöm igazgató urral, hogy azt hiszem, ilyen sikere magyar szerzőnek nem volt még, amilyen nekem lesz a holnapi bemutatón, csak éppen arra szeretném kérni, hogy semmiesetre sem lehet eljátszani az egész vacakot és, ja igaz, Csortos ne vörös parókát vegyen, hanem zöldet, és Tanay ne igy mondja vá, vá, hanem így: vé, vé, különben legjobb lenne, ha a női főszerepet magam játszanám el, továbbá alá kell festeni az egészet egy kis melankóliával, ötre legyen kész és a cselekményt tessék kihagyni a darabból és helyette inkább néhány jó viccet, mert én elhatároztam, hogy a kocsit felteszem a fejemre és belépek a cisztercita rendbe spenóttal.

Tisztelő hive:
SZERZŐ SÁNDOR

U. i. Vesszen az előleg.

TAVASZI DIVATLEVÉL

Divatszin az idén előreláthatóan megint a zöld lesz, ilyen tendenciát látunk a hegyek és sétaterek öltözködésében.

Az anyag könnyü mousseline szövetekből áll, szerény diszitéssel alul a völgyekben - fehér csipke, ami még a téli hó-kelmék maradványa.

Különösen szépnek igérkezik a Dunavölgye, felül a nyaknál fehérpouteleine kanyargó, kék szalag, fehér és szürke habdiszekkel, lent a szélén pöttyök, egyenlő távolságban.

Csinos lesz a budai part és Pest. Középen széles, szürke öv csattokkal. Elől széles egyenes vágás, kétoldalt sürün applikált kék gombok, ezekhez néhány francia detektiv és kétsorban az utcán lefelé egyenlő távolságban hosszu embersorok, akik nem kaptak jegyet a Szabó Jucihoz.

Egyénileg természetesen alkalmazkodik az idei divat a foglalkozáshoz és alkalmakhoz. Gyermekdivatban különösebb ujitás nem lesz. Felolvasásokhoz urak szmokingot hordanak megint, fülekben fehér, esetleg kék vattákkal. Születéshez fehér köpeny - maga a gyermek fehérben jelenik meg - erősen dekoltálva, kétoldalt fülekkel.

A Ferencvárosban az idén is egyszerü szinek és vonalak a hosszusági elv hangsulyozásával. Kék vagy fekete ing, nyakban sötétebb árnyalatokkal, fülek mögött egyszerü minta. Zsebből kék plisszirozott bicska. Estefelé mellékutcákban hasitott gyomor, lékelt fej, vörös betéttel.

Tőzsdések az idén is fehérsávos mellényt hordanak. Játékosoknak elől, mell közepén, vagy a bal halántékon piros folt, szerényen csipkézett karimával. Nyakzsinór szürke, öt miliméter széles, hátul csinos hurokra kötve. A fához máslival, keresztkötéssel erősitik a zsinór végét, sárgás pettyekkel. Nyelv vörös, hosszu.

A kaszárnyákban még mindig kék a divat, háton széles vastag bőrdisz, kitömve. Kalaptü hosszu, széles, vállon hordják.

Markó-utcában, Vácon, Illaván semmi különös uj kreáció. Reform szabás, kék sáv, egyszerü, izléses. Ehhez rövid hajat viselnek és sapkát, szintén élénk kék sávokkal.

Angyalföldön, Lipótmezőn bő zubbony, kerek, hátul összevarrt.

A drágasági kérdés néhány uj ötlettel gazdagitotta a tavaszi ruházkodás közeljövőjét. Irodalmi körökben divatos lesz a sárga szin, arcon, kézen, szemekben, esetleg vesékben is. Gyomor marad vöröses, belül dudoros üregek, nagyritkán némi szerény zsinórdiszités. Máj fekete szőrmedisszel.

Az idén megint divatos lesz a hushozálló, szürkésfehér bőr, néhol, különösen idősebb embereknél, izlésesen alkalmazott meglehetősen sürü redőkkel. Politikusok fején hullámos barna bőr. Az arcon semmi bőr.

Temetéshez hat sima deszka, oldalt fodorral, kupolás kalap, virágdisz.